

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΓΩΓΗΣ**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΓΩΓΗΣ**

© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΚΔΟΣΗ 2010

ISBN ΣΕΙΡΑΣ: 978-9963-0-9115-7

ISBN: 978-9963-0-9116-4

Ι.Ε.ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ - ΚΩΝ. ΛΑΜΝΙΑΣ

**ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ
ΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ**

**ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ,
ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΩΝ

Είναι προφανές το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής αποβλέπει κατά κύριο λόγο στη διαμόρφωση υπεύθυνων και ενεργών πολιτών με κριτική ικανότητα και δημιουργική συμμετοχική δράση. Απαραίτητη προϋπόθεση για να διαμορφωθούν οι πολίτες αυτοί είναι να ενστερνισθούν συγκεκριμένες αξίες και να εδραιωθούν μέσα τους θετικές στάσεις απέναντι σ' αυτές. Οι αξίες αυτές θα αποτελέσουν το σταθερό κριτήριο με βάση το οποίο κατόπιν οι πολίτες θα κρίνουν, θα αποφασίζουν και θα ρυθμίζουν τη συμπεριφορά τους. Είναι λοιπόν ανάγκη να κατανοηθεί ο τρόπος με τον οποίο μπορούν να καλλιεργηθούν οι αξίες και να εδραιωθούν οι ανάλογες θετικές εσωτερικές διαθέσεις, με τρόπο που να αποτελούν στη συνέχεια σταθερό ρυθμιστικό παράγοντα της συμπεριφοράς. Αυτό θα επιχειρήσομε στις σελίδες που ακολουθούν.

2. ΟΙ ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΤΟΥΣ

Αξίες και συστήματα αξιών

Οι αξίες εκφράζουν γενικές και αφηρημένες έννοιες, οι οποίες σκιαγραφούν ιδεατές καταστάσεις και αποτελούν τον βασικό πυρήνα για τον σχηματισμό των προτύπων, προς τα οποία θα ήταν επιθυμητό να προσανατολίζονται τα μέλη μιας κοινωνίας και η κοινωνία στο σύνολό της. Δεν υποδηλώνουν ιδιότητες πραγμάτων, προσώπων ή καταστάσεων, αλλά είναι θεωρητικές κατηγορίες, ιστορικά διαμορφωμένες, γι' αυτό και επιβιώνουν στο χρόνο και να εκτείνονται πέρα από τη γενιά και τον χώρο, που τις θέσπισε. Αποτελούν συστατικό στοιχείο του πολιτισμού, γι' αυτό και καταβάλλεται προσπάθεια να εγχαραχθούν στην προσωπικότητα των μελών κάθε κοινωνίας, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνοχή και η συνέχεια της.

Ανάλογα με το περιεχόμενό τους οι αξίες διακρίνονται σε θρησκευτικές, εθνικές, κοινωνικές, πολιτικές κλπ. Όμως, οι ταξινομήσεις αυτές είναι γενικής φύσεως και τα όρια ανάμεσά τους παραμένουν χαλαρά και συγκεχυμένα. Έτσι συχνά μια θρησκευτική αξία εμπεριέχει στοιχεία προσδιοριστικά των ηθικών αξιών ή μια κοινωνική αξία υπεισέρχεται στο χώρο των πολιτικών αξιών και αντιστρόφως. Με την έννοια αυτή ο ενστερνισμός κάθε αξίας επιδρά και σε αξίες άλλου θεματικού περιεχομένου και επηρεάζει όχι μόνο μια, αλλά πολλές πτυχές της προσωπικότητας του ατόμου.

Μέσα από αυτήν ακριβώς την εσωτερική συγγένεια και τη διασύνδεση των διαφόρων αξιών σχηματίζονται τα **«συστήματα αξιών»**, τα οποία απαρτίζονται από αξίες που μπορεί μεν να ανήκουν σε διαφορετικούς τομείς η μία με την άλλη (θρησκευτικό, πολιτικό, ηθικό, κλπ.), είναι όμως συναφείς μεταξύ τους και αποτελούν τελικά ένα Όλο με συνοχή και συνάφεια. Γι' αυτό συχνά μπορούμε γνωρίζοντας τη στάση ενός ατόμου απέναντι σε μιαν αξία, να βγάλουμε συμπεράσματα για τη στάση του απέναντι σε μιαν άλλη αξία. Έτσι, αν π.χ. κάποια

άτομα διακρίνονται από θετική στάση απέναντι στην αξία «ισότητα των ανθρώπων ανεξαρτήτως φυλής» είναι σχεδόν αυτονόητο ότι θα διακρίνονται από την ίδια θετική στάση και απέναντι στην αξία «ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα». Κατά τον ίδιο τρόπο απαντούνται επίσης αξίες, οι οποίες αποκλίνουν η μια από την άλλη ή βρίσκονται σε αντίθεση μεταξύ τους, γι' αυτό και αλληλοαναιρούνται ή και αποκλείονται αμοιβαία. Στο σημείο αυτό ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να κατανοήσει ότι όταν μία νέα αξία βρίσκεται σε συνάφεια με τις αξίες που έχουν ενστερνισθεί ήδη και πιστεύουν οι μαθητές του γίνεται εύκολα αποδεκτή από αυτούς. Αντίθετα στις περιπτώσεις που μία νέα αξία έρχεται σε αντίθεση με τις προϋπάρχουσες ο ενστερνισμός της από το συγκεκριμένο άτομο είναι δύσκολος και στις περισσότερες περιπτώσεις, αδύνατος.

Στάση και συμπεριφορά

Αν κατά τον ίδιο τρόπο θέσομε μια σειρά ερωτήσεων σε ένα και τον αυτό άνθρωπο θα διαπιστώσομε ότι υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στις απαντήσεις του, μια λογική συνοχή ή συνάφεια μεταξύ τους. Αυτό υποδηλώνει ότι στον άνθρωπο αυτόν, όπως και σε οποιονδήποτε άνθρωπο, υπάρχει κάτι βαθύτερο και ουσιαστικότερο, που ως λογική σταθερά επηρεάζει τις γνώμες και τη συμπεριφορά του. Είναι ακριβώς αυτό που ονομάζομε «στάση» και υποδηλώνει την εσωτερική διάθεση απέναντι σε μια αξία και η οποία μπορεί να είναι θετική ή αρνητική. Στάση λοιπόν είναι «μία διάθεσις κατά το μάλλον ή ήττον μόνη η οποία αποτελεί την πηγήν ενός μεγάλου αριθμού συμπεριφορών και γνώμων ενός ατόμου»¹.

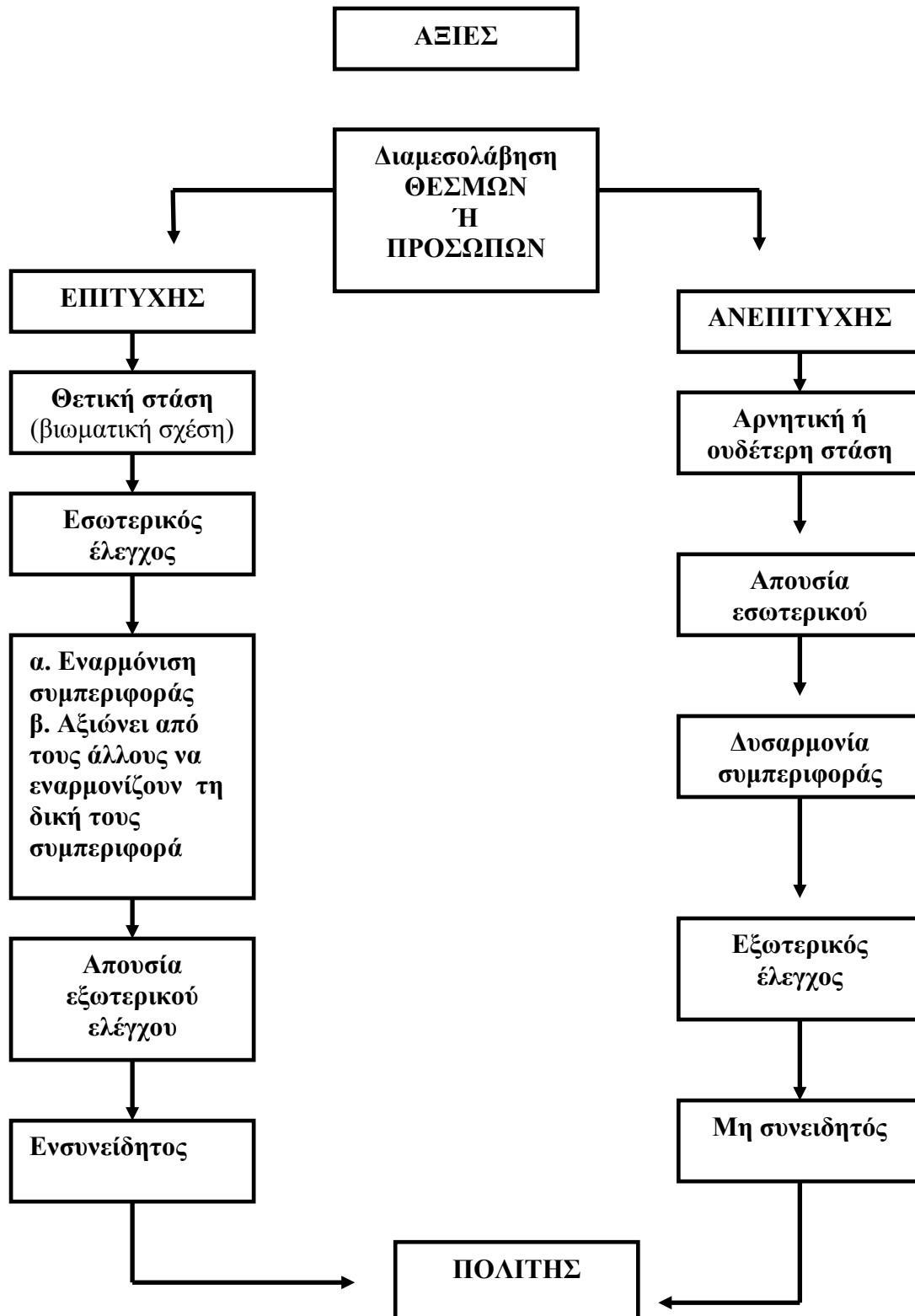
Επομένως η «στάση» δεν είναι απλώς μια θεωρητική έννοια, αλλά έχει και πρακτικό περιεχόμενο, αφού δεν μάς προδιαθέτει μόνο θετικά ή αρνητικά απέναντι στις αξίες, αλλά επιπλέον καθορίζει τη συμπεριφορά μας απέναντι σ' αυτές. Ένας τρόπος μάλιστα για να διερευνήσομε τις «στάσεις» ενός ατόμου είναι να μελετήσομε τη συμπεριφορά του και μέσω αυτής να αναχθούμε σε συμπεράσματα για τις «στάσεις» και τις αξίες του. Αυτό βέβαια δεν αποτελεί ασφαλές κριτήριο, αφού είναι γνωστό ότι η συμπεριφορά δεν υπαγορεύεται πάντοτε από ανιδιοτελή κίνητρα και εσωτερικές διαθέσεις, αλλά επιβάλλεται συχνά από εξωτερικούς παράγοντες.

Πρέπει επίσης να τονισθεί ότι είναι πιο εύκολο να καλλιεργήσομε θετικές στάσεις για αξίες που δεν υπήρχαν ως τώρα στο άτομο, παρά να τροποποιήσομε εκ των υστέρων στάσεις που έχουν διαμορφωθεί ήδη στη συνείδηση των ατόμων. Ιδιαίτερα η τροποποίηση αρνητικών στάσεων και η μετατροπή τους σε θετικές απαιτεί επίπονη και μακροχρόνια προσπάθεια, χωρίς μάλιστα να είναι βέβαιο ότι θα οδηγηθούμε τελικά στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Κατά τον ίδιο τρόπο είναι προτιμότερο να στρεφώμαστε στην καλλιέργεια θετικής στάσης, παρά να επιδιώκομε την απλή τροποποίηση της συμπεριφοράς, για λόγους που θα εξηγηθούν παρακάτω.

---

¹ Βλ. Henri Mendras, ελλην. μετάφρ. Β.Νικολόπουλος, Στοιχεία Κοινωνιολογίας, Κοινωνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1973, σελ. 108

Ο τρόπος με τον οποίο οι αξίες και οι στάσεις επηρεάζουν τη συμπεριφορά των ανθρώπων παρουσιάζεται σχεδιαγραμματικά στη γραφική παράσταση, που παρουσιάζουμε παρακάτω. Όπως προκύπτει από τη σχεδιαγραμματική αυτή απεικόνιση, ανάμεσα στην αξία και τον (αναπτυσσόμενο κυρίως) άνθρωπο (πολίτη) διαμεσολαβεί η κοινωνία με τα διάφορα πρόσωπα ή τους θεσμούς της (γονείς, δασκάλους, σχολεία κλπ.) Είναι προφανές ότι στην περίπτωση που εξετάζουμε εδώ διαμεσολαβεί το σχολείο και ο εκπαιδευτικός με τον μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής.

Σχεδιάγραμμα 1: Η διαδικασία μέσα από την οποία μεταδίδονται οι αξίες και ο τρόπος με τον οποίο οι θετικές ή αρνητικές στάσεις επηρεάζουν τη συμπεριφορά και διαμορφώνουν τον ενσυνείδητο ή τον μη συνειδητό πολίτη.

Αν η διαμεσολάβηση του δασκάλου και του μαθήματος αποβεί επιτυχής θα καλλιεργηθεί θετική στάση απέναντι στην αξία, η οποία με τον τρόπο αυτό εδραιώνεται στη συνείδηση του ατόμου και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της προσωπικότητάς του. Η «στάση» αποτελεί κατόπιν σταθερό κριτήριο που ρυθμίζει τη συμπεριφορά. Αναπτύσσεται δηλαδή στη συνείδηση του ατόμου ο λεγόμενος «**εσωτερικός έλεγχος**», αυτό που στην γλώσσα της καθημερινότητας ονομάζεται «έλεγχος συνειδήσεως» ή «τύψεις συνειδήσεως» και αποτελεί το κυριότερο μέσο για την εναρμόνιση της συμπεριφοράς με την αξία. Στην αρχή μάλιστα ο μαθητής μαθαίνει να ρυθμίζει τη συμπεριφορά του σύμφωνα με τις αξίες («**πρωταρχική κοινωνική στερέωση**») και αργότερα αξιώνει και από τους άλλους να συμπεριφέρονται με παρόμοιο τρόπο («**δευτερογενής κοινωνική στερέωση**»). Με τον τρόπο αυτό διαμορφώνεται ο ενσυνείδητος πολίτης.

Αν, αντίθετα, η διαμεσολάβηση δεν κριθεί επιτυχής και δεν επιτευχθεί η καλλιέργεια θετικής στάσης, τότε δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις για να λειτουργήσει ο «εσωτερικός έλεγχος». Η απουσία του οδηγεί κατά κανόνα σε συμπεριφορές που αντί να εναρμονίζονται με την αξία, τη θίγουν ή την προσβάλλουν. Τότε, στον μη συνειδητό πολίτη, παρεμβαίνουν οι σχετικοί θεσμοί με τον «**εξωτερικό έλεγχο**». Πρόκειται δηλαδή για ένα σύστημα επιβολής κυρώσεων και ελέγχου της αποκλίνουσας ή παραβατικής συμπεριφοράς. Στην περίπτωση όμως αυτή, μέσω του εξωτερικού ελέγχου, τροποποιείται απλώς η συμπεριφορά, χωρίς να μεταβάλλεται συνήθως η στάση απέναντι στην αξία. Γι' αυτό, κάθε αποτέλεσμα έχει κατασταλτικό χαρακτήρα, είναι προσωρινό και πρόσκαιρο και η ανεπιθύμητη συμπεριφορά αναμένεται να εκδηλωθεί ευθύς μετά την απομάκρυνση του ελέγχου.

Είναι φανερό ότι οι αξίες και οι στάσεις λειτουργούν όπως η «σαβούρα», το έρμα που τοποθετείται σε κάθε πλεύσιμο. Όπως το πλοίο δεν μπορεί να πλοηγηθεί αν δεν έχει τη σταθερότητα που του προσδίδει το έρμα από την καρίνα του, ακριβώς έτσι και κάθε άνθρωπος δεν μπορεί να έχει σταθερή συμπεριφορά αν δεν έχει έναν κεντρικό πυρήνα αξιών και στάσεων, από την οποία και απορρέει κατόπιν η συμπεριφορά. Παραμένει κι εκείνος ανεργάτιστος.

Το σχολείο και η καλλιέργεια των αξιών

Είναι φανερό ότι ο ενστερνισμός των αξιών και η καλλιέργεια θετικής στάσης συντελείται για πρώτη φορά μέσα στην οικογένεια με τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης. Το παιδί δηλαδή ερχόμενο στον κόσμο δεν έχει ακόμη συνείδηση της έννοιας του «καλού» και του «κακού», του «ηθικού» και του «μη ηθικού». Τι είναι «καλό» και τι «κακό», τι επιτρέπεται και τι δεν επιτρέπεται, θα το καταλάβει από τον τρόπο που οι γονείς θα αρχίσουν να αντιδρούν πάνω στις δικές του πράξεις.

Οι αντιδράσεις των γονέων πάνω στις πράξεις του παιδιού, λειτουργούν ως καθρέπτης μέσα στον οποίο το παιδί βλέπει αν αυτό που κάνει είναι καλό ή κακό, αν γίνεται αποδεκτό ή αν απορρίπτεται. Μέσα

από τη διάδραση αυτή, το παιδί αρχίζει να κατανοεί κάποιους βασικούς κανόνες και ανάγεται βαθμιαία σε μια πρώτη γενική αντίληψη του «καλού» και του «κακού», πάνω στην οποία οικοδομούνται κατόπιν οι διάφορες αξίες.

Το πρώτο αυτό σύστημα αξιών, το οποίο συμπεριλαμβάνει τις θεμελιώδεις αρχές και αξίες σε ανεπεξέργαστη ακόμη μορφή, θα παραλάβει αργότερα το σχολείο, θα το επεξεργαστεί και θα το διαφοροποιήσει καλλιεργώντας έτσι τον κοινωνικό άνθρωπο, εμφορούμενο από ένα σύνολο αξιών και στάσεων. Παρά το γεγονός ότι το σχολείο οικοδομεί στις θεμελιακές δομές που έχει χαράξει ήδη η οικογένεια, δεν παύει να έχει πολλά περιθώρια δράσης και επιρροής. Για αυτόν ακριβώς το λόγο καταβάλλεται προσπάθεια με το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής να συμπεριληφθούν και να καλλιεργηθούν θεμελιώδεις αξίες και στάσεις θετικές απέναντι σ' αυτές. Το σχολείο οφείλει να συμβάλλει στην εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης, της ισότητας των ανθρώπων και την προστασία των δικαιωμάτων τους, στην προστασία του περιβάλλοντος, στην αμοιβαία κατανόηση των λαών και την καταπολέμηση του ρατσισμού κλπ.

Το σχολείο δηλαδή, ως δευτερογενής κοινωνικοποιητικός φορέας, έχει τη δυνατότητα να επεξεργαστεί εκ νέου το σύνολο των αξιών, των ιδεολογιών και των αντιλήψεων του παιδιού και, μέσα από τη διεργασία αυτή, να αναιρέσει κάποιες αξίες, να τροποποιήσει άλλες και να προσθέσει νέες. Μολονότι η διαδικασία αυτή δεν είναι απλή, είναι δυνατό να συμβεί τόσο στην πρωτοβάθμια, όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Αρχικά με την ένταξη του παιδιού στο δημοτικό σχολείο, διευρύνεται ο ορίζοντας των παραστάσεων και των επιρροών του και τα ερεθίσματα που δέχεται από το νέο περιβάλλον πολλαπλασιάζονται. Μέσα από τη διαδικασία αυτή, ο πρώτος πυρήνας των αξιών και των στάσεων που έχει ενστερνιστεί εμπλουτίζεται, ενώ ταυτόχρονα μέσα από τις νέες εμπειρίες που προστίθενται, είναι δυνατό να υποστεί τροποποιήσεις και μεταβολές σε ανεπιθύμητα πράγματα όπως ο ρατσισμός, η ξενοφοβία κλπ. Το σχολείο, μέσα από τη δευτερογενή κοινωνικοποίηση, έχει τη δυνατότητα να εμφυσήσει νέες αξίες και να καλλιεργήσει θετική στάση απέναντι σ' αυτές, αφού αποτελεί κυρίαρχο πλέον στοιχείο στη ζωή των παιδιών.

Κατά τον ίδιο τρόπο οι νέοι εισερχόμενοι στην εφηβική ηλικία παρουσιάζουν την τάση να αποστασιοποιούνται από τους γονείς, να τους αμφισβητούν ή να τους απορρίπτουν, προσφεύγοντας κυρίως στη συντροφιά των συνομηλίκων. Είναι η εποχή που οι νέοι επιχειρούν τους πρώτους «φιλοσοφικούς περιπάτους» στρέφονται από το «Ενθάδε» προς το «Επέκεινα», απορρίπτουν τα «κοινά» και τα «τετριμμένα» και μέσα από διάφορες περιπλανήσεις αναζητούν, μεταξύ των άλλων, τις παγκόσμιες αξίες, όπως ειρήνη, ισότητα κλπ. Η φάση αυτή της ηλικίας του ανθρώπου θεωρείται προφανώς από τις πλέον κατάλληλες για τον ενστερνισμό των αξιών όπως τις εκθέσαμε παραπάνω. Για να διευκολυνθούν οι εκπαιδευτικοί στην προσπάθειά τους να βοηθήσουν τους μαθητές στον ενστερνισμό των αξιών και την καλλιέργεια θετικής στάσης, θα πρέπει να τονιστεί η σημασία δύο σημείων κυρίως:

A. Ο ενστερνισμός και η μετάδοση των αξιών και η καλλιέργεια θετικής στάσης απέναντι σ' αυτές δεν γίνεται με τη διδασχά και τη διδασκαλία, αλλά βιώνεται μέσα από την καθημερινή ζωή και πράξη. Δεν πρόκειται δηλαδή εδώ για στοιχεία που αφορούν μια συγκεκριμένη γνωστική περιοχή και επομένως μπορούν να μεταδοθούν με τη διαμεσολάβηση κάποιων διδακτικών ενεργειών. Ο ενστερνισμός των αξιών και η εγχάραξη θετικής στάσης ανάγεται κυρίως στο συναισθηματικό τομέα και συντελείται μέσα από ανάλογα βιώματα και συναισθηματικές καταστάσεις. Με την έννοια αυτή η ίδια η ζωή και οι διανθρώπινες σχέσεις αποτελούν μια συνεχή και αθόρυβη διδασκαλία, δραστική και καθοριστική. Εδώ ακριβώς έγκειται και ο ρόλος του σχολείου: Να οργανώσει τη σχολική ζωή με τρόπο που να ευνοείται η ανάδειξη των βασικών αξιών και να καλλιεργείται θετική στάση απέναντι σ' αυτές. Προς τούτο προσφέρονται συμμετοχικές μέθοδοι διδασκαλίας, όπως η εργασία με ομάδες και κυρίως η μέθοδος Project κλπ.

B. Από όσα αναφέρθηκαν παραπάνω προκύπτει ότι δεν είναι εύκολο να μεταδώσει κανείς αξίες, που δεν έχει ενστερνιστεί ο ίδιος και δεν τις έχει μετατρέψει σε τρόπο και πράξη ζωής. Για τη μετάδοσή τους είναι απαραίτητη η συνέπεια λόγων και έργων. Αν υπαγορεύει στους άλλους πράγματα που ο ίδιος δεν αποδέχεται, δεν είναι δυνατό να εμψυχήσει την πίστη και την αποδοχή τους. Μέσα από την κοινωνική αναστροφή και την καθημερινή συμβίωση, συνεπώς, δε μεταδίδει κανείς αυτό που διακηρύττει με λόγια, αλλά αυτό που πράττει με έργα, όχι αυτό που διδάσκει, αλλά αυτό που ο ίδιος είναι, γι' αυτό η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού ασκεί καθοριστικό ρόλο.

3. ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ, ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ

Εκείνο που είναι ανάγκη να συνειδητοποιηθεί σήμερα είναι οι αλλαγές που συμβαίνουν σήμερα στη σχέση μας με τους «Άλλους». Παρατηρείται δηλαδή στο σύγχρονο κόσμο μια βαθμιαία, ωστόσο έντονη και συνειδητή, μετατόπιση από το «Εθνικό», στο «Διεθνές» και το «Παγκόσμιο». Όσο δηλαδή το Έθνος-Κράτος αποτελούσε το μόνο κέντρο της πολιτικής οργάνωσης και πολιτικής δραστηριότητας κυρίαρχο στοιχείο της αγωγής αποτελούσε η καλλιέργεια ισχυρής εθνικής συνείδησης. Για το σκοπό αυτό η αγωγή σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα τόνιζε τα προνόμια και το μεγαλείο του Έθνους, τις ανδραγαθίες και τα κατορθώματά των προγόνων, φτάνοντας μάλιστα συχνά σε υπερβολές. Για να διαφανεί μάλιστα περισσότερο το μεγαλείο του έθνους η όλη προσπάθεια συνοδευόταν από ταυτόχρονη υποβάθμιση γειτονικών λαών, κυρίως εκείνων με του οποίους υπήρχαν εδαφικές διεκδικήσεις ή πολιτικές και άλλες διαφορές. Τα εθνικά σύνορα ήταν ιερά και απαραβίαστα και η μετάβαση από το ένα κράτος στο άλλο ήταν παντού αυστηρώς ελεγχόμενη (αυστηρός έλεγχος διαβατηρίων, δασμολόγηση προϊόντων, κλπ). Τούτο, αλλού λιγότερο και αλλού περισσότερο ήταν σύνηθες και κανόνας για όλα τα εθνικά κράτη.

Σήμερα ο κόσμος έχει αλλάξει και έχει αλλάξει πολύ. Μια κορυφαία αλλαγή -ίσως η σημαντικότερη- που έχει συντελεσθεί τα τελευταία χρόνια είναι αυτή που προαναφέραμε, δηλαδή η μετάβαση

από το Εθνικό στο Διεθνές και το Παγκόσμιο. Έτσι, πάνω από τα Έθνη-Κράτη αναπτύσσονται σήμερα νέοι υπερ-εθνικοί και υπέρ-κρατικοί πολιτικοί σχηματισμοί, άγνωστοι μέχρι πρότινος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί ένα καλό παράδειγμα για να κατανοηθούν οι εξελίξεις αυτές. Είναι προφανές ότι προκειμένου η Ευρωπαϊκή Ένωση να αποκτήσει οντότητα και κύρος είναι στοιχειωδώς αναγκαίο τα Έθνη-Κράτη να παραχωρήσουν μέρος των αρμοδιοτήτων τους στο νέο αυτόν πολιτικό σχηματισμό.

Μέσα σε αυτή τη συγκλονιστική αλλαγή αλλάζει ο τρόπος συνύπαρξης ανθρώπων και εθνών. Με βάση το νέο αυτό πλαίσιο τα σύνορα είναι πιο χαλαρά, η επικοινωνία πολύ πιο εύκολη, η διακίνηση των προϊόντων συχνά αδασολόγητη και άνετη. Ο νέος αυτός τρόπος συμβίωσης θα πρέπει να βασισθεί σε ένα άλλο σύστημα αξιών, για να εκλείψει βαθμιαία ο παλιός τρόπος των σχέσεων μεταξύ των Εθνών και των κρατών με την περιχαράκωση του καθενός γύρω από τον εαυτό του. Οι εθνικές και οι διεθνείς σχέσεις αναπτύσσονται όλο και περισσότερο και επιδιώκεται η καλλιέργεια συνεργασίας και ειρηνικής συνύπαρξης. Αυτό αποτελεί ουσιαστικό πρόταγμα για το σχολείο και την αγωγή και για το σκοπό αυτό πρέπει να επιδιώκεται η καλλιέργεια νέων αξιών, όπως ο σεβασμός και η αναγνώριση της ετερότητας, η αλληλεγγύη, η αμοιβαία κατανόηση των λαών, η συνεργασία και η αμοιβαία προσέγγιση προσώπων και πολιτισμών, η διαπολιτισμικότητα. Για να υπερβούμε τις αντιπαλότητες, τους διχασμούς και τα μίση, πρέπει το σχολείο να δουλέψει με νέες αρχές και νέες αξίες. Το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, μπορεί να συμβάλει σ' αυτό.

Όμως, όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι θα αλλοιώσουμε την Ιστορία και θα παραχαράξουμε το παρελθόν για να εξωραϊσσουμε καταστάσεις. Το όραμα για το μέλλον οφείλει να διαμορφωθεί με βάση τα ρεαλιστικά στοιχεία του παρόντος και του παρελθόντος, γιατί αυτά πρέπει να υπερβούμε για να φτάσουμε στη συνεργασία και την ειρηνική συνύπαρξη. Να τα γνωρίσουμε, να τα μελετήσουμε με ψυχραιμία και σύνεση και να τα υπερβούμε, όχι να τα αγνοήσουμε ή να τα διαστρεβλώσουμε ή να τα κουκουλώσουμε. Το μέλλον πρέπει να χαράσσεται με ρεαλισμό και όχι με υπεκφυγές.

**Β. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ**

B. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Προτείνονται τα ακόλουθα:

I. ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Διαπίστωση:

Όπως διαπιστώνεται η «Αγωγή του πολίτη», δεν διδάσκεται ως αυτόνομο μάθημα στο Δημοτικό Σχολείο. Υπάρχουν δύο μικρά βιβλία, ένα για την Ε' και ένα για Στ' τάξη του δημοτικού σχολείου, αλλά αποτελούν ένα βοήθημα για τον δάσκαλο που μπορεί να το χρησιμοποιεί ευκαιριακά σε συνδυασμό με παρεμφερή μαθήματα, όποτε αυτός ήθελε κρίνει ότι χρειάζεται. Όμως, όπως μας διαβεβαίωσαν οι δάσκαλοι της ομάδας η πίεση του χρόνου και η ανάγκη διδασκαλίας της κεντρικής ύλης του κάθε μαθήματος δεν αφήνει χρόνο για «τέτοιες πολυτέλειες». Έτσι ουσιαστικά το μάθημα αυτό δεν διδάσκεται καθόλου ούτε ως αυτόνομο μάθημα, ούτε στα πλαίσια κάποιου άλλου μαθήματος.

Πρόταση:

Με βάση λοιπόν τη διαπίστωση αυτή η ομάδα έχει να προτείνει τα παρακάτω: Με την αγωγή του πολίτη μεταβιβάζονται αξίες, καλλιεργούνται στάσεις, προϋδαίνονται και ενισχύονται τωρινές και μελλοντικές συμπεριφορές. Όλα αυτά δεν γίνονται με απλή διδαχή. Δεν διδάσκονται αλλά βιώνονται. Επομένως θεωρούμε ότι κάποια από τα βασικά θέματα της Αγωγής του Πολίτη θα πρέπει να διαποτίσουν τις γνώσεις και τα βιώματα των μαθητών μέσω άλλων μαθημάτων και μάλιστα από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου. Για να αντιμετωπισθεί το ζήτημα είναι ανάγκη να κινηθούμε σε δύο επίπεδα:

A. Την ενσωμάτωση βασικών θεμάτων Αγωγής του πολίτη σε άλλα μαθήματα. Να εκπονηθούν δηλαδή από την ομάδα μας μικρά προγράμματα τα οποία σε μια οριζόντια συνεργασία με τις ομάδες άλλων μαθημάτων θα ενταχθούν στην ύλη εκείνων των μαθημάτων. Προτείνουμε δηλαδή αυτό που υπάρχει ως τώρα με μια μικρή, ωστόσο σημαντική, διαφορά: Αντί η ενσωμάτωση κάποιων βασικών θεμάτων του βιβλίου να αφήνεται απλώς στην κρίση του δασκάλου, με αποτέλεσμα να μην εφαρμόζεται ποτέ, να ενσωματώνεται π.χ. ως ένα κεφάλαιο στο βιβλίο της γλώσσας, οπότε και ο δάσκαλος δεν θα μπορεί να το αγνοήσει. Με μια καλή συνεργασία μεταξύ των ομάδων θα μπορέσουμε να βρούμε θέματα κοινού ενδιαφέροντος και για τα δύο μαθήματα, οπότε δεν χρειάζεται επιπλέον χρόνος διδασκαλίας. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και με άλλα μαθήματα, όπως Ιστορία κλπ. Μπορεί επίσης να μην είναι ένα αυτόνομο κεφάλαιο, αλλά μια δραστηριότητα στα πλαίσια ενός άλλου μαθήματος π.χ. ιστορίας, οπότε και πάλι δεν τίθεται θέμα πρόσθετου διδακτικού χρόνου. Με τον τρόπο αυτόν καλλιεργούνται βιωματικά κάποιες κεντρικές αξίες που αφορούν τον πολίτη και την Πολιτεία και γίνεται ένας πρώτος προϋδασμός για να ακολουθήσει αργότερα (πρόταση

Β') η συστηματική διδασκαλία που θα συνδέσει όλα τα προηγούμενα σε ένα όλο και θα καταδείξει την κοινωνική τους δυναμική.

Β. Εισαγωγή του μαθήματος στο Δημοτικό Σχολείο

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω το μάθημα δεν διδάσκεται συστηματικά στο δημοτικό. Αυτό είναι κατανοητό, αφού είναι δύσκολο να βρει κανείς ώρες διδασκαλίας με την πληθώρα των μαθημάτων. Ωστόσο στις σύγχρονες κοινωνίες με τις δυναμικές εξελίξεις και τους πολύπλοκους μηχανισμούς της λειτουργίας τους είναι απαραίτητη η παιδεία του πολίτη σε θέματα «πολιτότητας»². Προτείνουμε λοιπόν την εισαγωγή του στο Δημοτικό σχολείο και στο Γυμνάσιο, δηλαδή στην υποχρεωτική εκπαίδευση, την οποία είναι υποχρεωμένοι να δεχθούν όλοι οι πολίτες της Κύπρου. Και γι' αυτό η «πολιτότητα», πρέπει να ενταχθεί στα πλαίσια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Για αποφυγή του σκόπελο του χρόνου που αποτελεί όντως πρόβλημα υπάρχουν δύο τρόποι:

1. Ενοποίηση διδακτικών αντικειμένων (μαθημάτων)

Να ενοποιηθούν βασικά αντικείμενα ίσως και τα παρακάτω:

- Αγωγή του πολίτη
- Περιβαλλοντική Αγωγή
- Προαγωγή υγείας
- Συναισθηματική Αγωγή.

Κοινός παρανομαστής των αντικειμένων αυτών είναι ότι και τα τέσσερα μεταβιβάζουν αξίες, καλλιεργούν στάσεις και προΐδεάζουν συμπεριφορές σε καίρια ζητήματα του πολίτη. Αποτελούν δηλαδή την καρδιά αυτού που ονομάζουμε «πολιτότητα». Άρα ως εκ της φύσεως και του σκοπού τους μπορούν να πάνε μαζί. Μένει να πάρουν ένα κοινό όνομα και να ενταχθούν με το νέο αυτό όνομα στο σχολικό πρόγραμμα. Είναι αυτονόητο ότι στην περίπτωση αυτή το Αναλυτικό Πρόγραμμα πρέπει να αναθεωρηθεί εκ νέου για να συμπεριληφθούν σ' αυτό και διδακτικά αντικείμενα που προσφέρονται στα πλαίσια των ως άνω μαθημάτων.

2. Εισαγωγή στο Ολοήμερο

Με δεδομένο μάλιστα ότι το μάθημα αυτό θα περιλαμβάνει εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες, προσφέρεται για το Ολοήμερο Σχολείο, αφού αυτό έχει χρέος να καλλιεργεί και να μορφώνει, χωρίς ωστόσο να σχολειοποιεί τον ελεύθερο χρόνο του μαθητή. Οι δραστηριότητες για την Αγωγή του Πολίτη προσφέρονται πολύ καλά προς την κατεύθυνση αυτή.

---

² Με τον όρο «Πολιτότητα» (χρησιμοποιείται πρόσφατα πολύ στην Κύπρο) νοείται το σύνολο των γνώσεων, αξιών, αρχών, κανόνων συμπεριφοράς και ικανοτήτων γενικά που πρέπει να χαρακτηρίζουν έναν σύγχρονο ενεργό και προβληματιζόμενο πολίτη.

II. ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

A. ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Διαπίστωση

Στη βαθμίδα αυτή, η «Πολιτική Αγωγή» διδάσκεται ως αυτόνομο μάθημα μία (1) περίοδο την εβδομάδα και μόνο στο δεύτερο τετράμηνο. Για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος χρησιμοποιούνται δύο διδακτικά εγχειρίδια:

1. Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Γ' Γυμνασίου, εκδ. Α' ΟΕΔΒ, Αθήνα, 2006 (14 διδακτικές περιόδους).

Στο εγχειρίδιο αυτό περιλαμβάνονται τέσσερις (4) βασικές ενότητες:

- Ενότητα I: Το άτομο και η κοινωνία
- Ενότητα II: Το άτομο και η Πολιτεία
- Ενότητα III: Το άτομο και η Ευρωπαϊκή Ένωση
- Ενότητα IV: Το άτομο και η Διεθνής Κοινότητα

Ωστόσο, στη δεύτερη ενότητα πολλές βασικές έννοιες (Σύνταγμα, λειτουργίες του κράτους κ.λπ.) αναφέρονται αποκλειστικά στην Ελλάδα.

Επίσης, οι σκοποί του μαθήματος είναι παρμένοι από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών που βρίσκεται στην ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου της Ελλάδας.

2. Εισαγωγή στην Πολιτική Αγωγή Γ' Γυμνασίου, Υ.Α.Π., Λευκωσία, 2002, (3 διδακτικές περιόδους).

Το εγχειρίδιο αυτό χωρίζεται σε τρία (3) μέρη:

- Α' μέρος (εισαγωγή, ο σεβασμός του συνανθρώπου και ο αυτοέλεγχος, βασικές έννοιες όπως: Έθνος, Κράτος, Πολίτευμα).
- Β' μέρος (Το άτομο ως πολίτης της χώρας του Το πολίτευμα στην Κύπρο).
- Γ' μέρος (Το άτομο ως πολίτης της παγκόσμιας κοινωνίας: οι διεθνείς οργανισμοί και η Κύπρος).

Στο συγκεκριμένο εγχειρίδιο περιλαμβάνονται στοιχεία που ενδιαφέρουν άμεσα την Κύπρο και τους πολίτες της.

Πρόταση

Η πρότασή μας, παίρνοντας υπόψη και την ηλικία των μαθητών, έχει στόχο:

- Την αποσαφήνιση των απαραίτητων εννοιών, οι οποίες θα επιτρέψουν στους μαθητές να κατανοήσουν τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της κοινωνίας, καθώς και τους κανόνες και τις αξίες στις οποίες αυτή στηρίζεται.
- Τη διασύνδεση των βασικών εννοιών της «Πολιτικής Αγωγής» με άλλα γνωστικά πλαίσια, καθώς και με γνώσεις και εμπειρίες που έχουν αποκτήσει οι μαθητές ως μέλη της δημοκρατικής κοινωνίας της Κύπρου.
- Την παιδαγωγικά ορθή διαχείριση των γνώσεων και των εμπειριών των μαθητών, με την αξιοποίηση σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας.

Με βάση τα δεδομένα αυτά και προκειμένου οι μαθητές αυτής της ηλικίας να κατανοήσουν:

- Τη σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ ατόμου και κοινωνίας, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σχέση αυτή.
- Τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της κοινωνίας στην οποία ζουν, με τις ιδιαιτερότητες και τις προοπτικές της.
- Τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ήδη ανήκουν, καθώς και της παγκόσμιας κοινότητας.

προτείνουμε:

- Την ενοποίηση και αναδόμηση των δύο εγχειριδίων, με την ενσωμάτωση κατάλληλων κειμένων από την ιστορία, τη λογοτεχνία, τον τύπο, τις θέσεις των διεθνών οργανισμών, τις απόψεις των πολιτικών κομμάτων κ.λπ., με έμφαση σ' ό,τι αφορά στις ιδιαιτερότητες της κυπριακής δημοκρατίας.
- Τη διδασκαλία του μαθήματος αυτού σ' όλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους (34 διδακτικές περιόδους).

Η επέκταση του διδακτικού χρόνου κρίνεται απαραίτητη, προκειμένου:

1. Να αναλυθούν οι κρίσιμες έννοιες που είναι απαραίτητες για την κατανόηση και κριτική προσέγγιση, τόσο των ειδικών για την Κύπρο ζητημάτων, όσο και των γενικότερων σύγχρονων προβλημάτων.
2. Να χρησιμοποιηθούν παιδαγωγικά-μεθοδολογικά ορθοί τρόποι διαχείρισης της γνώσης (ομαδο-συνεργατική διδασκαλία, μέθοδος project), οι οποίοι δεν θα αποσκοπούν στην αποστήθιση γνώσεων από τους μαθητές, αλλά στον προβληματισμό και στη δραστηριοποίησή τους, ώστε με κριτικό τρόπο να προσεγγίζουν τα σχετικά ζητήματα και να παίρνουν υπεύθυνη θέση απέναντι σ' αυτά, με βάση την αναπτυσσόμενη επιχειρηματολογία.

B. ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ

Διαπίστωση

Στη βαθμίδα αυτή, η «Αγωγή του Πολίτη» διδάσκεται ως αυτόνομο μάθημα μία (1) περίοδο την εβδομάδα. Για τη διδασκαλία του χρησιμοποιούνται δύο (2) διδακτικά εγχειρίδια, ένα (1) τετράδιο εργασιών και ένα (1) βιβλίο καθηγητή:

1. Πολιτική Αγωγή (Β' Λυκείου), ΥΑΠ

Το βιβλίο αυτό, το οποίο αποτελεί και το βασικό εγχειρίδιο για τη διδασκαλία του μαθήματος, δίνει μεγαλύτερη έμφαση στο άτομο-πολίτη και χωρίζεται σε τέσσερα (4) μέρη:

- Α' μέρος: Βασικές Έννοιες (εισαγωγή στην Πολιτική Αγωγή, θεμελιώδη δικαιώματα, βασικές έννοιες).
- Β' μέρος: Το Άτομο ως Πολίτης της Χώρας του (το πολίτευμα στην Κύπρο, διοικητική οργάνωση και τοπική αυτοδιοίκηση, οικονομία του κράτους).

- Γ' μέρος: Το Άτομο ως Πολίτης της Παγκόσμιας Κοινωνίας: Οι Διεθνείς Οργανισμοί και η Κύπρος (Ο.Η.Ε., Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ο.Α.Σ.Ε., Κοινοπολιτεία, Κίνημα Αδελφωτών κ.λπ.).
  - Δ' μέρος: Το Άτομο και το Περιβάλλον (Άνθρωπος και Περιβάλλον, Ενεργειακό Πρόβλημα, Καταναλωτισμός, Επικοινωνία ΜΜΕ, Δημογραφικό Πρόβλημα).
2. Εισαγωγή στο Δίκαιο και τους Πολιτικούς Θεσμούς, Β' Ενιαίου Λυκείου, ΟΕΔΒ 2000, το οποίο επικεντρώνεται περισσότερο στους θεσμούς και αποτελεί συμπληρωματικό εγχειρίδιο διδασκαλίας.
  3. Εισαγωγή στο Δίκαιο και τους Πολιτικούς Θεσμούς, Τετράδιο Εργασιών και πρακτικών ασκήσεων, Β' Ενιαίου Λυκείου, ΟΕΔΒ 2000, το οποίο ενισχύει το διδακτικό εγχειρίδιο «Πολιτική Αγωγή» της ΥΑΠ.
  4. Εισαγωγή στο Δίκαιο και τους Πολιτικούς Θεσμούς, (βιβλίο καθηγητή) Β' Ενιαίου Λυκείου, ΟΕΔΒ 2000, το οποίο δίνει κατευθύνσεις στους εκπαιδευτικούς για την εκπαιδευτικά ορθή διαχείριση της γνώσης που περιλαμβάνεται στο σχετικό εγχειρίδιο.

Πρόταση

Η πρότασή μας για το Λύκειο, πέρα από την αναδόμηση, εμπλουτισμό και ενοποίηση των σχετικών εγχειριδίων, υιοθετεί σε μεγάλο βαθμό τις μεθοδολογικές προτάσεις μας για το Γυμνάσιο. Ωστόσο εδώ παίρνουμε υπόψη την ωριμότητα των μαθητών της Γ' Λυκείου η οποία μας επιτρέπει τη διεύρυνση και την, σε μεγαλύτερο βάθος, μελέτη των σχετικών εννοιών, καθώς και την συγκριτική και κριτική ανάλυσή τους.

Παράλληλα, η διασύνδεση των απαραίτητων εννοιών με άλλα γνωστικά πλαίσια, καθώς και με γνώσεις και εμπειρίες που έχουν ήδη αποκτήσει οι μαθητές αυτής της ηλικίας στο πεδίο της «Πολιτικής Αγωγής», δίνει δυνατότητες ενεργοποίησής τους και διευρυμένης αξιοποίησης της μεθόδου των σχεδίων εργασίας για μια κριτική προσέγγιση των θεμάτων.

Γ. ΕΚΠΟΝΗΣΗ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

Γ. ΕΚΠΟΝΗΣΗ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

0. Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

Είναι γνωστό ότι τα παραδοσιακά Αναλυτικά Προγράμματα ήταν προγράμματα ύλης και υπήρχαν σε όλες σχεδόν τις χώρες. Περιέγραφαν απλώς, με περιληπτικό τρόπο, την ύλη διδασκαλίας για κάθε σχολείο, για κάθε τάξη, και για κάθε μάθημα. Από τη δεκαετία όμως του 1960 και του 1970 υπήρξε η μεγάλη μεταρρύθμιση στο χώρο αυτό και από τα προγράμματα ύλης περάσαμε στα προγράμματα στόχων με τη μορφή Curriculum. Τα προγράμματα αυτά δεν περιορίζονται μόνο στην παράθεση της ύλης αλλά δίνουν επιπλέον τους στόχους προς τους οποίους οφείλει να επικεντρωθεί η διδασκαλία, βασικές οδηγίες για τη μεθοδολογία της διδασκαλίας και τη χρήση των μέσων διδασκαλίας και τους τρόπους οργάνωσης και αξιολόγησης της διδασκαλίας. Η εκπόνηση του Αναλυτικού Προγράμματος για το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής ακολουθεί αυτές ακριβώς τις εξελίξεις και το παρόν Αναλυτικό Πρόγραμμα εκπονείται με μορφή Curriculum.

Ένα από τα πρώτα προβλήματα που έχει κανείς να αντιμετωπίσει στη σύνταξη των Αναλυτικών Προγραμμάτων με μορφή Curriculum είναι τα προβλήματα ορολογίας, αφού πρέπει να κάνει διάκριση ανάμεσα σε ειδικούς όρους, όπως: Σκοπός, Γενικός σκοπός, Ειδικός σκοπός, στόχος, διδακτικός στόχος κλπ. Μελετώντας κανείς μάλιστα την ειδική βιβλιογραφία, αλλά και τα ελληνικά Αναλυτικά Προγράμματα διαπιστώνει ότι η ορολογία αυτή δεν έχει αποσαφηνισθεί και υπάρχει μια γενικότερο σύγχυση σε ακαδημαϊκό επίπεδο, η οποία μεταφέρεται κατόπιν στους εκπαιδευτικούς. Για να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα αυτό με τρόπο ενιαίο, απλό και κατανοητό προτείνουμε να χρησιμοποιηθούν δύο μόνο ειδικοί όροι, ο όρος **σκοπός** και ο όρος **στόχος** κατά τον ακόλουθο τρόπο:

1. Ο όρος **σκοπός** συνοδεύεται πάντοτε με τη γενική πτώση του υποκειμένου στο οποίο αναφέρεται. Έτσι έχουμε:
  - **Σκοπός του σχολείου,**
  - **σκοπός του μαθήματος,**
  - **σκοπός της θεματικής ενότητας, και**
  - **σκοπός της διδακτικής ενότητας.**

Με τον τρόπο αυτόν και χρησιμοποιώντας μόνο τον όρο «σκοπός» αντιμετωπίζεται οριστικά το πρόβλημα της ορολογίας αρκεί να κατανοηθεί ότι η λέξη σκοπός δεν απαντάται ποτέ μόνη της, συνοδεύεται πάντα από τη γενική πτώση του υποκειμένου αναφοράς, έστω και αν αυτό φαίνεται ότι λειτουργεί σε βάρος της αισθητικής του κειμένου με τη συχνή επανάληψη της ίδιας λέξης.

2. Ο όρος **στόχος** ή **διδακτικός στόχος** χρησιμοποιείται αποκλειστικά και μόνο για την ανάλυση του σκοπού της **διδακτικής ενότητας** σε επιμέρους **διδακτικούς στόχους**. Γι' αυτό και μπορώ να

αποκαλούνται απλώς **στόχοι** ή **διδασκτικοί στόχοι** ή ακόμη και **στόχοι της διδασκαλίας**.

3. **Πυρηνικές γνώσεις.** Η έννοια **πυρηνικές γνώσεις** περιλαμβάνει τον κεντρικό πυρήνα γνώσεων, στάσεων, ικανοτήτων κλπ., όπως αναλύεται διεξοδικότερα παρακάτω.

Παρακάτω προβαίνομε σε μια σύντομη ανάλυση όλων αυτών των βασικών όρων που χρησιμοποιούνται στην εκπόνηση του παρόντος Αναλυτικού Προγράμματος.

1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα οφείλει να αρχίζει με το σκοπό του σχολείου, όπως αυτός διατυπώνεται από τον εκπαιδευτικό νόμο που ισχύει στην Κυπριακή Δημοκρατία. Από τον σκοπό του σχολείου απορρέει στη συνέχεια ο σκοπός και το Αναλυτικό Πρόγραμμα για κάθε μάθημα. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα κάθε μαθήματος οφείλει επίσης να αρχίζει με το σκοπό του συγκεκριμένου μαθήματος. **Στην αρχή αμέσως διατυπώνεται λοιπόν ο σκοπός του μαθήματος** με τρόπο που να εναρμονίζεται με το σκοπό του σχολείου. Ο σκοπός του μαθήματος πρέπει να είναι όσο γίνεται πιο ξεκάθαρος ώστε να γνωρίζει ο δάσκαλος τι επιδιώκει και να κατευθύνει ανάλογα τις παιδαγωγικές του ενέργειες.

2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Για να επιτευχθεί ο σκοπός του μαθήματος επιλέγονται οι κατάλληλες θεματικές περιοχές (δηλαδή τα περιεχόμενα του μαθήματος, π.χ. μαγνητισμός, ηλεκτρισμός κλπ.), τις οποίες επεξεργάζονται οι μαθητές με την καθοδήγηση και τη συνεργασία του δασκάλου, για να πετύχουν το σκοπό του μαθήματος. Τις επιμέρους περιοχές του μαθήματος ονομάζομε θεματικές ενότητες που είναι συνήθως περισσότερες από μία και πάντως είναι τόσες όσες χρειάζονται για να καλύψουν τις θεματικές και τους σκοπούς του συγκεκριμένου μαθήματος. Προς τούτο ορίζεται από την αρχή ο σκοπός της κάθε θεματικής ενότητας, ώστε να γνωρίζει ο δάσκαλος και οι μαθητές σε ποια κατεύθυνση θα προσανατολίσουν τις ενέργειες, τις αναζητήσεις και τις δράσεις τους και τι θα επιδιώξουν με την συγκεκριμένη θεματική ενότητα. Εννοείται ότι οι σκοποί των θεματικών ενότητων αθροιζόμενοι όλοι μαζί οδηγούν στην εκπλήρωση του σκοπού του μαθήματος.

3. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Η θεματική ενότητα δεν είναι εύκολο ούτε και κρίνεται αναγκαίο να «διδασθεί» σε μία διδακτική περίοδο. Συνήθως χρειάζονται περισσότερες διδακτικές περιόδους. Για το λόγο αυτό κάθε θεματική ενότητα χωρίζεται κατόπιν σε μικρότερες, κατά κάποιο τρόπο αυτοτελείς ενότητες διδασκαλίας, που ονομάζομε διδακτικές ενότητες. Καθ' όμοιο τρόπο με τα παραπάνω ορίζεται κι εδώ από την αρχή ο σκοπός της διδακτικής ενότητας με σαφήνεια και καθαρότητα. Εδώ τίθεται το ερώτημα αν πρέπει μαζί με το σκοπό της διδακτικής ενότητας να δοθούν και οι στόχοι της διδασκαλίας, από τα Αναλυτικό Πρόγραμμα ή αν θα πρέπει για να μην δεσμεύομε την παιδαγωγική ελευθερία του διδάσκοντος και να αφήσομε τους διδακτικούς στόχους στη δική του κρίση. Υπάρχουν λοιπόν δύο λύσεις, η μία να μην

αναγράφονται οι διδακτικοί στόχοι στο Αναλυτικό Πρόγραμμα, γιατί τότε είναι σαν να παίρνουν δεσμευτικό χαρακτήρα και δεσμεύουν την παιδαγωγική ελευθερία του διδάσκοντα. Η άλλη λύση θα ήταν να αφήνονται εξ ολοκλήρου στην κρίση του διδάσκοντος, οπότε πάλι εκείνος μένει εντελώς αβοήθητος σ' αυτήν την ενέργεια. Είναι λοιπόν προτιμότερο να αναγράφονται μόνο οι κεντρικοί διδακτικοί στόχοι στο Αναλυτικό Πρόγραμμα και να αφήνονται οι υπόλοιποι στην κρίση του εκπαιδευτικού. Περισσότεροι διδακτικοί στόχοι μπορούν να δίδονται όμως ενδεικτικά στο βιβλίο του δασκάλου.

ΠΥΡΗΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ:

Ως πυρηνικές γνώσεις εννοούμε ένα βασικό σύνολο γνώσεων, ικανοτήτων, εσωτερικών διαθέσεων και «στάσεων», που αποκτά ο μαθητής με τη διδασκαλία κάθε μαθήματος και οι οποίες κρίνονται εντελώς βασικές και απαραίτητες για τη μετέπειτα ζωή και τη δημιουργική ένταξη των αυριανών πολιτών στην κοινωνία. Το ερώτημα που τίθεται είναι από **ποιον**, **πού** και **πότε** ορίζεται αυτός ο κεντρικός πυρήνας, γνώσεων, δεξιοτήτων, εσωτερικών διαθέσεων και «στάσεων». Θα μπορούσε π.χ. να ορισθεί στην αρχή, μετά από τον σκοπό του μαθήματος, όπως επίσης και μετά από το σκοπό της θεματικής ενότητας ή ακόμη μετά από το σκοπό κάθε διδακτικής ενότητας. Ίσως καμιά από τις παραπάνω εκδοχές δεν θα ήταν λάθος. Κάθε μια από αυτές είναι σεβαστή και μπορεί να εφαρμοσθεί στην πράξη. Φαίνεται ωστόσο ότι αν δοθούν αμέσως μετά το σκοπό του μαθήματος, ο κεντρικός αυτός πυρήνας θα ήταν αναγκαστικά πολύ γενικός και δεν θα ήταν εύκολο για τον εκπαιδευτικό να προσδιορίσει ποιες πυρηνικές γνώσεις πρέπει να επιδιώκονται από κάθε θεματική ενότητα. Αν πάλι αυτές προσδιορισθούν μετά από κάθε διδακτική ενότητα θα ήταν πολύ δεσμευτικές για τους διδακτικούς στόχους. Για τους λόγους αυτούς φαίνεται περισσότερο χρήσιμο και πρακτικά εφαρμόσιμο να ορίζονται σε κάθε θεματική ενότητα και να τίθενται αμέσως μετά από το σκοπό της θεματικής ενότητας. Με τον τρόπο αυτόν αποφεύγεται η απεραντοσύνη που προκύπτει αν οι πυρηνικές γνώσεις ορισθούν ευθύς αμέσως με τον σκοπό του μαθήματος, αλλά αποφεύγεται επίσης και η υπερβολική στενότητα που προκύπτει αν οι πυρηνικές γνώσεις ορισθούν μετά από κάθε διδακτική ενότητα.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Σκοπός του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στο Δημοτικό Σχολείο είναι να βοηθήσει τους μαθητές να διαμορφωθούν σε ελεύθερους, δημοκρατικούς και ενεργούς πολίτες, που θα έχουν κατανοήσει τις αρχές, τους κανόνες και τους θεσμούς λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος, σε βαθμό που να είναι σε θέση όχι μόνο να ρυθμίζουν οι ίδιοι τις ενέργειες και τις πράξεις το υ σύμφωνα με αυτο υ, αλλά και έτο μο ι να το υ διαφυλάξουν σε περίπτωση οποιασδήποτε απειλής. Να διαμορφώσει πολίτες με παρρησία και αγωνιστικότητα, με σεβασμό στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, με συνείδηση της σημασίας, της έννοιας και της διαφύλαξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της καλλιέργειας οικουμενικών αξιών. Να μορφώσει πολίτες ικανούς να συμβιώνουν ειρηνικά και να συμβάλλουν δημιουργικά στη διαμόρφωση της κοινωνικής και πολιτικής ζωής της τοπικής, κυπριακής, ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας κοινωνίας, σεβόμενοι την ετερότητα και την ιδιοπροσωπία του καθενός.

ΤΑΞΗ Ε΄

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1^η Θεματική ενότητα: ΠΟΙΟΣ ΕΙΜΑΙ ΚΑΙ ΠΟΥ ΠΑΩ

Σκοπός της θεματικής ενότητας είναι να κατανοήσει ο μαθητής μέσα από την οικογένεια και το σχολείο, ότι δεν μπορεί να μείνει ως άτομο μόνο του και ότι η ζωή αποκτά νόημα και περιεχόμενο ανάμεσα στους άλλους, στην κοινή συμβίωση και συναναστροφή του ανθρώπου με τον άνθρωπο. Αυτό ακριβώς το πέρασμα από το άτομο στην κοινωνία, από το εγώ στο εμείς, αναγκάζει τους ανθρώπους να τιθασεύσουν τη συμπεριφορά τους και να την υποτάξουν σε κανόνες. Η ύπαρξη και η τήρηση των κανόνων αποτελεί λοιπόν αναγκαία προϋπόθεση για την ύπαρξη ομαδικής και κοινωνικής ζωής. Κατά τον ίδιο τρόπο θα πρέπει να κατανοήσει ο μαθητής ότι οι κανόνες δεν μένουν σταθεροί και αμετάκλητοι, αλλά στην πορεία του χρόνου ανανεώνονται και αναπροσαρμόζονται στα εκάστοτε κοινωνικά δεδομένα. Μπορεί επομένως αν είναι ξεπερασμένοι να αγωνισθεί για την κατάργηση ή την ανανέωσή τους, εφόσον υπάρχουν όμως θα πρέπει να τηρούνται.

Διδακτικές ενότητες³

1^η Διδακτική ενότητα: Γνωρίζω τον εαυτό μου μέσα από την οικογένεια και το σχολείο

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοήσει ο μαθητής ότι δεν μπορεί να επιβιώσει ως νεογέννητο άτομο, χωρίς τη θαλπωρή και την φροντίδα της οικογένειας, στην οποία οφείλει την ύπαρξη και την επιβίωσή του. Να την οικογένεια και τις βασικές μετεξελιξίσεις που έχει υποστεί και να κατανοήσει ότι αποτελεί την πρώτη κοινωνική ομάδα στην οποία εντάσσεται και στην οποία μαθαίνει να ζει με τους άλλους, εκπληρώνοντας καθένας τον ρόλο του. Να κατανοήσει επίσης ότι οι ρόλοι αυτοί δεν είναι σταθεροί, αλλά αναμορφώνονται καθώς η οικογένεια είναι αναγκασμένη να προσαρμόζεται και να αναπροσαρμόζεται στην μεταβαλλόμενη κοινωνία. Κατά τον ίδιο τρόπο να κατανοήσει ο μαθητής το ρόλο και τη σημασία του σχολείου και να εννοήσει ότι εδώ πλέον η ομάδα γίνεται πολυπληθέστερη και ως εκ τούτου οι κανόνες γίνονται πιο αυστηροί και περισσότερο αναγκαίοι, συγκριτικά με την οικογένεια. Να κατανοήσει τη μεγάλη σημασία της μόρφωσης και να καταλάβει ότι η γνώση είναι δύναμη και ότι οι ρόλοι στην κοινωνία κατανέμονται εν πολλοίς ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο των ατόμων και συνεπώς η εκπαιδευτική ανέλιξη σημαίνει συνήθως και κοινωνική ανέλιξη.

2^η Διδακτική ενότητα: Μαθαίνω να ακούω και να συζητώ

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να διδάξει στους μαθητές τους **κανόνες του διαλόγου** και να τους **καταστήσει ικανούς να αποκτήσουν τις σχετικές δεξιότητες**, ώστε να είναι σε θέση να **ακούν με προσοχή** τους άλλους, να **σκέφτονται και να απαντούν με επιχειρήματα** και **όχι να διακόπτουν** συνεχώς ή να περιμένουν απλώς να τελειώσει ο συνομιλητής για να πούνε το «δικό» τους, χωρίς να δίνουν σημασία στα λεγόμενά του. Από τη στιγμή δηλαδή που ο άνθρωπος παύει να ζει μόνος του και αρχίζει να πορεύεται μαζί με τα άλλα μέλη της κοινωνίας, υπάρχουν οι **τυπικοί και οι άτυποι κώδικες συμπεριφοράς** που πρέπει να τηρούνται από όλους. Με αφορμή μάλιστα τους κανόνες του διαλόγου και το χάος που επικρατεί όταν παύσουν να τηρούνται, μπορεί να γίνει πιο εύκολα κατανοητή η σημασία των κανόνων για την κοινωνική συνύπαρξη γενικώς.

---

³ **Προσοχή!** Όπως έχει αναφερθεί ήδη η κάθε θεματική ενότητα υποδιαιρείται σε διδακτικές ενότητες με τους δικούς της σκοπούς και στόχους και τις δικές της διδακτικές ώρες η καθεμιά. Ο δάσκαλος της τάξης όμως, εφόσον το επιθυμεί, μπορεί για τη διδασκαλία της θεματικής ενότητας να οργανώσει ένα μικρό Project, οπότε έχει την ευχέρεια να ενοποιήσει τις τρεις διδακτικές ενότητες και να διαθέσει τον προβλεπόμενο διδακτικό χρόνο στην διεξαγωγή του Project. Εκείνο όμως που δεν μπορεί να αγνοήσει ο δάσκαλος είναι τους σκοπούς και τους στόχους της ενότητας που πρέπει να εκπληρωθούν ανεξάρτητα από τον τρόπο οργάνωσης και διδασκαλίας του διδακτικού αγαθού.

Στόχοι της διδασκαλίας	Αντικείμενο διδασκαλίας και μάθησης	Μεθοδολογικές οδηγίες-Ενδεικτικές δραστηριότητες	Αξιολόγηση
<p>Ο μαθητής να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσει τους βασικούς κανόνες του κώδικα συμπεριφοράς κατά την επικοινωνία του με άλλα άτομα και να τους αξιοποιεί στην καθημερινή του συναναστροφή • αποκτήσει επικοινωνιακές δεξιότητες όπως είναι το να ακούω, συζητώ, αιτιολογώ, διαφωνώ και διαπραγματεύομαι. • αντιληφθεί βιωματικά τις βασικές αρχές του διαλόγου που καλό είναι να χαρακτηρίζουν όλες τις εκφάνσεις των σχέσεων του. • να κατακτήσει τη δεξιότητα να ακροάται και να παίρνει πληροφορίες από διαφορετικές απόψεις σε συζητήσεις 	<p>Είναι προφανές ότι την ύλη και τα αντικείμενα διδασκαλίας αποτελούν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τυπικοί κανόνες του κώδικα συμπεριφοράς • Άτυποι κανόνες του κώδικα συμπεριφοράς • Αρχές του διαλόγου • Βασικές επικοινωνιακές δεξιότητες • Επίλυση προβλημάτων και διαφορών με βάση τον διάλογο. • Υιοθέτηση τρόπων που οδηγούν στην υγιή κοινωνικοποίηση. • Επιχειρηματολογία 	<p>Ο/η δάσκαλος/-α :</p> <ul style="list-style-type: none"> -εμπλέκει τα παιδιά σε συζητήσεις και ομαδικές εργασίες για τη συγγραφή κώδικα συμπεριφοράς της τάξης και του σχολείου. -εμπλέκει τα παιδιά σε δυαδική εργασία με θέμα ασκήσεις επικοινωνίας. Μέσα από λανθάνουσες συμπεριφορές θα αντιληφθούν βιωματικά βασικούς κανόνες του διαλόγου και της επικοινωνίας. Π.χ. Τα παιδιά ανά δυάδες κάθονται το ένα απέναντι στο άλλο. Μιλούν ταυτόχρονα για ένα θέμα που τους δόθηκε από τον εκπαιδευτικό. Αφού περάσουν λίγα λεπτά τους σταματά και ρωτά: καταλάβατε τι έλεγε ο συνομιλητής σας; Μπορέσατε να ακούσετε τι σας είπε; -παροτρύνει τα παιδιά να προτείνουν θέματα για θεατρικό παιχνίδι και κατόπιν υποδύονται ρόλους που οι ίδιοι έχουν 	<p>Εδώ επειδή ενδιαφέρει η αφομοίωση στάσεων και η εμπέδωση συμπεριφορών η ίδια η καθημερινότητα των παιδιών και τα διάφορα προβλήματα-ζητήματα που θα αντιμετωπίζουν θα αποτελέσουν το κύριο μέσο για αξιολόγηση αυτής της διδακτικής ενότητας.</p> <p>Αποτελεί σπουδαίο στοιχείο η καλλιέργεια αυτοαξιολογικής διάθεσης των μαθητών, ώστε η ίδιοι να έρχονται και επανέρχονται στον εαυτό τους με το ερώτημα αν είμαι καλός ακροατής και καλός συνομιλητής.</p> <p>Τακτική και διακριτική παρατήρηση της συμπεριφοράς των παιδιών από το δάσκαλο σε ανύποπτο χρόνο π.χ. κατά το διάλειμμα ή στην αυλή του σχολείου.</p> <p>Ο δάσκαλος αξιολογεί αν οι μαθητές έχουν υιοθετήσει τους βασικούς κανόνες συμπεριφοράς και τις αρχές διαλόγου καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος (συνεχής αξιολόγηση)</p>

<p>που γίνονται τόσο στο σχολικό όσο και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον έτσι ώστε να καταστεί ικανός ακροατής και ομιλητής.</p> <ul style="list-style-type: none"> • κατανοήσει ότι οι διαφορές μεταξύ των φίλων ή ακόμα και σε οποιαδήποτε σχέση στη ζωή μας είναι πιθανές και πρέπει να τις επιλύουμε ειρηνικά, ακούγοντας πάντα και την άποψη του συνομιλητή μας. • επιδιώκει την υγιή κοινωνικοποίηση ανάμεσα στους συνομήλικους αλλά και άλλες ομάδες. 		<p>εισηγηθεί. Ενδεικτικό παράδειγμα: Ο αστυνομικός επιπλήττει μια ομάδα αναρχικών για ανάρμοστη συμπεριφορά. -εμπλέκει τα παιδιά σε παιχνίδια ρόλων. Π.χ. Ένας μαθητής υποδύεται ρόλο δασκάλου και συντονίζει δημοκρατικά μια συζήτηση για τα δικαιώματα των παιδιών. - μαγνητοφωνεί συζητήσεις μαθητών κατά τη διάρκεια ενός μαθήματος και έπειτα τη χρησιμοποιεί για να αξιολογήσουν οι ίδιοι τη συμπεριφορά τους και αν έχουν εφαρμόσει τους βασικούς κανόνες του κώδικα συμπεριφοράς. Παροτρύνει τα παιδιά να κάνουν ανάλογη δραστηριότητα με τους γονείς ή τους φίλους τους στο σπίτι. Αυτή η δραστηριότητα αποσκοπεί να βοηθήσει τα παιδιά να αποκτήσουν επίγνωση των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων. -εμπλέκει τους γονείς σε κάποιες δραστηριότητες του</p>	
--	--	--	--

		<p>μαθήματος για να βελτιώσει την επικοινωνία με τα παιδιά τους.</p> <p>-κάνει παρατηρήσεις και επισημάνσεις σχετικές με την αλλαγή της συμπεριφοράς των παιδιών και καταγράφονται με τη μορφή ημερολογίου δραστηριότητες και διαδικασίες που ακολουθούνται και σχόλια για την αποτελεσματικότητά τους.</p>	
--	--	---	--

3^η Διδακτική ενότητα: Κυκλοφορώ χωρίς να κινδυνεύω

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοήσει ο μαθητής ότι, όπως υπάρχουν κανόνες στην κοινωνική συμπεριφορά, κατά τον ίδιο τρόπο είναι αναγκαία και η ύπαρξη κανόνων στην κυκλοφοριακή συμπεριφορά, πεζών και εποχούμενων. Η αύξηση των τροχοφόρων στην Κύπρο έχει συμβάλει κατά πολύ στην **αύξηση των ατυχημάτων οδικής κυκλοφορίας**. Δικαίως το ενδιαφέρον στρέφεται πάντοτε προς τους οδηγούς των οχημάτων και τους **κανόνες οδικής κυκλοφορίας** για τους οδηγούς, χωρίς ταυτόχρονα να δίνεται το ίδιο βάρος στους κανόνες κυκλοφορίας για τους πεζούς. Το σχολείο έχει χρέος να καλύψει αυτό το κενό και αυτός είναι ο σκοπός της παρούσας διδακτικής ενότητας. Να ενημερώσει δηλαδή τους μαθητές του για τους κανόνες οδικής κυκλοφορίας και να διδάξει την οδική εκείνη συμπεριφορά, με την οποία μπορούν να κυκλοφορούν, χωρίς να κινδυνεύουν.

Στόχοι διδακτικής Ενότητας	Αντικείμενα διδασκαλίας και μάθησης (έννοιες, πληροφορίες, στάσεις, δεξιότητες)	Μεθοδολογικές Οδηγίες και Ενδεικτικές Δραστηριότητες	Αξιολόγηση
<ul style="list-style-type: none"> ● Να αναγνωρίζουν τα σήματα τροχαίας που αφορούν κυρίως τους πεζούς και τους ποδηλάτες, ● Να αντιληφθούν τη σημασία που έχει η ύπαρξη και τήρηση του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας για την ασφάλεια όλων, ● Να τηρούν τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας όταν χρησιμοποιούν το δρόμο. ● Να αντιλαμβάνονται ότι υπάρχουν διαφορετικά φανάρια για πεζούς και διαφορετικά για τα οχήματα, ● Να γνωρίζουν τι σημαίνουν για τα οχήματα τα τρία χρώματα (κόκκινο, κίτρινο και πράσινο), ● Να γνωρίζουν τι σημαίνει η κόκκινη και τι η πράσινη σιλουέτα στους φωτεινούς σηματοδότες, ● Να χρησιμοποιούν σωστά τους φωτεινούς σηματοδότες στις οδικές συμβολές και στις διαβάσεις πεζών, για να διασταυρώνουν το δρόμο με ασφάλεια. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Τα εμπόδια που συναντούμε στο δρόμο ή στο πεζοδρόμιο 2. Τα σήματα τροχαίας και η σημασία τους 3. Οι ομάδες των σημάτων τροχαίας 4. Ρύθμιση της διακίνησης των παιδιών του σχολείου με την κατασκευή δικών τους σημάτων 5. Η αναγκαιότητα ύπαρξης σημάτων στο δρόμο 6. Γνωρίζουν τα σήματα τροχαίας οι ενήλικες; 7. Διασταύρωση του δρόμου 8. Μαθαίνω για τη διάβαση πεζών τύπου Πέλικαν 9. Οι αλλαγές στα φώτα τροχαίας και η σωστή ενέργεια στο κάθε χρώμα 10. Οι φωτεινές φιγούρες (Γρηγόρης και Σταμάτης) για την ασφαλή διασταύρωση των πεζών 	<p>A. Ιδεοθύελλα: Αναφέρουν πράγματα που υπάρχουν στο δρόμο ή στο πεζοδρόμιο και εντοπίζουμε αυτά που μας εμποδίζουν ή μας βοηθούν να κυκλοφορούμε με ασφάλεια</p> <p>B. Εργασία σε ομάδες: Μελετούν διάφορα σήματα τροχαίας, τα περιγράφουν και μαντεύουν τη σημασία του καθενός. Χωρίζουν τα σήματα τροχαίας σε ομάδες σύμφωνα με την οδηγία που δίνουν. Μελετούν έντυπα του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων και της Αστυνομίας που αναφέρονται στις διαβάσεις πεζών.</p> <p>Γ. Προβληματισμός: Προβληματίζονται για τη σημασία των σημάτων και αναφέρουν τι θα συνέβαινε στο δρόμο αν δεν υπήρχαν σήματα ή αν τα παραβίαζε ο χρήστης του δρόμου.</p>	<p>Οι μαθητές/τριες να είναι ικανοί/ές να:</p> <p>να διενεργούν μια έρευνα ανάμεσα στα μέλη της οικογένειάς τους για να διαπιστώσουν κατά πόσο οι οδηγοί γνωρίζουν ή όχι τα σήματα τροχαίας,</p> <ul style="list-style-type: none"> ● να περιγράφουν ένα σήμα τροχαίας και οι υπόλοιποι/ες να μαντεύουν ποιο είναι αυτό, ● να παίζουν παιχνίδια αναγνώρισης των σημάτων τροχαίας με κάρτες εντολών και κάρτες σημάτων τροχαίας, ● να φτιάξουν ένα πρόχειρο Πάρκο Κυκλοφοριακής Αγωγής στο γήπεδο του σχολείου, χρησιμοποιώντας σήματα ή φωτεινούς σηματοδότες που έφτιαξαν και να υποδυθούν το ρόλο των πεζών για να διασταυρώσουν με ασφάλεια, ● να εφαρμόζουν τους κανόνες που έμαθαν σε πραγματικές περιπτώσεις όπως για παράδειγμα σε μια επίσκεψη έξω από το σχολείο.

		<p>Δ. Βιωματική προσέγγιση: Επίσκεψη στο Πάρκο Κυκλοφοριακής Αγωγής ή διασταύρωση του δρόμου με τη βοήθεια σχολικού τροχονόμου.</p> <p>Ε. Εφαρμογή: Κατασκευάζουν σήματα τροχαίας για να ρυθμίζουν τη διακίνηση των παιδιών του σχολείου. Υποδύονται τους πεζούς και κινούνται ανάλογα με τις φωτεινές φιγούρες.</p>	
--	--	--	--

2^η Θεματική ενότητα: ΣΚΕΦΤΟΜΑΙ – ΚΡΙΝΩ – ΣΥΓΚΡΙΝΩ – ΑΠΟΦΑΣΙΖΩ

Σκοπός της θεματικής ενότητας είναι να κατανοήσει ο μαθητής ότι μέσα στη συλλογική κοινωνία δεν κυριαρχούν μόνο οι καλές προθέσεις και διαθέσεις. Υπάρχουν οι ατομικές επιδιώξεις, τα ενδιαφέροντα των προσώπων και τα συμφέροντα των ομάδων, που δεν είναι πάντοτε σύμφωνα με το καλό του κοινωνικού συνόλου και γι' αυτό κάθε συνειδητοποιημένος πολίτης οφείλει να αντιταχθεί σ' αυτά. Κάθε ελεύθερος πολίτης οφείλει λοιπόν να μάθει από πολύ νωρίς να αμφιβάλλει και να αμφισβητεί, να σκέφτεται, να κρίνει και να συγκρίνει πριν αποφασίσει για κάτι. Με τον τρόπο αυτόν εδραιώνεται από πολύ νωρίς μια πρώτη κριτική διάθεση και καλλιεργείται η κριτική σκέψη, που κρίνεται απαραίτητη για να μπορέσει να βαδίσει κανείς σταθερά στον σύγχρονο πολύπλοκο κόσμο.

Διδακτικές ενότητες

1^η Διδακτική ενότητα: Μια μέρα στο σούπερ-μάρκετ – (Ο συνειδητοποιημένος καταναλωτής και ο ρόλος της διαφήμισης)

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να χαλιναγωγήσει τα υπερ-καταναλωτικά συναισθήματα και επιθυμίες του αγοραστικού κοινού και να μετατρέψει το σύγχρονο καταναλωτικό παραλογισμό σε λογική διαχείριση των καταναλωτικών αγαθών με βάση τις ανάγκες των ανθρώπων και όχι με βάση τους κανόνες και τις επιδιώξεις της αγοράς, το συμφέρον της οποίας στηρίζεται στην υπερ-κατανάλωση. Να βοηθήσει τα παιδιά να κατανοήσουν ότι η διαφήμιση αποβλέπει όχι στην ενημέρωση των πολιτών, αλλά στην παραπλάνησή τους με τη δημιουργία ψεύτικων αναγκών, προκειμένου να

σπεύσουν πίσω από την κατανάλωση και να καλύψουν τις ανάγκες της αγοράς σε βάρος της δικής τους οικονομικής κατάστασης.

Στόχοι διδακτικής ενότητας	Αντικείμενα Διδασκαλίας και Μάθησης (έννοιες, πληροφορίες, στάσεις, δεξιότητες)	Μεθοδολογικές Οδηγίες και Ενδεικτικές Δραστηριότητες	Αξιολόγηση
<p>Για την εκπλήρωση του παραπάνω σκοπού της διδακτικής ενότητας θα μπορούσαν να επιλεγούν οι επόμενοι διδακτικοί στόχοι:</p> <p>οι μαθητές/τριες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να γνωρίζουν για την έννοια της κατανάλωσης και να διατυπώνουν μεθόδους πρόωθησης των αγαθών • να γνωρίζουν τι είναι διαφήμιση και πώς επηρεάζει τη ζωή μας • να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της διαφήμισης στην κατανάλωση. • να αντιληφθούν τις θετικές και αρνητικές συνέπειες της διαφήμισης • να βελτιωθεί η ορθολογική διαχείριση των οικονομικών τους, η ποιότητα των επιλογών τους και η γνώση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους για το ευρύτερο συμφέρον του κοινωνικού συνόλου. • να αντιμετωπίζουν κριτικά όλες αυτές τις καταναλωτικές πληροφορίες και συμβουλές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η έννοια της Κατανάλωσης • Μέθοδοι πρόωθησης των αγαθών • Η έννοια της Διαφήμισης • Ο ρόλος της διαφήμισης μας και ο βαθμός που επηρεάζει τον καταναλωτή. • Στρατηγικές διαφήμισης • Οι θετικές επιδράσεις της διαφήμισης, • Κίνδυνος διαφήμισης στη ψυχική και σωματική υγεία των ανηλίκων • Είμαστε όλοι καταναλωτές. • Δικαιώματα και υποχρεώσεις του καταναλωτή • 'Πολίτης-Καταναλωτής' υπεύθυνος αγοραστής προϊόντων και υπηρεσιών <ul style="list-style-type: none"> ▪ Γνωριμία με προϊόντα και υπηρεσίες που υπάρχουν στην αγορά ▪ Η πρόσβαση στην πληροφορία και η συγκριτική 	<ul style="list-style-type: none"> • Ο/η δάσκαλος –α προσπαθεί με την κατάλληλη αφόρμηση να προβληματίσει τα παιδιά για την ποιότητα των προϊόντων και για τη στάση που θα κρατούσαν αν ένα προϊόν που αγόραζαν ήταν αλλοιωμένο. Στη συνέχεια τους παροτρύνει να συζητήσει ο καθένας με τον διπλανό του για τις ενέργειες τους και μετά να εμπλακούν σε συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης για συμπεράσματα. • ομαδική εργασία και ανάπτυξη κριτικού λόγου και σκέψης. <ul style="list-style-type: none"> ▪ ο/η δάσκαλος/α παροτρύνει τα παιδιά να εμπλακούν σε εκπαιδευτικές αλληλεπιδραστικές δραστηριότητες σε μορφή παιχνιδιού που θα συνδυάζουν επισκέψεις σε σουπερμάρκετ και μεγάλες υπεραγορές και να 	<p>Οι μαθητές/τριες να είναι ικανοί/ές να βλέπουν τους εαυτούς τους:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ως καταναλωτές προϊόντων και ως καταναλωτές υπηρεσιών. • να κρίνουν το ρόλο του καταναλωτή σε υπηρεσίες που παρέχονται • και να επιδεικνύουν υπευθυνότητα ως καταναλωτές ως προς τη χρήση και την ανάπτυξη διαφόρων ειδών υπηρεσιών. • Εκπόνηση ομαδικών εργασιών με θέμα την κατανάλωση – Διαφήμιση για να παρατηρηθεί ο βαθμός της ευαισθητοποίησής τους στα ζητήματα κατανάλωσης και η ανάπτυξη υπεύθυνης και κριτικής καταναλωτικής συμπεριφοράς.

<ul style="list-style-type: none"> • να προσδιορίζουν κάποια κριτήρια στην επιλογή των προϊόντων τους και σεβόμενοι αυτά να μεταβαίνουν σε αγορές αγαθών. • να υποστηρίζουν υπεύθυνα τις επιλογές τους και να διαμορφώσουν την αίσθηση υπευθυνότητας. • να μάθουν να εκφράζουν προβληματισμούς, παράπονα, ανησυχίες και εισηγήσεις τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο. • να προβληματιστούν για τη σύνδεση των περιβαλλοντικών προβλημάτων με την υπερκατανάλωση. • Να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με το ρόλο που παίζει η διαφήμιση στον τρόπο που διαμορφώνουμε τις επιθυμίες μας και τις ανάγκες μας ως καταναλωτές. • να μάθουν για την προέλευση των πρώτων υλών και για τους τρόπους απόρριψής τους. • να μάθουν για την επαναχρησιμοποίηση αγαθών και τη σημασία της ανακύκλωσης. • να σκέφτονται κριτικά, ιδιαιτέρως ως αποδέκτες των 	<p>αξιολόγηση των πληροφοριών.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η προέλευση των πρώτων υλών και τρόποι απόρριψής τους ▪ Κριτήρια επιλογής των προϊόντων ▪ Υπεύθυνος καταναλωτής ▪ Η έννοια του περιβαλλοντικού προβλήματος ▪ Περιβαλλοντικά προβλήματα και Υπερκατανάλωση ▪ Ο ρόλος της ανακύκλωσης στη ζωή μας ▪ Παραγωγή και κατανάλωση ▪ συνέπειες της καταναλωτικής συμπεριφοράς στην κοινωνία; ▪ Ποια είναι τα όριά μας, ως καταναλωτές; ▪ προέλευση των αγαθών που καταναλώνουμε ▪ Ποια ανάγκη μας οδηγεί να αγοράζουμε όσο γίνεται περισσότερα, μεγαλύτερα ή πιο μοντέρνα καταναλωτικά προϊόντα; ▪ Εξαρτάται η ανθρώπινη ευτυχία από ένα υψηλό εισόδημα και την κατοχή πολλών καταναλωτικών αγαθών; ▪ Παραπλάνηση καταναλωτή 	<p>υποδύονται το δημοσιογράφο για τη συλλογή πληροφοριών. Ο δάσκαλος λέει στα παιδιά το απόγευμα μετά το σχολείο να επισκεφτούν μια υπεραγορά και να σταθούν στην είσοδο της. Όταν λοιπόν εισέρχονται οι καταναλωτές να τους ρωτάνε πριν μπουν τι χρειάζονται και τι θα ψωνίσουν και με την έξοδό τους να τους ρωτάνε πόσα χρήματα ξόδεψαν και αν είναι δυνατόν αν βλέπουν την απόδειξη για να συγκρίνουν.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ο/η δάσκαλος/α ζητά από τους μαθητές να πάρουν κάποια από τα καθημερινά προϊόντα που αγοράζουν οι γονείς για το σπίτι και την απόδειξη από το σουπερμαρκετ έτσι ώστε να συγκρίνουν την ποιότητα, θερμίδες, συστατικά και αξία. ▪ Ακροστιχίδες και σταυρόλεξα με θέματα την καταναλωτική αγωγή, προϊόντα και υπηρεσίας και λέξεις κλειδιά που σχετίζονται με τα δικαιώματα και τις 	
---	--	---	--

<p>διαφημιστικών μηνυμάτων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • να υιοθετήσουν ορθά κριτήρια επιλογής των προϊόντων. • να αποσαφηνίσουν τη διαφορά μεταξύ των εννοιών «θέλω» και «χρειάζομαι». • να καταγράφουν και να παρατηρούν • να κατανοήσουν την αλληλεξάρτηση της παραγωγής και κατανάλωσης • να είναι ικανοί να διαχωρίζουν την πληροφορία από τη διαφήμιση για το φαγητό ή για προϊόντα υγείας και να τις αξιολογούν. • Να μάθουν τα παιδιά να συνεργάζονται, να διατυπώνουν τη γνώμη τους, να καταγράφουν και να ελέγχουν τα αποτελέσματα των ενεργειών τους • να αναπτύξουν κριτικό πνεύμα, να αξιολογούν και να επιλέγουν.. • να γνωρίζουν ότι ως καταναλωτές μπορούν να επιλέγουν εκείνο που τους προσφέρει τις καλύτερες υπηρεσίες 	<p>Μέσα και υλικά: υλικό από εφημερίδες, περιοδικά και άλλα έντυπα, ειδικοί που μπορούν να επισκεφθούν το σχολείο και να μιλήσω με τα παιδιά, επιστολές παραπόνων που αποστέλλονται από καταναλωτές, επίσκεψη στην υπεραγορά, περιστατικά από την καθημερινότητα τους, διαφημίσεις έντυπες ή τηλεοπτικές, φυλλάδια και διαφημιστικό υλικό.</p>	<p>υποχρεώσεις του καταναλωτή.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Οι μαθητές της τάξης χωρίζονται σε ομάδες μετά από καθοδήγηση του/της δασκάλου/ας κάθε ομάδα θα μελετήσει μια κατηγορία διαφημίσεων και θα παρουσιάσει το ρόλο της διαφήμισης, τις επιπτώσεις της συγκεκριμένης στον καταναλωτή και μετά θα καταγράψουν τα μηνύματα που λαμβάνουν ως αποδέκτες των διαφημιστικών μηνυμάτων. ▪ Μια μέρα στο σουπερμαρκετ οι μαθητές να συζητάνε με τους καταναλωτές ποι οι λόγοι τους οδήγησαν στην επιλογή συγκεκριμένου προϊόντος μιας εταιρείας και όχι κάποιας άλλης και το ρόλο που διαδραματίζει η διαφήμιση σε αυτή την επιλογή. 	
---	---	--	--

2^η Διδακτική ενότητα: Κριτικός χρήστης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ)

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να γνωρίσουν οι μαθητές τα κυριότερα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) με όλες τις επιπτώσεις τους στη διάχυση της πληροφορίας, της επιστημονικής γνώσης και της ενημέρωσης από όλο τον κόσμο. Να τους δώσει επίσης τη δυνατότητα να αντιληφθούν ότι η πληροφορία και η ενημέρωση δεν είναι πάντοτε έγκυρη και με τον τρόπο

αυτόν να διαμορφώσει πολίτες που δεν θα αποδέχονται παθητικά και αβασάνιστα κάθε είδηση και κάθε πληροφορία, αλλά θα επεξεργάζονται κριτικά τα πάντα και πριν αποδεχθούν κάτι, θα το θέτουν κάτω τη δική τους κριτική ικανότητα. Με τον τρόπο αυτόν θα καλλιεργήσει πολίτες με τη δική τους αυτόνομη κριτική εγρήγορση, που δεν θα είναι εύκολο να παρασύρονται, αλλά θα είναι σε θέση να αξιοποιούν θετικά τα ΜΜΕ, για τη δική τους καλλιέργεια και τη δική τους πλήρη και σφαιρική ενημέρωση.

Στόχοι της διδασκαλίας	Αντικείμενο διδασκαλίας και μάθησης	Μεθοδολογικές οδηγίες-Ενδεικτικές δραστηριότητες	Αξιολόγηση
<p>-Να ενημερωθούν οι μαθητές για τα κυριότερα ΜΜΕ, όπως τηλεόραση, ραδιόφωνο, διαδίκτυο, εφημερίδες περιοδικά κλπ.</p> <p>-Να κατανοήσουν οι μαθητές τη μεγάλη σημασία των ΜΜΕ, για την καλλιέργεια επιστημονικών γνώσεων και τη μετάδοση πληροφοριών.</p> <p>-Να κατανοήσουν οι μαθητές τη διαφορά που μπορεί να παρουσιάζεται ανάμεσα στα πραγματικά γεγονότα και την αναπαράστασή τους από τα ΜΜΕ.</p> <p>-Να γίνουν</p>	<p>Είναι προφανές ό τ την ύλη και τα αντικείμενα διδασκαλίας αποτελούν τα Μέσα μαζικής Ενημέρωσης στο σύνολό τους. (Ραδιόφωνο, εφημερίδες, τηλεόραση, διαδίκτυο κλπ.)</p> <p>Αναφορά και ταξινόμηση των ΜΜΕ σε ομάδες</p> <p>Αναφορά σε στοιχεία από την ανακάλυψη, την κατασκευή και τη διάδοσή τους και παροχή κάθε σημαντικής γνώση γι' αυτά.</p> <p>Μελέτη και ταξινόμηση των εκπομπών σε ομάδες, π.χ. ενημερωτικές εκπομπές, διασκεδαστικές εκπομπές, πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκπομπές κ.ο.κ. και ενημερώνονται οι μαθητές για</p>	<p>Η διδασκαλία μπορεί να αρχίσει με ένα επεισόδιο που συνέβη στην περιοχή και το οποίο παρουσιάστηκε από τα ΜΜΕ με τρόπο διαφορετικό από αυτόν που έζησαν οι αυτόπτες μάρτυρες του γεγονότος. Αυτό δίνει αφορμή για να ξεκινήσει η συζήτηση γύρω από τα ΜΜΕ, το ρόλο και τη σημασία τους για την ενημέρωση, την επικοινωνία και τη διάδοση της επιστημονικής γνώσης γενικότερα.</p> <p>Αναδεικνύονται ωστόσο και οι περιπτώσεις της παραπληροφόρησης και καλλιεργείται η κριτική στάση απέναντι στα ΜΜΕ και ενδυναμώνεται η άποψη της κριτικής προσέγγισης της πληροφορίας και της ενημέρωσης. Αναφορά σε επίκαιρα περιστατικά (π.χ. μια παγκόσμια επιδημία ή ένας μαραθώνιος αγάπης) που συμβαίνουν και σχολιάζονται από τα ΜΜΕ. Τα παιδιά αφού έρθουν σε επαφή με σχετικά έντυπα, τηλεοπτικά ή ραδιοφωνικά μέσα θα έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν και να αντιληφθούν την επίδραση που έχουν τα ΜΜΕ (πληροφόρηση, ενημέρωση κ.λ.π.).</p>	<p>Εδώ επειδή ενδιαφέρει η αφομοίωση στάσεων και η εμπέδωση συμπεριφορών, θα μπορούσε μεταξύ των άλλων να:</p> <p>Γίνεται κατά καιρούς συζήτηση με τα παιδιά στο σχολείο, για το πόσες ώρες αφιέρωσαν στην τηλεόραση σήμερα, τι είδαν κλπ., ώστε το κάθε τι να τίθεται κάτω από την κριτική και την κρίση των υπολοίπων παιδιών. Αποτελεί σπουδαίο στοιχείο η καλλιέργεια αυτοαξιολογικής</p>

<p>σωστοί χρήστες των ΜΜΕ. Να μάθουν δηλαδή να επιλέγουν οι ίδιοι τι θα συμπεριλάβουν στο πρόγραμμά τους και όχι να κάθονται μπροστά από την τηλεόραση και να βλέπουν τα πάντα αδιακρίτως.</p> <p>-Να κατανοήσουν οι μαθητές ότι οι διαφορές αυτές μπορεί να οφείλονται στην έλλειψη ενημέρωσης ή την ανευθυνότητα των συντελεστών της εκπομπής ή κυρίως σε σκοπιμότητες που μπορεί να υπηρετούν συμφέροντα και θέλουν να επιτύχουν κατευθυνόμενη ενημέρωση του κόσμου.</p> <p>-Να μάθουν οι μαθητές να επιδιώκουν την πολλαπλή ενημέρωση και τη διασταύρωση πληροφοριών.</p> <p>-Να επισημανθεί η λειτουργία της διαφήμισης και η</p>	<p>τους εργαζόμενους στα ΜΜΕ, όπως δημοσιογράφοι, ρεπόρτερ κλπ.</p> <p>Αποδοχή, ερμηνεία, αξιολόγηση και διαχείριση τη μεταδιδόμενη πληροφορία.</p> <p>Προβληματισμός και κριτική στάση απέναντι στην όποια πληροφόρηση και ενημέρωση.</p> <p>Αντίληψη των θετικών ή αρνητικών επιπτώσεων της δημοσιοποίησης, της προπαγάνδας, της προβολής κοινωνικών προτύπων και της διαφήμισης.</p> <p>Μηχανισμοί ελέγχου και αντίστασης στην παραπληροφόρηση και τα αρνητικά πρότυπα.</p>	<p>Επίσκεψη στον γειτονικό τηλεοπτικό (ή ραδιοφωνικό) σταθμό αν υπάρχει και να δοθεί αυτή ως ευκαιρία για τις περαιτέρω συζητήσεις.</p> <p>Πρόσκληση σε άτομο που εργάζεται στα ΜΜΕ ώστε να συνομιλήσει με τα παιδιά.</p> <p>Συμμετοχή των παιδιών σε παιδική τηλεοπτική ή ραδιοφωνική εκπομπή.</p> <p>Πρόσκληση στα ΜΜΕ για κάλυψη ενός εορτασμού ή μιας εκδήλωσης που λαμβάνει χώρα στο σχολείο.</p> <p>Συγγραφή και έκδοση εφημερίδας ή περιοδικού από τα ίδια τα παιδιά. Μάλιστα, η έκδοση αυτή θα μπορούσε να πουληθεί στην τοπική κοινότητα ή ευρύτερα και τα έσοδα να διατεθούν για φιλανθρωπικό σκοπό.</p> <p>Παρακολούθηση και κριτικός σχολιασμός τηλεοπτικών εκπομπών, δελτίων ειδήσεων, ταινιών, ντοκιμαντέρ κ.λ.π.</p> <p>Επιλογή ενός θέματος που σχετίζεται με τα ενδιαφέροντα και την ηλικία των παιδιών και την ακόλουθη αναζήτηση πληροφοριών στα ΜΜΕ. Με αυτή τη δραστηριότητα τα παιδιά θα δράσουν πρώτα ως ερευνητές για τη συλλογή πληροφοριών και έπειτα θα αξιολογήσουν τις πληροφορίες που συνέλλεξαν. Παράλληλα θα έχουν την ευκαιρία και την εμπειρία της πολλαπλής ενημέρωσης και της διασταύρωσης πληροφοριών.</p> <p>Αναμφισβήτητα, τα ανωτέρω</p>	<p>διάθεσης των μαθητών, ώστε η ίδιοι να έρχονται και επανέρχονται στον εαυτό τους με το ερώτημα πόσο χρόνο αφιέρωσα στην τηλεόραση, αν έπραξα σωστά κοκ.</p> <p>Προσεγγίζοντας το θέμα και διαθεματικά θα μπορούσαμε στα πλαίσια όλων των μαθημάτων κατά καιρούς να φέρνουμε ή να ζητούμε από τα ίδια τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με μια μεταδιδόμενη πληροφορία ώστε να έχουμε τη δυνατότητα να εκμαιεύσουμε την κριτική στάση και τη δυνατότητα αξιολόγησης .</p>
--	--	--	---

<p>προσπάθεια δημιουργίας αναγκών εκεί που δεν υπάρχουν για λόγους κατανάλωσης.</p>		<p>είναι και μια ευκαιρία για τα παιδιά να κρίνουν την πιθανή έλλειψη ενημέρωσης ή την παραπληροφόρηση που υποκινείται από σκοπιμότητες και συμφέροντα.</p> <p>Ιδιαίτερη χρήσιμη είναι η θεσμοθέτηση της ενασχόλησης μας με μια μεταδιδόμενη πληροφορία. Π.χ. θα μπορούσαμε να ορίσουμε εβδομαδιαίως ένα δεκάλεπτο όπου κατά σειρά ένα παιδί θα αναλαμβάνει ρόλο παρουσιαστή και θα μας φέρνει σε επαφή με ένα άρθρο ενδιαφέροντος του. Μάλιστα το άρθρο αυτό μπορεί να αναρτιέται ακολούθως σε σχετικό χώρο της τάξης υπό την ονομασία «Άρθρο της Εβδομάδας» και να μελετάται ξανά από τα υπόλοιπα παιδιά. Μέσα από αυτή τη δραστηριότητα τα παιδιά θα έχουν τη δυνατότητα της παρουσίασης, ενημέρωσης, άσκησης στον προφορικό λόγο, συζήτησης αλλά και σχολιασμού, αξιολόγησης ή διασταύρωσης πληροφοριών.</p> <p>Τα παιδιά μπορούν να αναλάβουν ρόλο δημοσιογράφου και μέσα από σχετικές συνεντεύξεις ή ρεπορτάζ να συλλέξουν πληροφορίες για θέματα που μας ενδιαφέρουν.</p> <p>Συγγραφή ερωτηματολογίου και διεξαγωγή έρευνας από τους ίδιους τους μαθητές. Τα παιδιά θα προσπαθήσουν να μελετήσουν τις αντιλήψεις των μαθητών και των γονιών ως προς τα ΜΜΕ, τη χρήση, την αξία και την επιρροή τους στη ζωή μας.</p>	<p>Ως αξιολογικό κριτήριο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και η ίδια η έρευνα που θα πραγματοποιήσουν τα παιδιά.</p>
---	--	---	--

		Μάλιστα, η έρευνα αυτή θα μπορούσε να επαναληφθεί με το πέρας της σχολικής χρονιάς και να αξιοποιηθεί ως αξιολογικό κριτήριο.	
--	--	---	--

3^η Διδακτική ενότητα: Οικολογική συνείδηση

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές ότι σήμερα πλέον, με την κατάσταση στην οποία έχουμε εξωθήσει τα πράγματα, δεν κινδυνεύει μόνο το περιβάλλον από εμάς, αλλά δυστυχώς και εμείς από το περιβάλλον, όπως το καταντήσαμε. Ήρθε λοιπόν η στιγμή να αρχίσει η αντίστροφη μέτρηση, να σκεφτόμαστε δηλαδή τη δική μας επιβίωση, μέσα από την επιβίωση του περιβάλλοντος κόσμου. Στα πλαίσια αυτά δεν επιδιώκεται απλώς η τροποποίηση κάποιων συμπεριφορών, αλλά η διαμόρφωση ισχυρής περιβαλλοντικής συνείδησης που θα εμποτίζει και θα διαπερνά όλες τις πράξεις και τις συμπεριφορές της ζωής μας. Για το σκοπό αυτόν είναι κρίσιμο να αξιοποιηθούν διδακτικά παραδείγματα από την περιοχή του κάθε σχολείου (π.χ. λειψυδρία, μόλυνση των θαλασσών, κλπ).

Διδακτικοί Στόχοι	Αντικείμενο διδασκαλίας και μάθησης	Μεθοδολογικές οδηγίες-Ενδεικτικές Δραστηριότητες	Αξιολόγηση
<p>-Να εξοικειωθούν οι μαθητές με τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα όπως η υποβάθμιση των φυσικών οικοσυστημάτων η εξαφάνιση των ειδών, η ρύπανση των υδάτινων πόρων, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η λειψυδρία, οι κλιματικές αλλαγές, η μείωση του στρώματος του όζοντος , η διαχείριση των απορριμμάτων και των αποβλήτων</p> <p>-Να διερευνήσουν τις αιτίες μόλυνσης και ρύπανσης του περιβάλλοντος</p> <p>-Να αξιοποιηθούν οι εμπειρίες των μαθητών και να επεξεργαστούν κριτικά και βιωματικά ώστε ο μαθητής σταδιακά να αντιληφθεί τις αιτίες μόλυνσης του περιβάλλοντος.</p> <p>-Να εκτιμήσουν το ρόλο και τη σημασία της ύπαρξης ενός υγιεινού περιβάλλοντος στις σύγχρονες μέρες μας</p>	<p>Επιδιώκεται ανάλυση και προσέγγιση των βασικών εννοιών όπως φυσικό περιβάλλον, οικολογία οικοσύστημα ρύπανση και μόλυνση του περιβάλλοντος</p> <p>Στη συνέχεια επισημαίνονται σε γενικό επίπεδο τα πιο σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πλανήτη μας αναγνωρίζοντας και κατανοώντας τις αιτίες ρύπανσης και μόλυνσης του περιβάλλοντος.</p> <p>Τονίζεται επίσης ο ρόλος και η σημασία της ύπαρξης ενός υγιεινού περιβάλλοντος για την όσο καλύτερη διαβίωση του ανθρώπου.</p> <p>Ο εαυτός μου και το φυσικό περιβάλλον και ποιότητα ζωής</p> <p>Η συνειδητοποίηση από τους μαθητές της</p>	<p>Η μεθοδολογική επεξεργασία της διδακτικής ενότητας είναι δυνατόν να γίνει με διάφορους τρόπους.</p> <p>Ο εκπαιδευτικός είναι δυνατόν να επιλέξει μια από αυτές που προτείνουμε ή να επινοήσει τη δική του εναλλακτική μέθοδο</p> <p>Οργάνωση της τάξης : Ενιαία, Δυαδική, Ομαδική</p> <p>A. Μετωπική διδασκαλία διαλογικής μορφής Συνδυασμός τόσο της μετωπικής διδασκαλίας όσο και της ενεργής συμμετοχής των μαθητών στοιχείο το οποίο θα προσδώσει στο μάθημα μια πιο διαλογική μορφή στη βάση ενός εποικοδομητικού διαλόγου.</p> <p>Μελετάται κείμενο, υποκινείται το ενδιαφέρον των μαθητών και αρχίζει η συζήτηση με επίκεντρο το περιεχόμενο των διδακτικών στόχων, ώστε να υλοποιούνται μέσα από το διάλογο μεταξύ των μαθητών και του εκπαιδευτικού.</p> <p>Η εναλλαγή αυτή στη διδασκαλία θα βοηθήσει τους μαθητές να μάθουν πως αποκτούν τη γνώση στη βάση των δικών τους προβληματισμών και ανησυχιών καταλήγοντας σε συμπεράσματα. Συνειδητοποιούν την αξία του διαλόγου στηριζόμενοι στις βασικές του αρχές (μαθαίνω να ακούω και να συζητώ) που αποτελούν και τους βασικούς διδακτικούς στόχους της διδακτικής ενότητας αλλά και βασική θεματική της ενότητας</p> <p>B. Εργασία σε ομάδες</p> <p>Οι ομάδες θα εργαστούν άλλοτε με κοινούς και άλλοτε με παράλληλους στόχους.</p> <p>Οι παρουσιάσεις και οι ανακοινώσεις των ομάδων στην</p>	<p>Η αξιολόγηση αποτελεί πάντα αναπόσπαστο τμήμα και συνέχιση της διδασκαλίας. Στόχος είναι η διαπλοκή των γνώσεων, στάσεων αλλά και δεξιοτήτων. Ανάλογα με το αντικείμενο μπορεί να πάρει διάφορες μορφές. Εδώ επειδή ενδιαφέρει η αφομοίωση στάσεων και η εμπέδωση συμπεριφορών, η ίδια η καθημερινότητα των παιδιών και τα διάφορα προβλήματα-ζητήματα που θα αντιμετωπίσουν θα αποτελέσει το κύριο μέσο για αξιολόγηση αυτής της διδακτικής ενότητας</p>

<p>-Να κατανοήσουν οι μαθητές ότι τα περιβαλλοντικά προβλήματα είναι αποτέλεσμα των μη ωφέλιμων παρεμβάσεων του ανθρώπου στο περιβάλλον</p> <p>-Να κατανοήσουν οι μαθητές τους κινδύνους που προκαλεί στο περιβάλλον ο ίδιος άνθρωπος</p> <p>-Να ευαισθητοποιηθούν στη λήψη μέτρων για τη μόλυνση και ρύπανση του περιβάλλοντος</p> <p>-Να κατανοήσουν την ανάγκη της ενεργής δράσης και της παρέμβασης του ανθρώπου με βάση αιεφορικές αρχές υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος με διάφορες ατομικές και συλλογικές δραστηριότητες</p> <p>-Να αναπτύξουν οι μαθητές μέτρα αντιμετώπισης της μόλυνσης του</p>	<p>αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον με αναφορά στις αρνητικές συνέπειες που προκαλούνται στο περιβάλλον από την ανθρώπινη παρέμβαση (π.χ οι επικείμενες κλιματικές αλλαγές εξαιτίας της μείωσης του στρώματος του όζοντος και του προβλήματος του θερμοκηπίου είναι αποτέλεσμα ανθρώπινης παρέμβασης, όπως επίσης η υπερυλοτόμηση και οι πυρκαγιές των δασών, μόλυνση των θαλασσών).</p> <p>Δράση – Παρέμβαση και Μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος από τον άνθρωπο</p> <p>Τονίζεται η αναγκαιότητα της δράσης και της παρέμβασης του ανθρώπου καθώς και η ανεύρεση μέτρων και</p>	<p>ολομέλεια, οργανώνονταν και ανακεφαλαιώνονταν με τη βοήθεια του δασκάλου.</p> <p>Γ. Επίλυση προβλήματος -Εντοπισμός και διερεύνηση του προβλήματος. Καθορισμός στόχων για την επίλυση στην επίλυση του προβλήματος. Διερεύνηση κάποιων λύσεων. λύσης ή λύσεων Επιλογή της κατάλληλης λύσης ή λύσεων. Δημιουργία σχεδίου δράσης, υλοποίηση της δράσης, αξιολόγηση και ανατροφοδότηση της διαδικασίας</p> <p>\</p> <p>Δ. Εναλλακτικές μορφές διδασκαλίας Πέρα όμως από τις πιο πάνω μεθοδολογικές προσεγγίσεις απαιτείται και βιωματική προσέγγιση της διδακτικής ενότητας.</p> <p>-Προτείνουμε τη να διενέργεια επισκέψεων σε χώρους που δρουν είτε υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος είτε καταστρατηγούν την έννοια της καλλιέργειας της οικολογικής συνείδησης. Ο μαθητής θα έρθει αντιμέτωπος με το καθαυτό πρόβλημα, θα προβληματιστεί και σταδιακά θα δημιουργήσει κριτικά τις ανάλογες αντισταθμιστικές δράσεις στη βάση του διαλόγου και της εποικοδομητικής συζήτησης</p> <p>-Επισκέψεις ειδικών (περιβαλλοντολόγοι) στο σχολείο.</p> <p>-Επισκέψεις σε συλλόγους και διάφορες οργανώσεις για τη συλλογή πληροφοριών για τους στόχους τους και τις δραστηριότητες που επιτελούν (Σύνδεσμος Προστασίας Κυπριακού περιβάλλοντος) ή μέσα από το διαδίκτυο να συλλέξουν πληροφορίες για το έργο π.χ της Green peace.</p>	<p>-Αποτελεί σπουδαίο στοιχείο η καλλιέργεια αυτό αξιολογικής διάθεσης των μαθητών .</p> <p>-Ατομικός Φάκελος Εργασιών του μαθητή στον οποίο θα περιλαμβάνονται οι εργασίες του μαθητή</p> <p>- Μικροέρευνες- Συνθετικές, ατομικές ή ομαδικές εργασίες</p>
--	---	--	--

<p>περιβάλλοντος και μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος</p> <p>-Να αντιληφθούν τη σημασία της ορθολογικής χρήσης των φυσικών πόρων για την προστασία του περιβάλλοντος</p> <p>-Να αναπτύξουν θετική στάση για την πρόληψη και επίλυση μελλοντικών φυσικών περιβαλλοντικών προβλημάτων</p> <p>-Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος από τον ίδιο τον άνθρωπο</p> <p>-Να κατανοήσουν οι μαθητές ότι η έννοια της οικολογικής συνείδησης είναι δράση πρώτα ατομική και μετά συλλογική</p> <p>-Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη σημασία της ανάπτυξης οικολογικής συνείδησης στις σύγχρονες μέρες μας</p>	<p>τρόπων προστασίας του περιβάλλοντος: Όπως η ανακύκλωση των διάφορων υλικών, η εξοικονόμηση και ορθολογική διαχείριση του νερού, η αναδάσωση, η προστασίας της χλωρίδας και πανίδας, ανεύρεση εναλλακτικών πηγών ενέργειας βιολογικός καθαρισμός, φίλτρα αντιρρυπαντική τεχνολογία, η διαχείριση των απορριμμάτων και των αποβλήτων</p> <p>Οικολογική ευθύνη</p> <p>Οικολογική συνείδηση: Σχολείο και Κοινωνία. Καλλιέργεια της έννοιας οικολογική συνείδηση και ο ρόλος του σχολείου για την καλλιέργεια της, με την ανεύρεση τρόπων προστασίας του</p>	<p>Ενδεικτικές Δραστηριότητες</p> <p>-Επισκέψεις των μαθητών σε βιομηχανικά κέντρα για να έρθουν σε επαφή οι με τον τρόπο διαχείρισης των ίδιων των βιομηχανικών προϊόντων για να συνειδητοποιήσουν το μέγεθος του κινδύνου και της καταστροφικής τους παρέμβασης στο περιβάλλον και στον ίδιο τον άνθρωπο.</p> <p>-Επισκέψεις στο κέντρο αφαλάτωσης σε εταιρείες ανακύκλωσης, για να συνειδητοποιήσουν τη σημασία και το σκοπό της όλης προσπάθειας που καταβάλλουν.</p> <p>-Ανάληψη πρωτοβουλίας για την ομαδική οργάνωση δεντροφυτεύσεων ή συλλογή σκουπιδιών ή τοποθέτηση καλάθων σε χώρους του σχολείου ή της τοπικής κοινότητας</p> <p>-Δημιουργία και άλλων κέντρων πρασίνου στο σχολείο με πρωταγωνιστές τους μαθητές.</p> <p>-Οι μαθητές αναλαμβάνουν να διερευνήσουν το θέμα πολυποίκιλα σε τοπικό επίπεδο όσο και σε παγκόσμιο συλλέγοντας πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό από το διαδίκτυο και από τα ΜΜΕ με σκοπό να ευαισθητοποιηθούν και να προβληματιστούν για το όλο θέμα.</p> <p>Οι εμπειρίες των μαθητών καθώς και ο τρόπος αντίληψης τους απέναντι στο όλο πρόβλημα θα μπορούσαν να οργανωθούν και να επεξεργαστούν βιωματικά από τον εκπαιδευτικό δημιουργώντας ομαδικούς διαγωνισμούς π.χ. αφίσας με θέμα την ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης, δημιουργία διάφορων ενημερωτικών φυλλαδίων για προβληματισμό και δράση και στη</p>
---	---	--

<p>και στην καθημερινή τους ζωή επιτυγχάνοντας τη διαμόρφωση ενός πολίτη ο οποίος θα σέβεται και θα εκτιμά το φυσικό περιβάλλον</p> <p>-Να συμμετέχουν ενεργά και κριτικά ως υπεύθυνοι πολίτες για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος</p> <p>-Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της συλλογικής δράσης, εκτιμώντας τους σοβαρούς κινδύνους που διατρέχει ο άνθρωπος από ένα μολυσμένο φυσικό περιβάλλον, τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο αναγνωρίζοντας τη σχέση του περιβάλλοντος με την ποιότητα της ζωής του ανθρώπου</p>	<p>περιβάλλοντος τόσο στο σχολική κοινότητα αλλά και στην ευρύτερη τοπική κοινότητα . (π.χ οργάνωση και δημιουργία οικολογικών μονάδων τόσο στο σχολείο όσο και στην ευρύτερη τοπική κοινωνία).</p> <p>Σεβασμός προς το περιβάλλον, ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων και σκεπτόμενος-ενεργός πολίτης</p> <p>Συλλογική δράση- Ενεργός Εμπλοκή</p> <p>Ποιότητα Φυσικού περιβάλλοντος και Ποιότητα Ζωής</p>	<p>δημιουργία οικολογικής συνείδησης τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και από τη διεύθυνση του σχολείου.</p> <p>-Οργάνωση περιβαλλοντικών εκστρατειών σε συνεννόηση με το δήμο. Διατύπωση εισηγήσεων από μέρους των μαθητών για τρόπους χρησιμοποίησης άχρηστων υλικών από τις αίθουσες διδασκαλίας (χαρτί) και να γίνει προσπάθεια χρησιμοποίησης του για την κατασκευή διαφόρων δημιουργημάτων (κολλάζ).</p> <p>-Διερεύνηση για τη χρήση υλικών που είναι φιλικά προς το περιβάλλον</p>	
---	---	--	--

3^η Θεματική Ενότητα: Ο τόπος που ζω

Σκοπός της θεματικής ενότητας είναι οι μαθητές/τριες να ερμηνεύσουν την καθημερινότητα τους στο πλαίσιο του κοινωνικού περιβάλλοντος στο οποίο ζουν (δήμος-κοινότητα), να γνωρίσουν την οργάνωση και την πολυμορφία του με βάση τα επαγγέλματα και την εργασία αναπτύσσοντας κοινωνική κριτική. Ως ενεργοί πολίτες να αναζητήσουν τις δυνατότητες και τους τρόπους ατομικής και συλλογικής παρέμβασης στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Κατ' επέκταση, η διδακτική ενότητα στοχεύει να καλλιεργήσει ανθρώπους-πολίτες που μπορούν να εντοπίζουν, και να αντιλαμβάνονται προβλήματα που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα τη ζωή τους και τη ζωή των ανθρώπων γύρω τους, να συναισθάνονται τις επιπτώσεις των προβλημάτων σε διαφορετικές ομάδες ανθρώπων ώστε να μπορούν να συμβάλλουν στην επίλυσή τους μέσα από διαδικασίες διαλόγου και συναίνεσης. Μ' αυτό τον τρόπο, η θεματική ενότητα «Ο τόπος που ζω» έχει ως σκοπό να αντιληφθούν οι μαθήτριες/τες μελλοντικοί πολίτες τους εαυτούς τους ως ενεργούς φορείς αλλαγής στην κοινωνική ζωή της κοινότητας ή της πόλης τους.

1^η Διδακτική ενότητα: Ο χώρος γύρω μου, δημόσιος και ιδιωτικός (τα πάρκα, τα σχολεία, οι δρόμοι, κλπ.)

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να γνωρίσει ο μαθητής τον τόπο στον οποίο ζει αυτός, οι δικοί του και οι φίλοι του. Να γνωρίσει τα κυριότερα σημεία του τόπου, τις πλατείες, τα πάρκα, τα σχολεία, τους λατρευτικούς χώρους, τους κεντρικούς δρόμους, ώστε να συλλάβει τις ενδεχόμενες τοπικές ανάγκες και να επιδιώξει αργότερα την κάλυψή τους. Να κατατάσσει τους χώρους σε τρεις βασικές κατηγορίες σε δημόσιο χώρο σε ιδιωτικό /δημόσιο χώρο και σε ιδιωτικό χώρο. Μέσα από την προσέγγιση αυτή διαχέεται πάντα η αγάπη προς τον τόπο και η ανάγκη να φροντίζω όλοι όλοι μόνο για την συντήρηση και τη διατήρησή του, αλλά και κυρίως η μέριμνα για τη βελτίωσή του. Με αφορμή το γεγονός ότι ο τόπος κάποιων παιδιών είναι στα κατεχόμενα γίνεται αναφορά στην ιδιαίτερη κατάσταση που δυστυχώς εξακολουθεί να επικρατεί στην Κύπρο.

Πυρηνικές γνώσεις

Δημόσια και Ιδιωτικά κτήρια, Λατρευτικός, Πολιτιστικός, Αθλητικός, Ψυχαγωγικός Χώρος, Συλλογική Ευθύνη, Ενεργός Πολίτης

Στόχοι της διδασκαλίας	Αντικείμενο διδασκαλίας και μάθησης	Μεθοδολογικές οδηγίες-Ενδεικτικές δραστηριότητες	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές αναμένεται:</p> <p>Να παρατηρήσουν τον περιβάλλοντα χώρο του σχολείου και να τον κατατάξουν σε δημόσιο, ιδιωτικό και ιδιωτικό/δημόσιο χώρο.</p> <p>Να διακρίνουν τους χώρους με βάση τη χρήση και τις ανάγκες που εξυπηρετούν (ψυχαγωγικές, πολιτιστικές, θρησκευτικές κλπ)</p> <p>Να εντοπίσουν πως η παρουσία των δημόσιων χώρων μπορεί να επηρεάσει την καθημερινότητά τους.</p> <p>Να γνωρίσουν ποιοι από τους δημόσιους χώρους απευθύνονται σε παιδιά και ποιές ανάγκες των παιδιών εξυπηρετούν.</p> <p>Να αντιμετωπίσουν</p>	<p>Οι δημόσιοι και οι ιδιωτικοί χώροι.</p> <p>Οι δημόσιοι χώροι που απευθύνονται σε παιδιά.</p> <p>Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δημόσιοι χώροι.</p> <p>Οι αρμόδιες υπηρεσίες για συντήρηση των δημόσιων χώρων.</p> <p>Εισηγήσεις για επίλυση των προβλημάτων.</p> <p>Τρόποι κοινωνικής παρέμβασης για επίλυση των προβλημάτων σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.</p>	<p>Φωτογράφιση και των δημόσιων χώρων, δρόμων, κτηρίων, πάρκων πλατειών γύρω από το σχολείο.</p> <p>Αποτύπωση σε σχέδιο ενός πρότυπου πάρκου για παιδιά το οποίο να σταλεί στις τοπικές αρχές</p> <p>Ετοιμασία άρθρου σε τοπική εφημερίδα για ενημερόση</p> <p>Σύνταξη επιστολής προς τις αρμόδιες αρχές.</p> <p>Υπόδηση ρόλων στα πλαίσια κοινωνικού διαλόγου διαφορετικών οργανωμένων ομάδων για επίλυση προβλημάτων</p>	

<p>το δημόσιο χώρο ως δικό τους αφού φορολογούνται για την κατασκευή και τη συντήρηση του και εξυπηρετεί τις ανάγκες τους ή τις ανάγκες των συνανθρώπων τους.</p> <p>Να ερευνήσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στους δημόσιους χώρους και σκεφτούν τρόπους παρέμβασης για ποιοτική αναβάθμιση τους.</p>			
--	--	--	--

2^η Διδακτική ενότητα: Οι άνθρωποι γύρω μου και η κοινωνική συμμετοχή.

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι οι μαθητές/τριες, μέσα από την μελέτη των επαγγελματιών και της διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου των ατόμων του κοινωνικού τους περιβάλλοντος, να γνωρίσουν την πολυμορφία στην σύνθεση του πληθυσμού, να κατανοήσουν την κοινωνική αξία της εργασίας, τη σημασία διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου πέραν της εργασίας στην προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη. Να μελετήσουν τον τρόπο οργάνωσης της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής, σε σωματεία και οργανώσεις και να συνειδητοποιήσουν το δικαίωμα στη συλλογική δράση για κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη.

Πυρηνικές γνώσεις

Πολυπολιτισμικότητα, και Κοινωνική Στρωμάτωση & Εργασία και Μετανάστευση, Κοινωνική Δράση Σωματεία, Οργανώσεις, Μη Κερδοσκοπικοί Οργανισμοί, Σεβασμός στη διαφορετικότητα, Ελεύθερος Χρόνος Εργασία και Εθελοντισμός, Πολιτιστική Αθλητική και Κοινωνική Δράση, Υπάλληλος, Αυτοεργοδοτούμενος, Εργάτης, Εργοδότης

Στόχοι της διδασκαλίας	Αντικείμενο διδασκαλίας και μάθησης	Μεθοδολογικές οδηγίες-Ενδεικτικές δραστηριότητες	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές αναμένεται:</p> <p>Να γνωρίσουν τα κυριότερα επαγγέλματα του χώρου στον οποίο ζουν.</p> <p>Να μπορούν να τα κατατάξουν και να τα διακρίνουν σε σύγχρονα και παραδοσιακά και να συνειδητοποιήσουν τις κοινωνικές ανάγκες που ικανοποιούν.</p> <p>Να κάνουν πολλαπλές κατατάξεις των επαγγελμάτων με βάση τις γνώσεις, την αμοιβή, τον χρόνο εργασίας κλπ</p> <p>Να κατανοήσουν την αξία του δικαιώματος στην εργασία και να ερμηνεύσουν τη οικονομική μεταναστεύσης ως προσπάθεια σε αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής.</p> <p>Να συνειδητοποιήσουν τις δυσκολίες που συναντούν διάφορες κοινωνικές ομάδες στην εξεύρεση εργασίας (μετανάστες, γυναίκες κλπ)</p> <p>Να δομήσουν την έννοια του «μέλους» μιας ομάδας</p>	<p>Τα επαγγέλματα στο κοινωνικό περιβάλλον των μαθητών</p> <p>Οι οργανώσεις τα σωματεία και οι δράσεις που αναπτύσσουν.</p> <p>Βασικά Δικαιώματα και υποχρεώσεις εργαζομένων</p> <p>Ο ελεύθερος χρόνος και η διαχείριση του.</p> <p>Μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις και Εθελοντισμός</p>	<p>Έρευνα μέσα από τις μικρές αγγελίες για την αναζήτηση επαγγέλματος</p> <p>Υπόδηση ρόλων εργοδότη-εργαζομένου</p> <p>Συνεντεύξεις από επαγγελματίες, εθελοντές και μέλη οργανώσεων</p> <p>Έκδοση ενημερωτικού καταλόγου με τις οργανώσεις και τα σωματεία που δρουν στην κοινότητα</p> <p>Καταγραφή και παρουσίαση της ιστορίας και της δράσης του ομίλου που πιθανόν να είναι μέλος κάποιος μαθητής</p> <p>Μελέτη περιπτώσεων οικονομικών μεταναστών όπως προβάλλονται από τα ΜΜΕ</p>	

<p>Να γνωρίσουν τις διάφορες μορφές οργάνωσης των εργαζομένων και των εργοδοτών για διεκδίκηση των αιτημάτων τους.</p> <p>Να συνειδητοποιήσουν το δικαίωμα ενός μέλους για επιλογή, πολλαπλή και παράλληλη συμμετοχή σε ομάδες, ανάλογα με τις ανάγκες του.</p> <p>Να συζητήσουν για την αξία του ελεύθερου χρόνου και της σωστής διαχείρισης του στην προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη.</p> <p>Να διαπιστώσουν ότι με τη συμμετοχή σε ομάδες ικανοποιούνται ατομικές και κοινωνικές ανάγκες.</p>			
---	--	--	--

3^η Διδακτική ενότητα: Στο Δήμο μας ή στην Κοινότητά μας

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθήτριες/τες την έννοια, το ρόλο και τη λειτουργία των Δημοτικών και Κοινοτικών αρχών στην Κύπρο, να γνωρίσουν τη λειτουργία και τις υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης και να εκτιμήσουν το ρόλο τους στη διαμόρφωση της τοπικής ζωής της κοινότητα ή την πόλης τους.

Στόχοι της διδασκαλίας	Αντικείμενο διδασκαλίας και μάθησης	Μεθοδολογικές οδηγίες-Ενδεικτικές δραστηριότητες	Αξιολόγηση
<ul style="list-style-type: none"> • Να έρθουν σε επαφή οι μαθητές τα διάφορα σώματα των δημοτικών αρχών του τόπου τους καθώς και τον τρόπο λειτουργίας τους. • Να γνωρίσουν τις δημοκρατικές διαδικασίες με τις οποίες λαμβάνονται αποφάσεις για θέματα που τους αφορούν. • Να γνωρίσουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους ως μελλοντικοί Δημότες. • Να γνωρίσουν τους συνδημότες τους, τις ποικίλες κοινωνικές ομάδες που ζουν στην περιοχή τους και να συνειδητοποιήσουν τις σχέσεις αλληλεξάρτησης μεταξύ τους. • Να καλλιεργήσουν κριτική στάση απέναντι σε ποικίλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι στο δήμο που ζουν και να 	<p>Ως περιεχόμενα διδασκαλίας περιλαμβάνονται οι έννοιες Δήμος, Δήμαρχος, Δημαρχείο, Δημοτικοί Σύμβουλοι.</p> <p>Πιθανόν να γίνει αναφορά σε ιστορικά στοιχεία που αφορούν τον εκάστοτε Δήμο καθώς και τους λόγους που οδήγησαν τις κοινωνίες να λειτουργούν μ' αυτούς τους τρόπους.</p> <p>Πιθανόν να γίνει σύγκριση και παρουσίαση στοιχείων σε παγκόσμιο επίπεδο ιδιαίτερα σε σχέση με χώρες στις οποίες η τοπική αυτοδιοίκηση δεν είναι ακόμα αναπτυγμένη. <u>Σ' αυτή την ενότητα θα ήταν χρήσιμο να παρουσιαστούν στα παιδιά οι αντικειμενικές υποχρεώσεις καθώς και τα δικαιώματα που απορρέουν από την ιδιότητά του</u></p>	<p>Η συγκεκριμένη διδακτική ενότητα μπορεί να ξεκινήσει με αφετηρία την επίλυση ενός τοπικού προβλήματος. (Το κάθε σχολείο ενδέχεται να διαφοροποιήσει τη διδακτική ενότητα ανάλογα με τα δεδομένα του) Μέσα από τη διαδικασία επίλυσης του προβλήματος η/ο εκπαιδευτικός μπορεί να τροχοδρομήσει δραστηριότητες με τις οποίες οι μαθητρίες/τες θα έρθουν σε επαφή με το Δήμο καθώς και τα οργανωμένα σύνολα της περιοχής τους. Η/Ο εκπαιδευτικός δύναται λοιπόν να χρησιμοποιήσει ποικίλες μορφές διδασκαλίας ως ακολούθως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έντυπο ή οπτικοακουστικό υλικό που να εστιάζει στο πρόβλημα. Μετωπική διδασκαλία/ συζήτηση. • Επεξεργασία του προβλήματος. Είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί το παιχνίδι των ρόλων για να αντιληφθούν καλύτερα τα παιδιά τις επιπτώσεις του προβλήματος στις διάφορες ομάδες που επηρεάζονται. • Μετωπική διδασκαλία-συζήτηση. Με συζήτηση τα παιδιά είναι δυνατόν να αναζητήσουν οργανωμένους φορείς που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίλυση του προβλήματος. 	<p>Η αξιολόγηση της διδακτικής ενότητας ενδεχομένως να γίνει με τη χρήση portfolio το οποίο ενδεχομένως να περιλαμβάνει σχέδια, φωτογραφίες που έβγαλαν τα ίδια τα παιδιά, τις συνεντεύξεις που πήραν, γραπτά κείμενα, επιστολές κ.τ.λ) Η ίδια η δράση που ανέπτυξαν τα παιδιά και η αποτελεσματικότητά της μπορεί να επανατροφοδοτήσει τα παιδιά να αξιολογήσουν τις αποφάσεις που πήραν και τις διαδικασίες</p>

<p>συμμετέχουν ενεργά στην επίλυσή τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εκτιμήσουν την αξία του διαλόγου στην επίτευξη συναίνεσης για το κοινό καλό. • Να καλλιεργήσουν την ενσυναίσθηση. • Να προτείνουν λύσεις και να τις αξιολογούν. 	<p><u>Δημότη</u> <u>μιας</u> <u>πόλης</u> <u>ή</u> <u>κοινότητας.</u> <u>Γίνεται αναφορά</u> <u>επίσης στους</u> <u>άμεσους</u> <u>ή</u> <u>έμμεσους</u> <u>τρόπους με τους</u> <u>οποίους ο κάθε</u> <u>δημότης μπορεί</u> <u>να κοινοποιήσει</u> <u>τις απόψεις του</u> <u>στις Δημοτικές</u> <u>αρχές του τόπου</u> <u>του.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Διερεύνηση-έρευνα συλλογή στοιχείων. Η πιο πάνω δραστηριότητα μπορεί να λάβει τη μορφή συνεντεύξεων(π.χ. από ανθρώπους που ανήκουν σε διάφορες επηρεαζόμενες ομάδες) που θα γίνουν από τα παιδιά και θα έχουν τη μορφή μικρής εργασίας τύπου project. • Επισκέψεις. Είναι δυνατόν τα παιδιά να επισκεφτούν το Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο της περιοχής τους για να ενημερωθούν σχετικά με το πρόβλημα. • Ιδεοθύελλα Με την ιδεοθύελλα είναι δυνατόν οι μαθητές να προτείνουν τρόπους και δράσεις ώστε να συμβάλουν οι ίδιοι στην επίλυση ή άμβλυνση του προβλήματος. Τα ίδια τα παιδιά ενδεχομένως να αξιολογήσουν και να επιλέξουν τις δράσεις που θα αναλάβουν. Σημείωση: η εν λόγω διδακτική ενότητα είναι εκ των πραγμάτων διαθεματική και μπορεί να συνδεθεί με άλλα γνωστικά αντικείμενα του Α.Π. 	<p>ς που ακολούθησαν.</p>
---	--	---	---------------------------

4^η Θεματική Ενότητα: Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ

Σκοπός της θεματικής ενότητας είναι να γνωρίσουν οι μαθητές το κράτος και τους θεσμούς της Κυπριακής Δημοκρατίας, να συλλάβουν τον τρόπο με τον οποίο οφείλουν να λειτουργούν, προκειμένου να εξασφαλίσουν το δημοκρατικό πνεύμα που οφείλει να διέπει τη διακυβέρνηση της χώρας και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα οποία πρέπει να διασφαλίζονται για όλους τους πολίτες. Στο πνεύμα αυτό να τονισθεί η αδικία που

συντελείται σε βάρος της Κυπριακής Δημοκρατίας με την καταπάτηση θεμελιωδών ελευθεριών και βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να καλλιεργηθεί το αγωνιστικό φρόνιμα των μαθητών για την ειρηνική επίλυση του προβλήματος και την αποκατάσταση της ομαλότητας. Να γνωρίσουν οι μαθητές την αναγκαιότητα των θεσμών, ώστε να είναι έτοιμοι όχι μόνο να τους σεβαστούν οι ίδιοι, αλλά και να τους υπερασπισθούν όποτε ήθελε παραστεί ανάγκη. Να κατανοηθεί επίσης η αναγκαιότητα αναθεώρησης και ανανέωσης των θεσμών, προκειμένου να ανταποκρίνονται στα εκάστοτε κοινωνικά δεδομένα.

Διδακτικές ενότητες

1^η Διδακτική ενότητα: Ζω με ανθρώπινα δικαιώματα στην Κύπρο (3 διδακτικές ώρες)

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να καλλιεργήσει πολίτες που να ενισχύουν το **σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα** και τις **θεμελιώδεις ελευθερίες**, δίνοντας αξία στην **ανθρώπινη αξιοπρέπεια** και αναπτύσσοντας τον **αυτοσεβασμό** και το **σεβασμό προς τους άλλους**. Ο σεβασμός, η κατανόηση και η εκτίμηση προς τη διαφορετικότητα, προς τις διάφορες εθνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές κοινότητες που ζουν στην Κύπρο είναι σημαντικές **αξίες** που θα πρέπει να κατακτήσουν. Η δημιουργία πολιτών με **ενεργή και κριτική πολιτότητα** που να προάγουν τη **δημοκρατία**, την **ανάπτυξη**, την **κοινωνική δικαιοσύνη**, την **αλληλεγγύη** και τη **φιλία** ανάμεσα στους ανθρώπους είναι καθοριστικής σημασίας σε μια πατρίδα, στην οποία καταπατούνται ανθρώπινα δικαιώματα.

Στόχοι διδακτικής ενότητας	Αντικείμενα διδασκαλίας και μάθησης (έννοιες, πληροφορίες, στάσεις, δεξιότητες)	Μεθοδολογικές Οδηγίες και Ενδεικτικές Δραστηριότητες	Αξιολόγηση
<ul style="list-style-type: none"> • Να ανακαλύψουν τις δικές τους ικανότητες και γνώσεις όπως και των άλλων, • Να ενημερωθούν για τους τρόπους, τους θεσμούς και τους χώρους μάθησης, • Να συζητήσουν το δικαίωμα στην εκπαίδευση, • Να κατανοήσουν τη σχέση μεταξύ δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, • Να συνδέσουν τα δικαιώματα και τις 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Οι γνώσεις και οι δεξιότητές μας και πώς αυτές σχετίζονται με τα διάφορα μέρη του σώματός μας. 2. Οι τρόποι και οι χώροι απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων. 3. Τα αποτελέσματα της καταπάτησης ενός δικαιώματος και του 	<p>A. Συζήτηση σε κύκλο: Αναφέρουν πράγματα που μπορούν να κάνουν, μιλούν για κανόνες και υπευθυνότητες που βιώνουν, συζητούν για την υποχρέωση του κράτους να προστατεύει τα δικαιώματα όλων.</p> <p>B. Εργασία σε ομάδες: Σχεδιάζουν ένα</p>	<p>Οι μαθητές/τριες να είναι ικανοί/ές να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να αναγνωρίζουν κατά πόσο ήταν εύκολο να εντοπίσουν τις ικανότητές τους, αν υπήρχαν μεγάλες διαφορές ανάμεσα στα μέλη τις ομάδας, αν θυμόμαστε πάντα την πηγή μάθησης ή των ατόμων που μας βοήθησαν. • να συνδέουν τον τρόπο που απέκτησαν τις γνώσεις ή τις δεξιότητες με το τι συμβαίνει όταν ένα παιδί δεν έχει πρόσβαση σε τέτοια μέρη ή θεσμούς. • να εντοπίζουν αν το σχολείο, η κοινότητα ή πολιτεία έχει ένα σύνολο

<p>υποχρεώσεις με την καθημερινή ζωή,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να δοθεί έμφαση στη δημιουργία και προστασία δικαιωμάτων, • Να δημιουργήσουν ένα συμφωνημένο πλαίσιο κανόνων και υπευθυνότητων για την ομάδα, • Να κατανοήσουν την υποχρέωση του κράτους να προστατεύει τα δικαιώματα όλων, • Να κατηγοριοποιούν τα δικαιώματα σε δικές τους ομάδες, • Να αντιληφθούν ότι τα δικαιώματα μπορούν να χωριστούν σε ομάδες όπως ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά εντοπίζοντας την υποχρέωση του κράτους για τον πολίτη, • Να αναγνωρίζουν την καταπάτηση των δικαιωμάτων μέσα από διάφορες καταστάσεις (οικογένεια, σχολείο, κοινότητα, κράτος) και να προτείνουν τρόπους υπεράσπισής τους, • Να γνωρίσουν τις αρμοδιότητες της ανεξάρτητης αρχής του Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού, • Να μάθουν για άλλες ανεξάρτητες αρχές προστασίας των δικαιωμάτων. 	<p>αποκλεισμού από το δημόσιο πλούτο.</p> <p>4. Συσχέτιση των αναγκών των ατόμων με διαφοροποιημένες ικανότητες με την αντίστοιχη απόλαυση των δικαιωμάτων.</p> <p>5. Η ανάπτυξη ενός «συντάγματος» δηλώνοντας τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις.</p> <p>6. Τα δικαιώματα σε ομάδες σύμφωνα με το περιεχόμενο του κάθε δικαιώματος.</p> <p>7. Ποιων και γιατί τα δικαιώματα καταπατούνται;</p> <p>8. Τρόποι υπεράσπισης των δικαιωμάτων που καταπατούνται</p> <p>9. Οι αρμοδιότητες του Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού.</p> <p>10. Γνωρίζω άλλες ανεξάρτητες αρχές που προστατεύουν τα δικαιώματα του ανθρώπου.</p>	<p>περίγραμμα σώματος και καταγράφουν αυτό που μπορούν να κάνουν καλύτερα στο αντίστοιχο μέρος του σώματος.</p> <p>Συζητούν και καταγράφουν τον τρόπο που έχουν αποκτήσει τις γνώσεις και τις δεξιότητες, ονομάζοντας το πρόσωπο ή το θεσμό ή το χώρο που τους έχει βοηθήσει.</p> <p>Καταγράφουν κανόνες και υπευθυνότητες αφού πρώτα συμφωνήσει όλη η ομάδα με αυτούς/ές.</p> <p>Παράγεται ένα σύνταγμα με δικαιώματα και υποχρεώσεις.</p> <p>Χωρίζουν τα δικαιώματα σε ομάδες και μέσα από συζήτηση καταλήγουμε ότι τα δικαιώματα χωρίζονται σε ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά.</p> <p>Αντιστοιχίζουν το δικαίωμα το με τον υπεύθυνο θεσμό που το υπερασπίζεται.</p> <p>Αναφέρουν</p>	<p>κανόνων ή πολιτικών ή διαδικασιών που να διαφυλάσσουν τα δικαιώματα των παιδιών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • να αξιολογούν τους κανόνες ή τις πολιτικές που εντόπισαν. • να αναφέρουν το τι σημαίνει και σε τι βοηθά μια ομάδα να έχει κανόνες οι οποίοι να απορρέουν από την ίδια την ομάδα. • να εντοπίσουν αν πέτυχαν να επιλύουν τα προβλήματα και τις συγκρούσεις τους πιο δίκαια μετά τη σύσταση του δικού τους συντάγματος δικαιωμάτων και υπευθυνότητων. • να συσχετίσουν τη δική τους διαδικασία παραγωγής «συντάγματος» με αυτή που ακολουθείται για να φτιαχτούν οι νόμοι στο δημοκρατικό πολίτευμα ή ακόμα σε θεσμούς που υπάρχουν γύρω τους και επηρεάζουν τη ζωή τους. • να αναζητούν άλλες ανεξάρτητες αρχές υπεράσπισης των δικαιωμάτων.
---	---	--	---

		<p>δικαιώματα γλωσσικών, θρησκευτικών ή εθνικών ομάδων που καταπατούνται στο τοπικό αλλά και στο ευρύτερο περιβάλλον.</p> <p>Εισηγούνται τρόπους υπεράσπισης των δικαιωμάτων.</p> <p>Γ. Προβληματισμός: Προβληματίζονται αν όλα τα παιδιά μπορούν να μάθουν αυτά που ανέφεραν και τι θα συμβεί αν ένα παιδί δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει ένα μέρος του σώματός του.</p> <p>Συζητούν εναλλακτικούς τρόπους για να κάνουν ή να μαθαίνουν πράγματα.</p> <p>Επαναξιολογούν το συμφωνημένο σύνταγμά τους, λέγοντάς τους ότι οι νόμοι πολλές φορές βελτιώνονται, διαγράφονται ή προστίθενται καινούριοι.</p> <p>Δ. Σύγκριση: Συγκρίνουν τους διάφορους θεσμούς ως προς τη</p>	
--	--	--	--

		<p>σημαντικότητά τους έναντι κάποιων άλλων, όπως και τη μη πρόσβαση σε πηγές μάθησης (π.χ. σχολείο).</p> <p>Δ. Εφαρμογή: Το κάθε παιδί μπορεί να έχει ένα αντίγραφο του συμφωνημένου συντάγματος, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη λύση προβλημάτων που θα προκύψουν.</p> <p>Χρησιμοποιούν τη Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού για να την συγκρίνουν με το δικό τους σύνταγμα και τους ζητείται να προσθέσουν κάποια δικαιώματα από τη Σύμβαση στο δικό τους Σύνταγμα.</p> <p>Αναζητούν τις αρμοδιότητες του Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού(σε ποιες περιπτώσεις και με ποιες διαδικασίες επεμβαίνει).</p>	
--	--	--	--

2^η Διδακτική ενότητα: Εκλογές, κόμματα, κλπ.

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να αναλυθεί και να κατανοηθεί το σύστημα της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, το οποίο αποτελεί μέχρι σήμερα και να μάθουν κυριότερους θεσμούς της Κυπριακής Δημοκρατίας και τον τρόπο με τον οποίο καθένας από τους θεσμούς αυτούς λειτουργεί μέσα στο πολιτικό σύστημα. Στα πλαίσια αυτά να γίνει κατανοητό ότι είναι απαραίτητη η ύπαρξη και η λειτουργία των πολιτικών κομμάτων με τις ιδιαίτερες

πολιτικές αντιλήψεις, τις αρχές και τις αξίες του το καθένα. Εξίσου απαραίτητες κρίνονται επίσης οι σχετικές διαδικασίες, όπως εκλογές, τηλεοπτικές αναμετρήσεις και αντιπαραθέσεις κλπ., όπου ωστόσο πρέπει να αποφεύγονται οι υπερβολές. Να κατανοηθούν οι όροι κυβέρνηση, αντιπολίτευση, εκλογικό δικαίωμα, ισοτιμία της ψήφου, πλειοψηφία μειοψηφία κλπ. Κατά τον ίδιο τρόπο πρέπει να κριθεί η κοινοβουλευτική δημοκρατία, σε σύγκριση με άλλα συστήματα όπως φεουδαρχία, βασιλεία, δικτατορία κλπ., προκειμένου να καταδειχθούν οι διαφορές. Κατά τον ίδιο τρόπο πρέπει επίσης να επισημαίνονται τα λάθη και οι ενδεχόμενες καταχρήσεις και υπερβάσεις της εξουσίας.

Στ' ΤΑΞΗ

1^η Θεματική Ενότητα: ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε' ΤΑΞΗΣ

Σκοπός της θεματικής ενότητας είναι να επαναλάβει συνοπτικά, να συμπληρώσει, να εμβαθύνει και να επεκτείνει τις κεντρικές έννοιες, τις γνώσεις και τις δεξιότητες που καλλιεργήθηκαν στην Ε' τάξη και να τις συνδέσει με βασικές επιστημονικές έννοιες (κοινωνική ένταξη, κοινωνικοποίηση, κλπ). Κυρίως αποβλέπει στο να αντιληφθεί ο μαθητής καλύτερα το πέρασμα από το άτομο στην κοινωνία και τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν προς τούτο. Να κατανοήσει περισσότερο ότι στον πολύπλοκο και μεταβαλλόμενο σύγχρονο κόσμο απαιτείται διαρκής κριτική εγρήγορση προκειμένου να αποφευχθούν οι πλάνες, καθώς επίσης και σαφής γνώση των κεντρικών δομών και των κυριότερων θεσμών στους οποίους στηρίζεται η τοπική αυτοδιοίκηση και η Κυπριακή Πολιτεία, αναζητώντας τις μεταξύ τους αναλογίες ή σχέσεις, όπου αυτές υπάρχουν.

Διδακτικές ενότητες⁴

1^η Διδακτική ενότητα: Το άτομο και η κοινωνία. -Οι βασικές προϋποθέσεις για τη μετάβαση από την ατομική στην κοινωνική ζωή.

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοηθεί ότι ο άνθρωπος αποτελεί από τη φύση του κοινωνικό ον. Ωστόσο για να εκπληρωθεί αυτό απαιτείται κοινωνική μαθητεία την οποία αποκομίζει τόσο στην οικογένεια όσο και στο σχολείο. Για τη μετάβασή του από το άτομο στην κοινωνία, δηλαδή από την ατομική στην κοινωνική ζωή απαιτείται ο ενστερνισμός και η εφαρμογή αξιών και κανόνων, αφού χωρίς αυτούς δεν είναι δυνατή η ύπαρξη ενός κοινού ιδεολογικού και πολιτιστικού πυρήνα που θα επιφέρει τη

---

⁴ **Προσοχή!** Όπως έχει αναφερθεί ήδη στο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Ε' τάξης η κάθε θεματική ενότητα υποδιαιρείται σε διδακτικές ενότητες με τους δικούς της σκοπούς και στόχους και τις δικές της διδακτικές ώρες η καθεμιά. Ο δάσκαλος της τάξης όμως, εφόσον το επιθυμεί, μπορεί για τη διδασκαλία της θεματικής ενότητας να οργανώσει ένα μικρό Project, οπότε έχει την ευχέρεια να ενοποιήσει τις τρεις διδακτικές ενότητες και να διαθέσει τον προβλεπόμενο διδακτικό χρόνο στην διεξαγωγή του Project. Εκείνο όμως που δεν μπορεί να αγνοήσει ο δάσκαλος είναι τους σκοπούς και τους στόχους της ενότητας που πρέπει να εκπληρωθούν ανεξάρτητα από τον τρόπο οργάνωσης και διδασκαλίας του διδακτικού αγαθού.

συνέχεια και τη συνοχή της ομάδας. Ακριβώς αυτός ο κοινός πυρήνας αρχών και αξιών αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ύπαρξη της κοινωνίας και της κοινωνικής ζωής, γι' αυτό και οφείλει να διατηρηθεί προσαρμοζόμενος και αναπροσαρμοζόμενος κριτικά, ανάλογα με τα κοινωνικά δεδομένα.

2^η Διδακτική ενότητα: Κριτική εγρήγορση

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοηθεί ότι μέσα στην πλουραλιστική κοινωνία του σύγχρονου κόσμου, επικρατεί πληθώρα καταναλωτικών αγαθών, απόψεων ιδεών και αντιλήψεων. Τόσο τα υλικά αγαθά, όσο οι ιδέες και οι αντιλήψεις προσπαθούν να κερδίσουν έδαφος και διεκδικούν επιρροή στον πολίτη. Για τα πρώτα, τα υλικά αγαθά, επιδιώκεται η διάθεση και η κατανάλωσή τους προς όφελος των μονάδων παραγωγής και των ιδιοκτητών τους. Οι ιδέες και οι αντιλήψεις αναζητούν επίσης τους οπαδούς τους, γιατί έτσι εξυπηρετούνται κάποιες ομάδες συμφερόντων. Αντίδοτο στον πλουραλισμό αυτόν και τη γενικότερη σύγχυση που προκαλείται μπορεί να αποτελέσει μόνο η κριτική λειτουργία του προβληματιζόμενου ανθρώπου και η διαρκής κριτική του εγρήγορση, την οποία έχει χρέος να καλλιεργήσει το σχολείο.

3^η Διδακτική ενότητα: Τοπική Αυτοδιοίκηση και Κυπριακή Πολιτεία. Όργανα και θεσμοί, αναλογίες και διαφορές.

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να προβεί σε μια επισκόπηση των θεσμών και των οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αρχικά και της Κυπριακής Πολιτείας κατόπιν, με όλες τις αρμοδιότητες και τον τρόπο της λειτουργίας τους. Για μια βαθύτερη κατανόησή τους αναζητούνται κατόπιν οι αναλογίες και διαφορές που υφίστανται ανάμεσά τους, ώστε μέσα από τη σύγκριση και την αντιπαράθεσή τους να προκύψει η βαθύτερη κατανόησή τους.

2^η Θεματική Ενότητα: ΔΙΑΒΑΖΩ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Σκοπός να καταλάβουν τα παιδιά ότι η περιπλάνηση στον κόσμο δεν διαφέρει πάρα πολύ από την περιπλάνηση στην ίδια τη γειτονιά μας, ότι δηλαδή υπάρχουν τρόποι με τους οποίους επικοινωνούμε με την παγκόσμια κοινότητα με την ίδια ευκολία περίπου που επικοινωνούμε στον τόπο μας. Συνεπώς υπάρχει μια κοινή μοίρα που συνδέει όλους τους τόπους μικρούς και μεγάλους και το ενδιαφέρον μας για τον κόσμο πρέπει να είναι όμοιο με τον ενδιαφέρον για τον τόπο μας. Μπορούμε να διδαχθούμε από την παγκόσμια κοινότητα με τον ίδιο τρόπο που μπορούμε να διδαχθούμε και από τη γειτονιά μας. Η διαφορά είναι ότι στον τόπο μας έχουμε εμπειρίες από πρώτο χέρι, άμεσες προσωπικές εμπειρίες με τις δικές μας αισθήσεις. Στην παγκόσμια εικόνα οι παραστάσεις και οι εμπειρίες είναι έμμεσες και μπορεί επομένως να είναι καθοδηγημένες, για αυτό χρειάζεται προσοχή.

Διδακτικές Ενότητες

1^η Διδακτική ενότητα: Διαδίκτυο

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι η ενημέρωση και γνωριμία με το διαδίκτυο. Να μάθουν τα παιδιά ότι μέσα στην παγκόσμια κοινωνία υπάρχει ένα μέσο επικοινωνίας με το οποίο μπορεί να έρθει κανείς εύκολα σε επαφή με μακρινές χώρες και με μακρινούς πολιτισμούς, να επικοινωνήσει με ανθρώπους από ολόκληρο τον κόσμο και να περιπλανηθεί στον κόσμο της πληροφόρησης, της γνώσης και της επιστήμης. Ταυτόχρονα πρέπει να διδαχθεί επίσης τους μεγάλους κινδύνους που διατρέχει κανείς μέσα από την ανεξέλεγκτη χρήση του και να ενημερωθεί με τους τρόπους με τους οποίους θα μπορέσει να τους αποφύγει.

2^η Διδακτική ενότητα: Από το Εθνικό στο Διεθνές και το παγκόσμιο

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να μάθουν οι μαθητές για την ίδρυση του εθνικού κράτους, τους σκοπούς και τις επιδιώξεις του, και τον τρόπο με τον οποίο λειτούργησε το σχολείο, προκειμένου να καλλιεργήσει την εθνική συνείδηση στα παιδιά, την αγάπη για την πατρίδα, τον πολιτισμό, την εξέλιξη και την παράδοση του κάθε Έθνους. Να μάθουν κατόπιν ότι μέσα από την πορεία του χρόνου έγινε αντιληπτό από τα εθνικά κράτη ότι δεν μπορούν να επιβιώσουν μόνοι τους και ότι το ένα έχει την ανάγκη του άλλου. Γι' αυτό άρχισαν να συνεργάζονται μεταξύ τους και να συνασπίζονται σε μεγάλες οντότητες, με σκοπό την αμοιβαία επικοινωνία, την κατανόηση και την ειρηνική συνύπαρξη των λαών. Συνεπώς το σχολείο εκτός από την εθνική ταυτότητα που έχει χρέος να καλλιεργεί, θα πρέπει να καλλιεργεί και ταυτόχρονα και την καλή σχέση με τους άλλους λαούς.

3^η Διδακτική ενότητα: Αμοιβαία κατανόηση των λαών, διατήρηση της ταυτότητας, σεβασμός της ετερότητας, διαπολιτισμική συμπεριφορά.

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να γνωρίσει τα προβλήματα του κόσμου και να καλλιεργήσει την αμοιβαία κατανόηση των λαών. Να ενστερνισθεί παγκόσμιες αξίες που να τον παρωθούν να αντιστέκεται στη βία, στους πολέμους και στις συγκρούσεις, στην εκμετάλλευση των λαών και των φυσικών πόρων και να συμπαραστέκεται σε προσπάθειες για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας φτώχειας, των οικολογικών προβλημάτων κλπ. Ταυτόχρονα θα πρέπει να

3. Θεματική ενότητα: Η ΚΥΠΡΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ-Η ΕΥΡΩΠΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές ότι, όπως ο άνθρωπος δεν μπορεί να υπάρξει μόνος του αλλά είναι ανάγκη να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, κατά τον ίδιο τρόπο στη σύγχρονη κοινωνική και πολιτική οργάνωση δεν μπορεί να υπάρξει κανένα κράτος, καμιά πατρίδα μόνη της αποκομμένη από το παγκόσμιο περιβάλλον. Μια πρώτη διακρατική και υπερ-κρατική πολιτική συνένωση αποτελεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, στην οποία είναι ενταγμένη η Κύπρος. Ακριβώς για τον λόγο πρέπει οι μαθητές της Κύπρου να κατανοήσουν το σκεπτικό που

οδήγησε στην ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να γνωρίσουν σε αδρές γραμμές τις εξελίξεις από τις οποίες πέρασε ώσπου να αποκτήσει τη σημερινή της μορφή, να μάθουν την δομή και τους θεσμούς της και να κατανοήσουν τον τρόπο της λειτουργίας των κυριότερων θεσμών και οργάνων της Ε.Ε., ώστε ως πολίτες της Κύπρου και της Ευρώπης να γνωρίζουν πώς η Κύπρος υπάρχει στην Ε.Ε. και πώς η Ε.Ε. υπεισέρχεται στην Κυπριακή Δημοκρατία. Έτσι να επιδιώκουν την καλλιέργεια μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης με ισχυρές πατρίδες.

Διδακτικές ενότητες

1^η Διδακτική Ενότητα: Ευρωπαϊκή Ένωση, ιστορία, όργανα, θεσμοί, λειτουργία, προοπτική.

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να γνωρίσουν οι μαθητές τις ιδέες και τις σκέψεις των πρώτων διανοητών που συνέλαβαν την ιδέα της Ε.Ε., να γνωρίσουν τη δομή και τα όργανα της λειτουργίας της και να μάθουν αδρομερώς τις διαδοχικές φάσεις μέσα από τις οποίες πέρασε εξελικτικά, ώσπου να προσλάβει τη σημερινή της μορφή. Στο πνεύμα αυτό να κατανοήσουν ότι η εξελικτική πορεία, δεν έχει ολοκληρωθεί και δεν πρέπει να ολοκληρωθεί, αλλά θα πρέπει «να παραμένει μια αέναη ιστορική εκκρεμότητα» (Δημ. Τσάτσος), που θα νοηματοδοτείται και θα ανανοηματοδοτείται, ανάλογα με τις συνθήκες και τα δεδομένα της κάθε γενιάς.

2^η Διδακτική Ενότητα: Η Κύπρος στην Ευρώπη (Όργανα και θεσμοί της ΕΕ στα οποία μετέχουν πρόσωπα από την Κύπρο και επηρεάζουν τις ευρωπαϊκές αποφάσεις)

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοηθεί ότι από τη στιγμή που η Κύπρος έχει ενταχθεί στην Ε.Ε., υφίσταται μια αμοιβαία επίδραση μεταξύ Κύπρου και Ε.Ε. και αντιστρόφως. Στην ενότητα αυτή αναλύονται τα όργανα και οι θεσμοί της ΕΕ στα οποία μετέχουν πρόσωπα από την Κύπρο και επηρεάζουν τις ευρωπαϊκές αποφάσεις, στο βαθμό πάντοτε που μπορούν να τις επηρεάσουν. Θα γίνει λοιπόν ανάλυση και κατανόηση στα κυριότερα εξ αυτών που είναι:

- Οι Ευρωβουλευτές της Κύπρου που δρουν και ενεργούν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
- Ο Επίτροπος της Κύπρου
- Οι Υπουργοί της Κύπρου (Όλοι οι εθνικοί Υπουργοί μετέχουν ο καθένας στο Συμβούλιο Υπουργών της αρμοδιότητάς του).
- Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Συμμετοχή στο Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο.
- Διοικητικοί Υπάλληλοι (Κάθε κράτος έχει ένα ποσοστό διοικητικών υπαλληλικών θέσεων σε όλα τα όργανα της Ε.Ε.
- Αρχή της επικουρικότητας (Το εθνικό κοινοβούλιο έχει το δικαίωμα να ζητά από την Ε.Ε. την εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας)

3^η Διδακτική Ενότητα: Η ΕΕ στην Κύπρο (Κυριότερα όργανα και οι αποφάσεις της ΕΕ που επηρεάζουν τη ζωή και την κοινωνία στην Κύπρο)\

Σκοπός της παρούσας διδακτικής ενότητας είναι (όπως και της προηγούμενης) να κατανοηθεί κι εδώ, η αμοιβαία επίδραση που υφίσταται μεταξύ Κύπρου και Ε.Ε. και κυρίως ο τρόπος με τον οποίο επηρεάζεται η Κυπριακή Δημοκρατία και οι πολίτες της από τις αποφάσεις της Ε.Ε. Στα πλαίσια αυτά μπορεί να κατανοηθεί ότι η Ε.Ε. δεν είναι μια τελεσίδικη και οριστική κατάσταση, αλλά μια «αέναη ιστορική εκκρεμότητα» που θα πρέπει να νοηματοδοτείται και να ανανοηματοδοτείται, ανάλογα με τις συνθήκες και τα δεδομένα της κάθε γενιάς. Με τον τρόπο αυτό θα πρέπει επίσης να γίνει κατανοητό γιατί η Κύπρος με τα όργανά και τα πρόσωπα που μετέχει στην Ευρώπη, θα πρέπει να παραμένει σε μια διαρκή κριτική εγρήγορση, να καταθέτει και να εμμένει στις απόψεις της μέσα από τις κατάλληλες συμμαχίες. Οι κυριότερες πτυχές άμεσης ή έμμεσης επίδρασης της Ε.Ε. στη ζωή της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι:

- Η άμεση ισχύς των νομικών κανόνων που ψηφίζει η Ε.Ε., για όλα τα κράτη μέλη.
- Ο έλεγχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το αν τα όργανα των ευρωπαϊκών μελών τηρούν το ευρωπαϊκό Δίκαιο.
- Η άμεση ισχύς των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, στην έννομη τάξη κάθε κράτους-μέλους.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΣΚΟΠΟΙ-ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ-ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΛΥΚΕΙΟΥ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι **σκοποί** του κάθε μαθήματος, επομένως και της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, δίνουν κατεύθυνση για τη διαμόρφωση του περιεχομένου του μαθήματος, γενικώς, καθώς και για τον ορισμό των **θεματικών ενότητων** του, κατά βαθμίδα εκπαίδευσης.

Ο **σκοπός** της κάθε **θεματικής ενότητας** δίνει κατεύθυνση για την επιλογή των **διδασκτικών ενότητων**.

Ο **σκοπός** και οι **διδασκτικοί στόχοι** της κάθε **διδασκτικής ενότητας** δίνουν κατεύθυνση για την επιλογή:

- Του περιεχομένου της διδασκτικής ενότητας.
- Των βασικών και των επιμέρους εννοιών.
- Των δεξιοτήτων-ικανοτήτων, των στάσεων, των συμπεριφορών και των αξιών που μπορούν να αποκτηθούν και να καλλιεργηθούν.
- Του τρόπου διαχείρισης του περιεχομένου (μεθοδολογία).
- Του τρόπου αξιολόγησης του αποτελέσματος και της διαδικασίας σύστασης του αποτελέσματος της μαθησιακής διαδικασίας.

2. ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Σκοποί του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής είναι οι μαθητές:

- Να οικοδομήσουν γνώσεις, να αναπτύξουν ικανότητες-δεξιότητες και να κατανοήσουν-διαπραγματευθούν αξίες που θα τους καταστήσουν κοινωνικά και πολιτικά ενεργούς και δημοκρατικούς, ικανούς να συμμετέχουν και να συνδιαμορφώνουν την κοινωνική και πολιτική ζωή της τοπικής, της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας κοινωνίας.
- Να συμβάλουν στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, μέσα από την καλλιέργεια των κοινωνικών σχέσεων, της ανεκτικότητας και της κοινωνικής αλληλεγγύης.
- Να αναπτύξουν ατομική ευθύνη και να αποκτήσουν ορθολογικά κριτικές στάσεις απέναντι σε διαμορφωμένους κανόνες και αντιλήψεις, προκειμένου να ενισχύουν πιθανές ή αναμενόμενες αλλαγές στην κοινωνία.

- Να καλλιεργήσουν διαπολιτισμικές αξίες, όπως της ισότητας και του σεβασμού των άλλων πολιτισμών, προκειμένου να διαχειρίζονται την ετερογένεια του πληθυσμού των σύγχρονων κοινωνιών.
- Να ενθαρρύνονται, ώστε να αξιολογούν με κριτικό πνεύμα θέματα ελευθερίας, ειρήνης, ισότητας, δικαιοσύνης, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και υποχρεώσεών τους στην κοινωνία.
- Να ενισχύσουν την εθνική και πολιτισμική τους ταυτότητα, μέσα από τη συνειδητοποίηση και το σεβασμό της ετερότητας.

2. 1. ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Σκοποί του μαθήματος της Πολιτικής και Κοινωνικής Αγωγής των μαθητών του Γυμνασίου και του Λυκείου είναι:

- Η αποσαφήνιση εννοιών, η εμπέδωση γνώσεων, η ανάπτυξη δεξιοτήτων και η πληρέστερη συνειδητοποίηση των αξιών που απέκτησαν και καλλιέργησαν στις προηγούμενες εκπαιδευτικές βαθμίδες.
- Η κατανόηση του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας της κυπριακής, της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας κοινωνίας, σε συνδυασμό με την κριτική προσέγγιση των κανόνων, των αξιών και των αντιλήψεων στις οποίες οι κοινωνίες στηρίζονται.
- Η συνειδητοποίηση της ανάγκης επικοινωνίας, ειρηνικής συνύπαρξης, συνεργασίας και αλληλεγγύης των ανθρώπων και των λαών, καθώς και η κριτική εμπέδωση των οικουμενικών αξιών, για τη δημιουργία μιας καλύτερης κοινωνίας και ενός καλύτερου κόσμου.
- Η καλλιέργεια της αυτοπεποίθησής τους, μέσα από την εμπέδωση στοιχείων της πολιτισμικής τους ταυτότητας, την κατανόηση της πολυπολιτισμικότητας των σημερινών κοινωνιών και το σεβασμό της ετερότητας.
- Η ανάπτυξη δημοκρατικής κουλτούρας, μέσα από τη συμμετοχή και τον προσανατολισμό στη δημιουργία μιας ελεύθερης, ανεκτικής και δίκαιης κοινωνίας.
- Η εμπέδωση της αντίληψης ότι οι άνθρωποι δημιουργούν τα περισσότερα προβλήματα και ότι με τη συζήτηση και την επιχειρηματολογία μπορούν να λύσουν πολλά απ' αυτά.
- Η συνειδητοποίηση ότι οι ίδιοι είναι πολίτες της Κύπρου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Κόσμου, με δικαιώματα, αλλά και με υποχρεώσεις.

3. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟΥ

Οι **σκοποί** του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο διαμορφώνουν το πλαίσιο για την επιλογή των παρακάτω **Θεματικών Ενοτήτων**

- Ενότητα I: Το άτομο και η κοινωνία
- Ενότητα II: Το άτομο και η Πολιτεία
- Ενότητα III: Το άτομο και η Ευρωπαϊκή Ένωση
- Ενότητα IV: Το άτομο και η Διεθνής Κοινότητα

3. 1. ΣΚΟΠΟΙ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Ενότητα I: Το άτομο και η κοινωνία

Σκοπός της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας είναι να βοηθήσει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν τη σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης μεταξύ ατόμου και κοινωνίας, να γνωρίσουν τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των βασικών κοινωνικών θεσμών, να κατανοήσουν τη φύση και το ρόλο των κοινωνικών ομάδων που ανήκουν, να αναγνωρίσουν τη συμβολή των κοινωνικών κανόνων και αξιών στην εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και να προσεγγίσουν κριτικά σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα που συνδέονται με ζητήματα δημοκρατίας, ισότητας, πολυπολιτισμικότητας, οικολογίας-περιβάλλοντος, δικαιοσύνης, αλληλεγγύης κ.λπ.

Ενότητα II: Το άτομο και η Πολιτεία

Σκοπός της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας είναι να βοηθήσει τους μαθητές να γνωρίσουν την εσωτερική οργάνωση και λειτουργία των πολιτικών και πολιτειακών θεσμών της κυπριακής δημοκρατίας (κράτος-σύνταγμα-νόμοι-διοίκηση-αυτοδιοίκηση κ.λπ.), με τις ιδιαιτερότητες και τις προοπτικές τους, καθώς και τα δικαιώματα (ατομικά-πολιτικά-κοινωνικά) και τις υποχρεώσεις που απορρέουν απ' αυτούς για άτομα και ομάδες.

Ενότητα III: Το άτομο και η Ευρωπαϊκή Ένωση

Σκοπός της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας είναι να βοηθήσει τους μαθητές να μελετήσουν, να κατανοήσουν και να αξιολογήσουν τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των θεσμών της και να προσεγγίσουν κριτικά τις προοπτικές που αυτή ανοίγει

για την κυπριακή δημοκρατία και τους πολίτες της, καθώς και για την παγκόσμια κοινότητα.

Ενότητα IV: Το άτομο και η Διεθνής Κοινότητα

Σκοπός της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας είναι να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν τη σχέση των ατόμων και των επιμέρους κοινωνιών με τη Διεθνή Κοινότητα και να αναδείξει τις δυνατότητες και τις προοπτικές που το Διεθνές Δίκαιο και οι Διεθνείς Οργανισμοί ανοίγουν για άτομα και κοινωνίες, προκειμένου να παίρνουν υπεύθυνες θέσεις για παγκόσμια προβλήματα, όπως φτώχεια, ανεργία, κοινωνικός αποκλεισμός, οικολογική καταστροφή, κοινωνικός και φυλετικός ρατσισμός, κοινωνικές ανισότητες, εκπαιδευτικές ανισότητες, ειρήνη κ.λπ.

4. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Οι ειδικότεροι **σκοποί** των συγκεκριμένων **θεματικών ενοτήτων** μας οδηγούν στην επιλογή των παρακάτω **διδακτικών ενοτήτων**.

4. 1. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Ενότητα I: Το άτομο και η κοινωνία

- Άτομο / Κοινωνία – αλληλεπίδραση
- Βασικές έννοιες: (κοινωνική ομάδα, κοινωνική θέση, κοινωνικός ρόλος, κοινωνική διαστρωμάτωση, κοινωνική κινητικότητα)
- Κοινωνικοί θεσμοί και ο ρόλος τους για τη λειτουργία της κοινωνίας και για την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής (οικογένεια, εκπαίδευση, οικονομία, εκκλησία, διοίκηση κ.λπ.)
- Κοινωνικοποίηση-φορείς κοινωνικοποίησης (οικογένεια, σχολείο, θρησκεία, κράτος, ομάδα ομηλίκων, ΜΜΕ κ.λπ)
- Καταναλωτισμός-προστασία του καταναλωτή, η ενέργεια και το ενεργειακό πρόβλημα της Κύπρου, το περιβάλλον και η ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης

Ενότητα II: Το άτομο και η Πολιτεία

- Άτομο / Πολιτεία (άτομο-κοινωνία και πολιτεία, έθνος-κράτος-πατρίδα, πολίτης και πολιτική, κανόνες-νόμοι)
- Τα πολιτεύματα-το πολίτευμα της Κύπρου (σύνταγμα, βουλή, νόμοι, πολιτικά κόμματα, εκλογές, εκλογικά συστήματα, εκλογικό σώμα)
- Λειτουργίες του κράτους (νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική)
- Η διοίκηση και τα διοικητικά συστήματα (η διοίκηση του κράτους, η ειδική αυτοδιοίκηση, η τοπική αυτοδιοίκηση)
- Πολιτικοποίηση-παράγοντες πολιτικοποίησης (οικογένεια, κόμματα, εκπαίδευση, ομάδες ομηλίκων, ΜΜΕ)

Ενότητα III: Το άτομο και η Ευρωπαϊκή Ένωση

- Λόγοι δημιουργίας της ευρωπαϊκής ένωσης, εξέλιξη, θεσμοί-όργανα, συνθήκες, πολιτικές πρακτικές
- Η Κύπρος ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Οι νέοι και η Ευρώπη

Ενότητα IV: Το άτομο και η Διεθνής Κοινότητα

- Οι διεθνείς οργανισμοί, οι διεθνείς συνθήκες και ο ρόλος τους στον κόσμο
- Οι διεθνείς οργανισμοί και το πρόβλημα της Κύπρου

4. 2. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Ενότητα I: Το άτομο και η κοινωνία

- Κουλτούρα (γνώσεις, κανόνες, αξίες, αντιλήψεις, πεποιθήσεις, προκαταλήψεις κ.λπ.)-υποκουλτούρες-αντιουλτούρα
- Κοινωνική δομή-κοινωνική οργάνωση-κοινωνική διαστρωμάτωση-κοινωνική κινητικότητα-κοινωνική μεταβολή
- Κοινωνικός έλεγχος (τυπικός / άτυπος, θετικός / αρνητικός, προληπτικός / κατασταλτικός, εξωτερικός / εσωτερικός-αυτοέλεγχος, συμβολικός έλεγχος)
- Βασικά κοινωνικά προβλήματα (φτώχεια, ανεργία, κοινωνικός αποκλεισμός, οικολογία-καταστροφή περιβάλλοντος, μετανάστες, ξενοφοβία, κοινωνικός και φυλετικός ρατσισμός, παραβατικότητα-εγκληματικότητα, στερεοτυπική σκέψη-προκαταλήψεις)

Ενότητα II: Το άτομο και η Πολιτεία

- Πολιτεύματα, Δημοκρατία-βασικές αρχές της δημοκρατίας (η λαϊκή κυριαρχία, η αρχή της πλειονοψηφίας και του πλουραλισμού, η διάκριση των λειτουργιών, το κράτος δικαίου, το κοινωνικό κράτος, η κοινωνική αλληλεγγύη)
- Το πολίτευμα της Κύπρου (σύνταγμα, βουλή, νόμοι, πολιτικά κόμματα, εκλογές, εκλογικά συστήματα, εκλογικό σώμα)
- Λειτουργίες του κράτους (νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική)
- Η διοίκηση και τα διοικητικά συστήματα (η διοίκηση του κράτους, η ειδική αυτοδιοίκηση, η τοπική αυτοδιοίκηση)
- Δικαιώματα και υποχρεώσεις (ατομικά-πολιτικά-κοινωνικά δικαιώματα, αντιστοιχία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, προστασία δικαιωμάτων)
- Πολιτικοποίηση-παράγοντες πολιτικοποίησης. Ο ρόλος των ΜΜΕ

Ενότητα III: Το άτομο και η Ευρωπαϊκή Ένωση

- Ίδρυση, εξέλιξη, θεσμοί, συνθήκες, πολιτικές πρακτικές
- Η Κύπρος ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Η ευρωπαϊκή ένωση και ο ευρωπαίος πολίτης
- Η ευρωπαϊκή ένωση και ο ρόλος της στον κόσμο

Ενότητα IV: Το άτομο και η Διεθνής Κοινότητα

- Οι διεθνείς οργανισμοί, οι διεθνείς συνθήκες και αρχές που απορρέουν από τις διεθνείς συνθήκες
- Τα ανθρώπινα δικαιώματα
- Οι διεθνείς οργανισμοί και η Κύπρος
- Θετικές και αρνητικές επιδράσεις της παγκοσμιοποίησης στους τομείς της οικονομίας, των πολιτικών δομών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κουλτούρας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΡΙΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

A. ΚΛΑΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ I: ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σκοπός της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας είναι να βοηθήσει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν τη σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης μεταξύ ατόμου και κοινωνίας, να γνωρίσουν τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των βασικών κοινωνικών θεσμών, να κατανοήσουν τη φύση και το ρόλο των κοινωνικών ομάδων που ανήκουν, να αναγνωρίσουν τη συμβολή των κοινωνικών κανόνων και αξιών στην εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και να προσεγγίσουν κριτικά σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα που συνδέονται με ζητήματα δημοκρατίας, ισότητας, πολυπολιτισμικότητας, οικολογίας-περιβάλλοντος, δικαιοσύνης, αλληλεγγύης κ.λπ.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΚΟΠΟΣ-ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ-ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ- ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Εισαγωγή: Ο διδάσκων / ουσά τονίζει ότι η έννοια του κοινωνικού ελέγχου συνδέεται άμεσα με την έννοια της κοινωνικοποίησης που αναλύθηκε και συζητήθηκε στο Γυμνάσιο και επισημαίνει τις επιμέρους έννοιες, οι οποίες συνθέτουν τη βασική έννοια του κοινωνικού ελέγχου.

Βασική έννοια: Κοινωνικός έλεγχος

Επιμέρους Έννοιες:

- Τυπικός και άτυπος κοινωνικός έλεγχος
- Θετικός και αρνητικός κοινωνικός έλεγχος
- Προληπτικός και κατασταλτικός κοινωνικός έλεγχος
- Εξωτερικός και εσωτερικός κοινωνικός έλεγχος
- Συμβολικός έλεγχος

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας είναι η αποσαφήνιση της βασικής έννοιας του **κοινωνικού ελέγχου**, καθώς και των επιμέρους εννοιών που τη συγκροτούν (είδη κοινωνικού ελέγχου), μέσα από την κριτική ανάλυση και σύγκριση πραγματικών καθημερινών περιστατικών της κοινωνικής ζωής.

Στόχοι της διδακτικής ενότητας

Η πρόταση αυτή (**δύο διδακτικών περιόδων**) περιγράφει μια ενδεικτική διδακτική διαδικασία, η οποία έχει στόχο:

- Να βοηθήσει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν το ρόλο του κοινωνικού ελέγχου στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους και της συμπεριφοράς τους.
- Να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν τα διάφορα είδη του κοινωνικού ελέγχου και την επίδρασή τους στη συμπεριφορά τους.
- Την ανάδειξη της σχέσης του κοινωνικού ελέγχου με αξίες, κανόνες και αντιλήψεις που κυριαρχούν σε μια ορισμένη κοινωνική οργάνωση.
- Την κριτική προσέγγιση των θετικών και των αρνητικών όψεων του κοινωνικού ελέγχου.
- Την ανάδειξη των δυνατοτήτων ορθολογικών αναθεωρήσεων των τυπικών και άτυπων μορφών κοινωνικού ελέγχου.

Δεξιότητες, στάσεις, συμπεριφορές και αξίες που μπορούν να αποκτηθούν και να καλλιεργηθούν

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας οι μαθητές μπορούν:

- Να αποκτήσουν δεξιότητες:
  - Αναγνώρισης των τυπικών και άτυπων μορφών κοινωνικού ελέγχου.
  - Κατανόησης των περιθωρίων που υπάρχουν για τη διαπραγμάτευση ή την αλλαγή ενός κανόνα.
  - Συνεργασίας και επίλυσης συγκρούσεων που προκύπτουν από πιθανές παραβιάσεις κανόνων κ.λπ.
- Να καλλιεργήσουν στάσεις και συμπεριφορές:
  - Σεβασμού των άτυπων και των τυπικών κανόνων, στους οποίους στηρίζεται η λειτουργία κάθε οργανωμένης κοινωνίας.
  - Ορθολογικής αμφισβήτησης και δημοκρατικής αναθεώρησης κάποιων κανόνων.
  - Σεβασμού κάποιων, ξεπερασμένων ίσως, αντιλήψεων των προηγούμενων γενιών.
  - Αναγνώρισης του θετικού κοινωνικού ελέγχου, ο οποίος συνδέεται με την επιβράβευση συμπεριφορών.

- Ορθολογικής κριτικής κάποιων μορφών κατασταλτικού κοινωνικού ελέγχου κ.λπ.
- Να εμπεδώσουν αξίες που:
  - Αναγνωρίζουν τη δημοκρατική λειτουργία στη λήψη των αποφάσεων, με σεβασμό στην άποψη της μειοψηφίας.
  - Προτάσσουν τη θεμελιακή έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε κάθε μορφή κοινωνικού ή συμβολικού ελέγχου.
  - Ο κοινωνικός έλεγχος θα είναι συμβατός με τις έννοιες της ελευθερίας της δικαιοσύνης και της ισότητας.
  - Καλλιεργούν την υπευθυνότητα απέναντι στους κανόνες και προάγουν τη συμμετοχή σε μια δημοκρατική διαδικασία αλλαγής τους κ.λπ.

Είναι αυτονόητο ότι η καλλιέργεια και η εμπέδωση δεξιοτήτων, στάσεων, συμπεριφορών και αξιών απαιτούν, όπου είναι δυνατόν, **βιοματικού χαρακτήρα προσεγγίσεις**.

Οργάνωση της Τάξης: Ενιαία, Δυαδική, Ομαδική

Μέθοδος: Διαλογική, Διερευνητική-Συνεργατική, Project

Διδακτικά Μέσα:

- Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή (βιβλίο)
- Διαφάνειες
- Σχετικά επιλεγμένα κείμενα
- Δημοσιεύματα εφημερίδων
- Μαγνητοφωνημένες αφηγήσεις ατόμων που ανήκουν σε προηγούμενες γενιές
- Σχέδιο ερωτηματολογίου που θα απευθυνθεί, στον ενδιάμεσο μεταξύ των δύο διδασκαλιών χρόνο, τόσο σε παππούδες και γιαγιάδες, όσο και σε μαθητές άλλων τάξεων, προκειμένου να αναδειχθούν πιθανές διαφορετικές απόψεις σε ζητήματα άτυπου κυρίως κοινωνικού ελέγχου. Σημειώνουμε ότι το σχέδιο του ερωτηματολογίου μπορεί να διαφοροποιείται από παρεμβάσεις των μαθητών.

Μαθησιακή Διαδικασία-Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Με βάση τον ετήσιο και μηνιαίο προγραμματισμό, που ο εκπαιδευτικός έχει πραγματοποιήσει από κοινού με τους μαθητές του, οργανώνεται η μαθησιακή διαδικασία, στην οποία ο εκπαιδευτικός είναι διευκολυντής, συνεργάτης και εμπνευστής των μαθητών του. Στο πλαίσιο αυτό:

- Ο διδάσκων / ουσά προτρέπει τους μαθητές να διαβάσουν συγκεκριμένα αποσπάσματα από ένα ή δύο σχετικά κείμενα, τα οποία περιλαμβάνονται στο βιβλίο τους, προκειμένου να κατανοήσουν τη βασική έννοια του κοινωνικού ελέγχου και τα είδη του. Τα μικρά αυτά αποσπάσματα μπορεί να αποτελέσουν τη βάση για ενδιαφέρουσες συζητήσεις, οι οποίες ίσως οδηγήσουν στην αποσαφήνιση, σ' ένα πρώτο επίπεδο, τόσο της βασικής έννοιας του κοινωνικού ελέγχου, όσο και άλλων επιμέρους εννοιών. Σημειώνουμε ότι, μεθοδολογικά, θα μπορούσαν οι μαθητές σε δυάδες να διαβάσουν τα σχετικά κείμενα

και, με τη βοήθεια του πίνακα των επιμέρους εννοιών του βιβλίου τους, να επιλέξουν τη μορφή του κοινωνικού ελέγχου που αντλείται από το κάθε κείμενο.

- Καταγράφονται τα πρόσωπα και οι φορείς των ποικίλων ειδών του κοινωνικού ελέγχου, καθώς και οι πιθανές επιδράσεις στις συμπεριφορές των ατόμων.
- Περιγράφεται η πολυπλοκότητα της σημερινής κοινωνίας και αναδεικνύεται η ανάγκη καλλιέργειας της δυνατότητας ορθολογικής ανάλυσης της κάθε περίπτωσης, για τη ρύθμιση των ατομικών συμπεριφορών.
- Αναλύονται οι πιθανές επιπτώσεις από την παραβίαση ενός κανόνα, ο ρόλος της ενσυνείδητης πειθαρχίας, τα προβλήματα που δημιουργεί η καταστολή ως μέσο ελέγχου κ.λπ.
- Διαβάζονται επιλεγμένα λογοτεχνικά κείμενα ή αποσπάσματα εφημερίδων και οι μαθητές καλούνται να επισημάνουν το είδος του κοινωνικού ελέγχου που αυτά περιγράφουν ή υπονοούν.
- Αναδεικνύονται οι, κάτω από προϋποθέσεις, δυνατότητες ορθολογικών αναθεωρήσεων των τυπικών και άτυπων μορφών κοινωνικού ελέγχου.
- Ταξινομούνται και ερμηνεύονται απαντήσεις ερωτηματολογίων που έχουν δοθεί σε άτομα διαφορετικής γενιάς, από τις οποίες αναδεικνύονται στην πράξη οι πιθανές αλλαγές των άτυπων κυρίως μορφών κοινωνικού ελέγχου.
- Αναλύεται η έννοια του συμβολικού ελέγχου αναδεικνύονται οι φορείς του και επισημαίνεται η σχέση του με άτυπες μορφές εξουσίας.

Εργασίες και άλλες δραστηριότητες

Κρίνεται απαραίτητη:

1. Η δημιουργία θεματικών φακέλων μαθήματος, όπου θα συγκεντρώνεται όλο το υλικό που οι μαθητές κυρίως συλλέγουν ή δημιουργούν (λογοτεχνικά κείμενα, αποσπάσματα από τον τύπο, μαγνητοφωνημένες αφηγήσεις, ερωτηματολόγια, φωτογραφίες, ταινίες, ατομικές εργασίες μαθητών, άλλα σημαντικά περιστατικά που αναφέρονται και καταγράφονται κατά τη διάρκεια των μαθημάτων κλπ). Τα στοιχεία του κάθε φακέλου, για την τήρηση και τον εμπλουτισμό του οποίου θα είναι υπεύθυνη μία ομάδα μαθητών για κάθε θεματική ενότητα, μπορεί να:

- Χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία του μαθήματος την επόμενη χρονιά.
- Ανταλλάσσονται μεταξύ τμημάτων του ίδιου σχολείου ή μεταξύ σχολείων.
- Αξιοποιηθούν για μελλοντικές αναθεωρήσεις του αναλυτικού προγράμματος κλπ.

Ο εμπλουτισμός των φακέλων με υλικό μπορεί να αποτελέσει βασικό ερέθισμα για τη δραστηριοποίηση των μαθητών.

2. Η αξιοποίηση του τετραδίου εργασιών των μαθητών, στο οποίο προβλέπονται δραστηριότητες για κάθε διδακτική ενότητα, καθώς και

ανοιχτές σελίδες για ανάπτυξη εργασιών που η δυναμική του μαθήματος προτάσσει.

Κριτήριο αυτο-αξιολόγησης του μαθητή⁵

Εδώ μπορεί να οργανωθεί ένα κριτήριο αυτο-αξιολόγησης του μαθητή για ολόκληρη τη διδακτική ενότητα: Κοινωνικοποίηση και Κοινωνικός Έλεγχος με:

- Μικρά κείμενα, όπου ο μαθητής θα απαντά ποια μορφή κοινωνικού ελέγχου περιγράφεται στο καθένα απ' αυτά.
- Ερωτήματα Σωστό-Λάθος.
- Ερωτήματα Πολλαπλής Επιλογής.
- Κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις.

Το κριτήριο αυτοαξιολόγησης, μετά από έναν πρώτο δικό του έλεγχο, μπορεί ο κάθε μαθητής να το ανταλλάσσει με το διπλανό συμμαθητή του και, στη συνέχεια, να συζητούν οι δυο τους κάποιες από τις επιλογές τους. Αν οι διαφωνίες δεν γεφυρώνονται, απευθύνονται στον / στην διδάσκοντα / ουσα.

B. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΤΟ ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

Η εργασία βρίσκεται στο στάδιο της διαμόρφωσης

Γ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΜΕ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (PROJECT) ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Η εργασία βρίσκεται στο στάδιο της διαμόρφωσης

- **Σημειώνουμε** ότι θα ακολουθήσει η συνοπτική παρουσίαση των διδακτικών εννοιών, με τη μορφή που αυτές παρουσιάζονται σ' ένα κλασικό Αναλυτικό Πρόγραμμα (σκοπός της διδακτικής ενότητας, αντικείμενο της διδασκαλίας ή βασικές έννοιες, μεθοδολογία, αξιολόγηση).

---

⁵ Σημειώνουμε ότι στο τέλος κάθε θεματικής ενότητας προβλέπεται ανακεφαλαιωτικό κριτήριο αξιολόγησης.

Β. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΤΟ ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

Η εργασία βρίσκεται στο στάδιο της διαμόρφωσης

Πρόταση – Σχέδιο Μαθήματος

Το σχέδιο μαθήματος αποτελεί μια διδακτική πρόταση και έχει σχέση με το άτομο ως παγκόσμιου πολίτη και το Διεθνές Δίκαιο. Με βάση τις δυνατότητες που δίνει το διαδίκτυο **αλλά και βιώματά του**, ο μαθητής έχει τη δυνατότητα να πληροφορηθεί άμεσα για τα προβλήματα που απασχολούν την ανθρωπότητα στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και έχουν σχέση με την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων . Το μάθημα καλύπτει τις υποενότητες :

1. Οι Διεθνείς Οργανισμοί και η Κύπρος
2. **η σύγχρονη εικόνα του κόσμου** με τις θετικές και αρνητικές επιδράσεις της παγκοσμιοποίησης στους τομείς της οικονομίας, των πολιτικών δομών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κουλτούρας.
3. Τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Θεματική Ενότητα IV.

Το άτομο και η Διεθνής Κοινότητα

Σκοπός της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας είναι:

1. Να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν τη σχέση των ατόμων και των επιμέρους κοινωνιών με τη Διεθνή Κοινότητα και να αναδείξουν τις δυνατότητες και τις προοπτικές που το Διεθνές Δίκαιο και οι Διεθνείς Οργανισμοί ανοίγουν για άτομα και κοινωνίες, προκειμένου να παίρνουν υπεύθυνες θέσεις για παγκόσμια προβλήματα , όπως η φτώχεια , οικολογική καταστροφή, ρατσισμός , κοινωνικές ανισότητες, εκπαιδευτικές ανισότητες, ειρήνη κ.λ.π.
2. Να γνωρίσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές που έχουν δεχθεί οι σύγχρονες κοινωνίες στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και να κατανοήσουν τις θετικές και αρνητικές επιδράσεις στους τομείς της οικονομίας , των πολιτικών δομών , των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κουλτούρας.

Υποενότητες

- **Οι Διεθνείς Οργανισμοί και η Κύπρος**
- **Θετικές και αρνητικές επιδράσεις της παγκοσμιοποίησης στους τομείς της οικονομίας, των πολιτικών δομών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κουλτούρας**
- **Τα ανθρώπινα δικαιώματα**

Στόχοι

- Να συνδέσουν τους όρους της καθημερινής τους ζωής με τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τους κανόνες δικαίου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

- Οι μαθητές να εξελιχθούν σε υπεύθυνες και δημοκρατικές προσωπικότητες με ανθρωπιστικές αρχές χωρίς θρησκευτικές και πολιτισμικές προκαταλήψεις.
- Να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και συλλογικότητας ώστε να διατηρηθεί η κοινωνική συνοχή τόσο με την παροχή ίσων ευκαιριών όσο και με την καλλιέργεια κοινών στάσεων αλλά και αξιών.
- Να καλλιεργηθεί η συνείδηση του Ευρωπαίου και του Παγκόσμιου πολίτη παράλληλα με τη διατήρηση της εθνικής του ταυτότητας αλλά και της πολιτισμικής αυτογνωσίας.
- Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων , παγκόσμιας ειρήνης καθώς και σε θέματα ανθρώπινης αξιοπρέπειας.
- Να οδηγηθούν στην κοινωνική ένταξη και τη συμβίωση στο πλαίσιο της σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Σχέδιο Μαθήματος-Πρόταση

Οργάνωση Τάξης: Ενιαία , Ομαδική

Μέθοδος : Διαλογική, Βιωματική-Διερευνητική-Συνεργατική

Διδακτικά μέσα:

1. Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Β΄ Λυκείου
2. Διαφάνειες
3. Σχετικά επιλεγμένα κείμενα (Το βιβλίο των Νέων της Ευρώπης,)
4. Δημοσιεύματα εφημερίδων
5. Σχετικές ιστοσελίδες με επίκαιρα θέματα που έχουν σχέση με τα προβλήματα που απασχολούν την κυπριακή κοινωνία όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα στα πλαίσια της ένταξης της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τις πρόνοιες που απορρέουν από αυτή και οδήγησαν στη διαμόρφωσή της σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Επιπλέον το άτομο ως παγκόσμιος πολίτης στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης γίνεται γνώστης μέσα από τις σελίδες αυτές των παγκόσμιων προβλημάτων που απασχολούν την ανθρωπότητα και το ρόλο που μπορεί το ίδιο να διαδραματίσει ως ενεργός πολίτης περιβάλλον, οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες, διαφυλετικές διακρίσεις.
6. Συνεντεύξεις με άτομα προκειμένου να αναδειχθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν ως μετανάστες, με ειδικές ικανότητες, φυλετικές διακρίσεις κ.λ.π.

1^η διδακτική περίοδος

Εισαγωγή Ο διδάσκων /ουσα τονίζει τη σχέση του ατόμου ως παγκόσμιου πολίτη με τη Διεθνή Κοινότητα η οποία προκύπτει από την άμεση σχέση της Κύπρου με τις άλλες χώρες και καθορίζονται από το διεθνές δίκαιο.

Επί μέρους έννοιες

- Διεθνής Κοινωνία, Διεθνές δίκαιο, Διεθνείς Οργανισμοί (ΟΗΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης, η Κοινοπολιτεία, Το Κίνημα των Αδεσμεύτων)

- Παγκοσμιοποίηση-πολυπολιτισμικές κοινωνίες-κοινωνικός αποκλεισμός-οικονομικοί μετανάστες-κοινωνική συνοχή-ανεκτικότητα-κοινωνική συμβίωση
- Ανθρώπινα Δικαιώματα –Οικουμενική Διακήρυξη

Μαθησιακή διαδικασία – ενδεικτικές δραστηριότητες

- Εικοσάλεπτη παρουσίαση με διαφάνειες
  1. των υπαρχόντων Διεθνών Οργανισμών και των προνοιών τους
  2. της σύστασης της Διεθνούς Κοινωνίας
  3. των αναγκών που οδήγησαν τη Διεθνή Κοινωνία στην κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στη διασφάλιση της παγκόσμιας ειρήνης με απώτερο σκοπό την επίλυση παγκόσμιων προβλημάτων
  4. της παρουσίασης του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης και των θετικών και αρνητικών συνεπειών της.
- Χωρισμός των μαθητών σε ομάδες για βιωματική διερεύνηση των προβλημάτων που ταλανίζουν τόσο την κοινωνία της Κύπρου όσο και ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Θέμα α΄ ομάδας: *Μετανάστες – ρατσισμός – ξενοφοβία.*
Περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης. Πρόνοιες – Προτάσεις για λύση προβλήματος.

Θέμα β΄ ομάδας: *Οικονομική κρίση – πείνα..*
Περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης. Πρόνοιες – Προτάσεις για λύση προβλήματος.

Θέμα γ΄ ομάδας: *Οικολογική καταστροφή..*
Περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης. Πρόνοιες – Προτάσεις για λύση προβλήματος.

Θέμα δ΄ ομάδας: *Κοινωνικός αποκλεισμός: φύλο, άτομα με ειδικές ικανότητες.*
Περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης. Πρόνοιες – Προτάσεις για λύση προβλήματος.
- Στα πλαίσια του διαστήματος που ακολουθεί μέχρι την επόμενη διδακτική περίοδο προτρέπονται οι μαθητές να αντλήσουν πληροφορίες για το θέμα της ομάδας τους συζητώντας με άτομα της οικογένειάς τους και ευρύτερα του κοινωνικού τους περιγύρου. Στόχος είναι η άμεση βιωματική προσέγγιση.

2^η διδακτική περίοδος

- Δίνεται στους μαθητές χρόνος 10 λεπτών να συζητήσουν εκ νέου το θέμα της ομάδας τους και στη συνέχεια να παρουσιάσουν το θέμα τους.
- Γίνεται η παρουσίαση της εργασίας όλων των ομάδων και ακολουθεί συζήτηση.
- Στη διάρκεια της παρουσίασης καταγράφονται από δύο μαθητές τα κύρια σημεία των θεμάτων δίνοντας βαρύτητα στις προτάσεις – λύσεις που προτείνονται,

- Επισημαίνεται ότι οι μαθητές είναι οι κατοπινοί πολίτες που θα κληθούν ως ενεργοί πολίτες να προασπιστούν τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα,
- Οι θέσεις δημοσιεύονται στην εφημερίδα του σχολείου, αναρτώνται στην ιστοσελίδα του σχολείου και στις ιστοσελίδες των οργανώσεων για την διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Γ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΜΕ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (PROJECT) ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Η εργασία βρίσκεται στο στάδιο της διαμόρφωσης

- **Σημειώνουμε** ότι θα ακολουθήσει η συνοπτική παρουσίαση των διδακτικών ενοτήτων, με τη μορφή που αυτές παρουσιάζονται σ' ένα κλασικό Αναλυτικό Πρόγραμμα (σκοπός της διδακτικής ενότητας, αντικείμενο της διδασκαλίας ή βασικές έννοιες, μεθοδολογία, αξιολόγηση).

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΜΙΑΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ PROJECT

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ II: ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Σκοπός της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας είναι να βοηθήσει τους μαθητές να γνωρίσουν την εσωτερική οργάνωση και λειτουργία των πολιτικών και πολιτειακών θεσμών της Κυπριακής Δημοκρατίας (κράτος – σύνταγμα – νόμοι – διοίκηση – αυτοδιοίκηση κ.λπ.), με τις ιδιαιτερότητες και τις προοπτικές τους, καθώς και τα δικαιώματα (ατομικά – πολιτικά – κοινωνικά) και τις υποχρεώσεις που απορρέουν απ' αυτούς για άτομα και ομάδες.

**ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ:
ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΑ,
ΣΥΝΤΑΓΜΑ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
(ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ ΤΩΝ
ΕΞΟΥΣΙΩΝ),
ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ**

Εισαγωγή

Ο/Η διδάσκων/ουσα τονίζει ότι η έννοια του πολιτεύματος συνδέεται άμεσα με την έννοια του πολιτεύματος της Κύπρου που αναλύθηκε στη Γ΄ Γυμνασίου και επισημαίνει τις επιμέρους έννοιες, οι οποίες συνθέτουν τη βασική έννοια του πολιτεύματος.

Βασική έννοια: Πολίτευμα

Επιμέρους έννοιες:

- Δημοκρατία
- Βασικές αρχές της δημοκρατίας (η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, η αρχή της πλειοψηφίας και του πλουραλισμού και η αρχή της διάκρισης των εξουσιών)
- Σύνταγμα
- Το κράτος δικαίου
- Το κοινωνικό κράτος

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας είναι η αποσαφήνιση της βασικής έννοιας του πολιτεύματος και των μορφών των πολιτευμάτων, καθώς και των επιμέρους εννοιών που συνδέονται μ' αυτή την έννοια (δημοκρατία, βασικές αρχές της δημοκρατίας (αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, αρχή της πλειοψηφίας και του πλουραλισμού και αρχή της διάκρισης των εξουσιών), σύνταγμα, το κράτος δικαίου και το κοινωνικό κράτος) με τη χρήση της μεθόδου Project.

Στόχοι της διδακτικής ενότητας

Αυτή η πρόταση (δύο διδακτικών περιόδων) περιγράφει μια ενδεικτική διδακτική διαδικασία, η οποία έχει ως στόχους:

- Να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν την έννοια του πολιτεύματος.
- Να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν τις μορφές των πολιτευμάτων και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.
- Να βοηθήσει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν την ανωτερότητα του δημοκρατικού πολιτεύματος μελετώντας τις βασικές αρχές του και τη διαχρονική του αξία.
- Την ανάδειξη της σημασίας του κράτους δικαίου
- Την ανάδειξη της αξίας του κοινωνικού κράτους
- Την κριτική προσέγγιση των διαφορετικών ειδών πολιτευμάτων με στόχο την επιλογή του καλύτερου πολιτεύματος
- Την ανάδειξη των στοιχείων που διαπλάθουν το ήθος του δημοκρατικού πολίτη

Δεξιότητες, στάσεις, συμπεριφορές και αξίες που μπορούν να αποκτηθούν και να καλλιεργηθούν

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας οι μαθητές μπορούν:

Να αποκτήσουν δεξιότητες:

- ◆ Αναγνώρισης των διαφορετικών χαρακτηριστικών των μορφών των πολιτευμάτων
- ◆ Κατανόησης της ανωτερότητας και της αξίας του δημοκρατικού πολιτεύματος
- ◆ Συνεργασίας
- ◆ Δημοκρατικών τρόπων δράσης

Να καλλιεργήσουν στάσεις και συμπεριφορές:

- ◆ Σεβασμού των ατόμων και της πολιτείας
- ◆ Σεβασμού των δημοκρατικών μορφών δραστηριοτήτων στους διάφορους τομείς του κοινωνικού βίου
- ◆ Δημοκρατικής δράσης
- ◆ Ορθολογικής κριτικής ποικίλων καταστάσεων και δημοκρατικής επίλυσης των διαφορών
- ◆ Αναγνώρισης των δημοκρατικών χαρακτηριστικών της πολιτείας

Να βιώσουν και να εμπεδώσουν αξίες οι οποίες:

- ◆ Αναγνωρίζουν τη δημοκρατική λειτουργία στη λήψη των αποφάσεων, με σεβασμό στην

άποψη της μειοψηφίας.

- ◆ Προτάσσουν τη θεμελιακή έννοια της δημοκρατίας σ' όλες τις ενδοσχολικές και εξωσχολικές μορφές δράσης.
- ◆ Συνδέουν ποικιλότητα και πολυεπίπεδα την έννοια της δημοκρατίας με τις έννοιες της ελευθερίας, της ισότητας και της δικαιοσύνης.
- ◆ Καλλιεργούν την υπευθυνότητα έναντι των κανόνων.
- ◆ Προάγουν τη συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες.

Επισημαίνεται ότι η καλλιέργεια, η βίωση και η εμπέδωση δεξιοτήτων, στάσεων, συμπεριφορών και αξιών απαιτούν, όπου είναι δυνατόν, προσεγγίσεις βιωματικού τύπου.

Οργάνωση τάξης: Ομαδική

Μέθοδος: Project

Διδακτικά μέσα:

Βιβλία Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής Β' Λυκείου
Εγκυκλοπαίδειες
Βιβλία Ιστορίας
Περιοδικά
Λεξικά
Δημοσιεύματα εφημερίδων
Διαδίκτυο
...

Η ΜΕΘΟΔΟΣ PROJECT
ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ / ΕΠΙΛΟΓΗ ΘΕΜΑΤΟΣ

[Χρονική διάρκεια: 5']

Η ομάδα των μαθητών – μετά από συζήτηση και παρακίνηση για συμμετοχή – επιλέγει να εργαστεί με τη μέθοδο Project στο θεματικό πεδίο «Μορφές πολιτευμάτων».

2. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟΧΟΥ

[Χρονική διάρκεια: 10']

Μετά από σύντομη συζήτηση οι μαθητές συμφωνούν στη διατύπωση του πιο κάτω στόχου:

Να μπορούν όλοι οι μαθητές να αναφέρουν και να περιγράφουν τις μορφές των πολιτευμάτων, τα πλεονεκτήματά τους, τα μειονεκτήματά τους και τις διαφορές τους με σαφήνεια και με ολοκληρωμένο τρόπο.

3. ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ – ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ

[Χρονική διάρκεια: 10']

Μετά την εκδήλωση ενδιαφέροντος και με κοινή αποδοχή, ορίζεται ένας μαθητής ως συντονιστής των ομάδων.

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες ανάλογα με το θέμα που θέλουν να διαπραγματευθούν. Η κάθε ομάδα ορίζει το δικό της γραμματέα.

Η Α΄ Ομάδα αναλαμβάνει το θεματικό πεδίο «Μοναρχία».

Η Β΄ Ομάδα αναλαμβάνει το θεματικό πεδίο «Ολιγαρχία».

Η Γ΄ Ομάδα αναλαμβάνει το θεματικό πεδίο «Δημοκρατία».

4. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ

[Χρονική διάρκεια: 15']

- ◆ Η Α΄ Ομάδα αρχίζει να ετοιμάζει το πλαίσιο δράσης στο οποίο θα κινηθεί. Συγκεκριμένα σχεδιάζει:

1) Να εντοπίσει ιστορικά στοιχεία για τη μοναρχία και να αναφερθεί στα χαρακτηριστικά

αυτού του πολιτεύματος.

2) Να συγκρίνει τη μοναρχία με τα άλλα πολιτεύματα.

3) Να εντοπίσει από διάφορες πηγές, να παρουσιάσει και να κατασκευάσει εποπτικό υλικό

για τη μοναρχία.

- ◆ Η Β΄ Ομάδα αρχίζει να καταστρώνει το πλαίσιο δράσης στο οποίο θα κινηθεί.

Συγκεκριμένα προγραμματίζει:

1) Να εντοπίσει ιστορικά στοιχεία για την ολιγαρχία και να καταγράψει τα χαρακτηριστικά αυτού του πολιτεύματος.

2) Να αναφέρει τα μειονεκτήματα του ολιγαρχικού πολιτεύματος.

3) Να εντοπίσει από διάφορες πηγές, να παρουσιάσει και να κατασκευάσει εποπτικό υλικό

για το ολιγαρχικό πολίτευμα.

- ◆ Η Γ΄ Ομάδα, με τη σειρά της, αρχίζει να διαμορφώνει το πλαίσιο δράσης της.

Συγκεκριμένα επιδιώκει:

1) Να εντοπίσει ιστορικά στοιχεία για τη δημοκρατία και να καταγράψει τα χαρακτηριστικά αυτού του πολιτεύματος.

- 2) Να αναφέρει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του δημοκρατικού πολιτεύματος.
- 3) Να διακρίνει τις διαφορές του δημοκρατικού πολιτεύματος από τα άλλα πολιτεύματα.
- 4) Να εντοπίσει από διάφορες πηγές, να παρουσιάσει και να κατασκευάσει εποπτικό υλικό για το δημοκρατικό πολίτευμα.

5. ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ ΓΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ **[Χρονική διάρκεια: 10']**

Στη διάρκεια αυτού του διαλείμματος η κάθε ομάδα ανακοινώνει το δικό της πρόγραμμα δράσης αλλά και τον τρόπο με τον οποίο έχουν συνεργαστεί τα μέλη της.

Στη συνέχεια τα μέλη των τριών ομάδων ετοιμάζονται να συγκεντρώσουν και να κατασκευάσουν εποπτικό υλικό σχετικό με τη μορφή πολιτεύματος που διερευνούν.

6. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΥΛΙΚΟΥ **[Χρονική διάρκεια: 15']**

Οι τρεις ομάδες που εργάζονται για το Project προσπαθούν να συγκεντρώσουν εποπτικό υλικό από εγκυκλοπαίδειες, βιβλία, περιοδικά, λεξικά, δημοσιεύματα εφημερίδων αλλά και από το διαδίκτυο.

7. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ PROJECT **[Χρονική διάρκεια: 15']**

Α΄ Ομάδα

♦ Οι υπεύθυνοι μαθητές αναμένεται να **επισημάνουν τα χαρακτηριστικά της μοναρχίας:**

- Απόλυτη εξουσία του βασιλιά
- Κληρονομική εξουσία
- Διαδοχή από τον πρωτότοκο γιο του μονάρχη
- Διαμονή του μονάρχη σε παλάτι με την οικογένειά του και με συγγενείς του
- Τυφλή υπακοή των υπηκόων
- Κατάργηση δικαιώματος διαφωνίας σε σχέση με τις αποφάσεις του μονάρχη

.....

♦ Σε σχέση με τη σύγκριση της μοναρχίας με άλλα πολιτεύματα οι μαθητές αναμένεται να **παρουσιάσουν τα ακόλουθα:**

- Άσκηση της εξουσίας από ένα πρόσωπο, το βασιλιά, στη μοναρχία

- Ο λαός μακριά από την εξουσία στη μοναρχία
  - Κληρονομικό το αξίωμα του βασιλιά στη μοναρχία και χωρίς εκλογή από το λαό όπως γίνεται στο δημοκρατικό πολίτευμα
  - Μη προκαθορισμένος ο χρόνος άσκησης της εξουσίας του μονάρχη
  - Απόλυτη υπακοή του λαού στο μονάρχη
  - Έλλειψη ελευθερίας έκφρασης
  - Ανακοίνωση αποφάσεων στους ευγενείς και όχι στους πολίτες
  - Ιστορικά παραδείγματα
- .....

♦ Σε σχέση με τον εντοπισμό και την κατασκευή εποπτικού υλικού οι μαθητές, μεταξύ άλλων, αναμένεται:

- Να παρουσιάσουν φωτογραφίες με βασιλιάδες και μάλιστα με έμφαση στις ενδυμασίες τους.
  - Να ζωγραφίσουν το βασιλιά να κάθεται στο θρόνο του φορώντας ένα λαμπερό στέμμα και κοιτώντας με ένα σκληρό βλέμμα.
  - Να ζωγραφίσουν το βασιλιά να έχει ολόγυρά του τους δούλους του, μέσα ή και έξω από το παλάτι.
  - Να κατασκευάσουν ομοίωμα του παλατιού του μονάρχη ή της οικογένειάς του.
- .....

Β' Ομάδα

♦ Οι υπεύθυνοι μαθητές αναμένεται να επισημάνουν τα χαρακτηριστικά της ολιγαρχίας:

- Η εξουσία στα χέρια των λίγων
  - Μια μορφή δικτατορίας που επιβάλλεται με τη δύναμη των όπλων και με τη βία γενικότερα
  - Έγκριση από το δικτάτορα των αποφάσεων των πολιτικών προσώπων
  - Οικονομικά συμφέροντα για τους υποστηρικτές της ολιγαρχίας
  - Η ολιγαρχία χωρίς μειονεκτήματα για τους υποστηρικτές της
- .....

♦ Σε σχέση με τα μειονεκτήματα του ολιγαρχικού πολιτεύματος οι μαθητές αναμένεται να γράψουν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- Μη συμμετοχή του λαού στη διακυβέρνηση του κράτους
- Κατάργηση ελευθερίας

- Λογοκρισία
- Ευημερία για τους λίγους
- Φτώχεια και καταπίεση για την πλειοψηφία
- Εξορία και σκληρά αντίποινα για εκείνους που προβάλλουν αντίσταση
- Έλλειψη ισονομίας σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής των πολιτών
- Ιστορικά παραδείγματα

♦ **Σε σχέση με τον εντοπισμό και την κατασκευή εποπτικού υλικού οι μαθητές,**

μεταξύ άλλων, αναμένεται:

- Να συγκεντρώσουν φωτογραφικό υλικό που απεικονίζει την εγκαθίδρυση της ολιγαρχίας (χούντας) στην Ελλάδα, την αντίδραση του λαού σ' αυτήν και την επαναφορά της δημοκρατίας.
- Να φέρουν φωτογραφίες από ελληνικά νησιά που δέχτηκαν μερικούς από τους αντιφρονούντες εκείνης της εποχής.
- Να φέρουν φωτογραφίες από τις φυλακές εκείνης της εποχής.
- Να εντοπίσουν ποιήματα του Γιάννη Ρίτσου που αναφέρονται σε εκείνη την εποχή, να τα μελοποιήσουν και να τα παρουσιάσουν στην τάξη.

.....

Γ' Ομάδα

♦ **Οι υπεύθυνοι μαθητές αναμένεται να επισημάνουν τα χαρακτηριστικά της δημοκρατίας:**

- Το πολίτευμα που υπάρχει στα περισσότερα κράτη στην εποχή μας
- Το πολίτευμα που αποτελεί το πλησιέστερο στο ιδανικό ανάμεσα στα διάφορα πολιτεύματα
- Γέννηση της δημοκρατίας στην αρχαία Αθήνα, με διαφορετική, βέβαια, μορφή από τη σημερινή
- Αιρετοί εκπρόσωποι του λαού
- Εκλογή των εκπροσώπων του λαού μετά από καθολική μυστική ψηφοφορία
- Κλίμα ελευθερίας – απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη όλων των πολιτικών κομμάτων
- Ο σημαντικός ρόλος του λαού στη διακυβέρνηση της χώρας
- Ο σημαντικός ρόλος του λαού στον τρόπο άσκησης πολιτικής μέσω των δικών του αντιπροσώπων
- Βασικές αρχές της δημοκρατίας:
Η λαϊκή κυριαρχία, η αρχή της πλειοψηφίας και του πλουραλισμού, η αρχή της διάκρισης των εξουσιών
- Σύνταγμα – ο καταστατικός χάρτης της λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος
- Δημοκρατικά στοιχεία στα άρθρα του Συντάγματος

- Το κράτος δικαίου – βάση δημοκρατίας
- Το κοινωνικό κράτος – θεμέλιο προόδου για τη δημοκρατική πολιτεία
- .....

♦ Σε σχέση με τα πλεονεκτήματα του δημοκρατικού πολιτεύματος οι μαθητές

αναμένεται να γράψουν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- Ελευθερία έκφρασης
- Ελευθερία σκέψης
- Ελευθερία λόγου
- Ελευθερία του τύπου
- Ελευθερία δράσης
- Ισονομία
- Ισότιμη αντιμετώπιση όλων των πολιτών
- Μεγάλη εξουσία στα ΜΜΕ που ασκούν έλεγχο στο κράτος και ενημερώνουν τους πολίτες
- Δικαίωμα μόρφωσης σε όλους – δωρεάν εκπαίδευση
- Η δημοκρατία στην Κύπρο, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον υπόλοιπο κόσμο ως παράγοντας ειρήνης και προόδου
- Ιστορικά παραδείγματα
- .....

♦ Σε σχέση με τα μειονεκτήματα του δημοκρατικού πολιτεύματος οι μαθητές

αναμένεται να γράψουν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- Ο διαφορετικός τρόπος εφαρμογής της δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε διάφορες χώρες του κόσμου με αποτέλεσμα να υπάρχει διάσταση μεταξύ θεωρίας και πράξης
- Οι ατέλειες που παρατηρούνται μερικές φορές στην άσκησή της από μερικές κυβερνήσεις σε διάφορα κράτη
- .....

♦ Σε σχέση με τις διαφορές του δημοκρατικού πολιτεύματος από τα άλλα πολιτεύματα οι μαθητές αναμένεται να γράψουν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- Στη μοναρχία κυβερνά ένας, στην ολιγαρχία κυβερνούν λίγοι ενώ στο δημοκρατικό πολίτευμα ο λαός είναι ο κυρίαρχος.
- Στη μοναρχία και στην ολιγαρχία υπάρχει φίμωση της κοινής γνώμης ενώ στο δημοκρατικό πολίτευμα υπάρχει ελευθερία στην έκφραση της γνώμης.
- Το δημοκρατικό πολίτευμα αποτελεί παράγοντα ειρήνης και προόδου ενώ η μοναρχία και η ολιγαρχία αποτελούν κίνδυνο σε επίπεδο κράτους αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο.

♦ Σε σχέση με τον εντοπισμό και την κατασκευή εποπτικού υλικού οι μαθητές, μεταξύ άλλων, αναμένεται:

- Να παρουσιάσουν διαφάνειες με την Ακρόπολη της Αθήνας και τη δομή του δημοκρατικού πολιτεύματος στην αρχαία Αθήνα.
- Να φέρουν φωτογραφίες της σημερινής Βουλής της Ελλάδας.
- Να φέρουν φωτογραφίες της σημερινής Βουλής της Κύπρου.
- Να φέρουν φωτογραφίες των κοινοβουλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων χωρών του κόσμου.
- Να φέρουν φωτογραφίες που απεικονίζουν τον τρόπο πραγματοποίησης της μυστικής ψηφοφορίας κατά τη διενέργεια των εκλογών.
- Να ετοιμάσουν έναν εικονικό προεκλογικό λόγο με τις προεκλογικές εξαγγελίες στο πλαίσιο της διενέργειας των μαθητικών εκλογών.

.....

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

[Χρονική διάρκεια: 10']

Μετά την παρουσίαση των ενεργειών της κάθε ομάδας ο συντονιστής δίνει χρόνο στα μέλη των τριών ομάδων να καταγράψουν τα συμπεράσματα που προέκυψαν μέσα από την όλη πορεία της εργασίας τους.

Ο συντονιστής ανακοινώνει αυτά τα συμπεράσματα ως ακολούθως:

♦ Συμπεράσματα Α΄ Ομάδας:

.....

♦ Συμπεράσματα Β΄ Ομάδας:

.....

♦ Συμπεράσματα Γ΄ Ομάδας:

.....

Στη συνέχεια ο/η διδάσκων/ουσα προβαίνει σε μια αποτίμηση και αξιολόγηση της όλης προσπάθειας που έγινε με το συγκεκριμένο Project. Αναφέρεται στα θετικά στοιχεία της όλης προσπάθειας αλλά και σε παραλείψεις και αδυναμίες που παρατηρήθηκαν.

Ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/τριες έτσι ώστε να συνεχίσουν να εργάζονται με τη μέθοδο Project.